

tv-15 naš TOVARIS

Št. 47—48

27. novembra 1986

Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Vsem delovnim ljudem Jugoslavije in še posebej borcem NOB čestitamo ob prazniku republike. Želimo jim sreče in delovnih uspehov.

RO ZZB NOV Slovenije
RK ZRVS Slovenije
Založba Borec
Uredništvo TV-15 Naš tovariš

Dan republike 1986

Narod, ki ne verjame v nobeno stvar več, je zaprl knjigo svoje zgodovine.

Ferdo Kozak na 4. plenumu kulturnih delavcev OF, avgusta 1945

Na partizanskih srečanjih vse bolj razredčenih vrst osivelih borcev in frontovcev ali pa na vse pogostejših pogrebih bojnih tovarišev in prijateljev vse pogosteje slišimo prelepo pesem Ceneta Vipotnika »Zbežite sence, vzidi svetli dan...«. Morda zato, ker se nam dozdeva, da postajajo črne sence zla in teme močnejše od svetle perspektive, ki smo jo s tolikimi žrtvami ustvarili z AVNOJ-em, s partizansko zmago. »Kar je velikega, rodi trpljenje«, nam je govoril pesnik in to misel vse bolj razumemo, ko poskušamo vrednotiti pomen našega upornega kljubovanja smrti in nepotešljive volje do življenja. »Vsa slovenska kultura se je pravzaprav rodila pod večnimi grožnjami narodne smrti, slovensko narodnostno ozemlje je bilo kot zemlja v vetru, ki so jo evropski viharji trgali in cefrali, kot da tod živi neviden narod«. Te Kozakove besede veljajo za vse jugoslovanske narode, majhne narode, narode proletarcev v smislu Ivana Cankarja. Vso zemljo današnje Jugoslavije, na Balkanu, na jugu Evrope so trgali in cefrali veliki imperiji, predvsem pa vladali nad njimi z netenjem narodnostnih, socialnih in verskih krvavih bojev. AVNOJ je presekala to žalostno predzgodovino jugoslovanskih narodov za slehernega od njih in za vse skupaj. Vsak od njih je takrat v jeku boja oblikoval v smislu ponosne samoodločbe lastno državo in jugoslovansko federalno skupnost.

Srbija, ki je bila prva osvobodjena, je z deklaracijo Velike antifašistične narodno-osvobodilne skupščine Srbije potrdila sklepe drugega zasedanja AVNOJ. Ta odločitev srbskega naroda je bila velikega pomena za vso Jugoslavijo. Pomenila je zlom velikosrbske zamisli unitaristične države z vodilno vlogo večinskega srbskega naroda. Tako je federalna ureditev s šestimi republikami in dvema avtonomnima pokrajinama znotraj srbske republike postala temeljna struktura današnje Jugoslavije. Ustvarili smo federacijo, ki je ni mogoče primerjati z drugimi podobnimi ureditvami po svetu. To ni bila statična oblika, pač pa nenehno iskanje najboljših oblik razvijanja mednarodnih odnosov s krepitvijo socialističnega samoupravljanja. Jugoslovanski federalizem naj bi omogočil enotnost brez centralizma, svobodno dogovarjanje brez diktata, zedinjenje brez unitarizma in razvejanje izražanje posebnosti brez separatizma. To je bil temelj, na katerem smo potem gradili 40 let v miru in brez težjih socialnih konfliktov. Živelimo smo dinamično življenje. Trudili smo se, da bi avnojevske vizije postale resničnost. V tem času smo sprejeli dve ustavi, postali eden prvih ustanoviteljev največjega narodnostno-socialnega gibanja v zgodovini človeštva – neuvrščenosti, uprli smo se zunanjim pritiskom in vmešavanju, stalinističnemu in z drugega brega. V boju proti notranjemu stalinizmu ali pa kapitalistični restavraciji večstranskega sistema smo zgradili resnično naš, jugoslovanski demokratični model za odnose med ljudmi in narodi. To je politični sistem socialističnega samoupravljanja od prvih delavskih svetov do sedanjega delegatskega sistema na vseh ravneh in iz temeljnih tokov dela in življenja – združenega dela, posebnih interesov in komunalnega sistema. Utirali smo nove gazi, se mučili in premagovali mnoge ovire. V razvoju samoupravljanja smo bolj uspevali z decentralizacijo kot s povezovanjem združenega dela, bolj s pravicami kot z odgovornostjo,

bolj z avtoriteto države kot s sporazumevanjem in dogovarjanjem.

Če pravimo, da je AVNOJ naša stalnica, temelj, krona NOB, mislimo pri tem, da so bile z njim uresničene stoletne težnje naših narodov, uresničena federalna skupnost enakopravnih narodov in narodnosti v duhu Ivana Cankarja in Svetozarja Markovića, priborjena pravica do samoodločbe in

odgovornost za sožitje v novi državi, bratstvo med narodi in enotnost delovnih ljudi ter solidarnostna pomoč prizadetim zaradi siromaštva ali elementarnih ujm. Mislimo pa tudi na socialistično perspektivo, ki jo je AVNOJ odprl s tem, da je delavska avantgarda postala vodilna sila v državi in družbi. Vzporedno in skupaj z razvojem državno-pravne ureditve Jugoslavije se je oblikovala tudi ta vloga delavske stranke, njeno preimenovanje v Zvezo komunistov, njen program, sprejet na ljubljanskem kongresu pred 28 leti, njena strategija in taktika v graditvi socializma. Partija – ZKJ je

rastla in se krepila, na letošnjem 13. kongresu je dosegla število 2.152.686 članov, ob njej pa se krepila tudi zveza delavskega razreda z vsemi sloji naše družbe – SZDL delavski sindikati, mladinska in naša, borcevska organizacija, ki ni številčno rastla, je pa rasel njen pomen in ugled, tako kot bronasti spomeniki naše revolucije s patino lepšajo svoj izgled sirom domovine.

Z ustavo 1974 in delegatskim sistemom je Zveza združenj borcev postala pomembna politična podlaga in dejavnik socialističnega samoupravljanja na vseh ravneh. Prizadeto je spremljala zaostrovanje najprej gospodarske, nato pa vse bolj družbene, politične in morale krize. Posebej je borce bolelo, da je kriza pričela najedati mnoge moralne vrednote naše revolucije in NOB. Nazaj na Balkan je pričelo prodirati mnogo tistega zla, za katerega smo menili, da smo ga za vse večne čase pregnali z naše zemlje: nacionalistična nestrpnost in šovinizem, mržnja med narodi in verami, potrošniška brezbriznost in malomeščanski napuh ljudi, ki so v razmerah inflacije in nereda na trgu bogateli brez težkega dela in odgovornosti. Vse manj smo bili sposobni spreminjati stanje na bolje, vse bolj smo začeli stopicati na mestu, ponavljajoč stare sklepe. Nekakšne nekontrolirane sile so in še vlečejo Jugoslavijo vsaksebi, dnevni praktikizem in politika drobnih koristi, gospodarske neučinkovitost in nerealne naložbe. Že sedmo leto imamo zastoje v gospodarski rasti in padanje standarda, inflacijski požar pa je zadnja leta podivjal in ga niti državna niti finančna kontrola več ne zna omejiti. To gospodarsko krizo spremljajo pojavi, do katerih so borci še posebej kritični: socialne razlike in bogatenje na lahek način, lukusna poraba, pritiski na cene, olimpijadormanija, proračunska raztezljivost na vseh ravneh. Vse to nas dela nemočne v sanaciji gospodarskih razmer, te razmere pa potem negativno delujejo na vseh področjih družbenega življenja in posebej zastrujejo mednarodne odnose.

Ne gre za krizo političnega sistema ali krizo v programski usmeritvi, saj smo prav letos z desetim slovenskim in trinajstim jugoslovanskim kongresom poenotili našo oceno glede dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in glede razvoja političnega sistema. Gre za krizo vodenja, krizo neučinkovitosti in to predvsem jugoslovanskega središča. V partizanih smo takšno situacijo imeli po sovražnikovi ofenzivi, ko smo izgubili zveze in orientacijo, ko je začasno zavladala demoralizacija in oportunitizem. Kot takrat tudi danes razmer ne bomo popravili z jamranjem, ker položaj ni takšen, kakršnega smo si zamislili, prav tako ne z iskanjem krivca izven nas, da bomo samo s prsti kazali in pretili levemu in desnemu razbojniku in grozili vsem tistim številčnim sovražnikom, ki so v tej situaciji prilezli iz lukenj na plan. Rešitev je, kot smo se naučili v partizanskem boju, da zberemo moči in skupaj nastopimo v ofenzivi, v napadu na zavzetje novih kót na karti naše revolucije. V mobilizaciji lastnih množic, lastnih sil dela in znanja, v krepitvi zaupanja, ne v vračanju na staro, pač pa v graditvi in napredovanju pri uveljavljanju samoupravnih demokratičnih in odgovornosti. Če hočemo postati materialno bogatejša družba, moramo postati ekonomsko učinkovitejši, če hočemo ponovno rehabilitirati jugoslovansko pot v socializem, moramo postati demokratičnejši, humanejši.

Borci nismo paničarji, ki bi v težkem trenutku vrgli proč zastavo naše revolucije. Svoboda je edina vrednota na svetu, ki je ne moreš imeti, če je ne deliš z drugimi. Ustvarjamo vzdušje zaupanja in optimizma, ki pa sloni na realizmu in prepričanju, da je pred nami obdobje trdega boja. Nočemo postati narod, ki ne verjame v nobeno stvar več, narod, ki bi zaprl knjigo svoje zgodovine.

Mitja Ribičič

Borci – kovači bratstva in enotnosti

Ob dnevu republike 1986 je na vprašanja našega uredništva odgovoril Božidar Gorjan, predsednik RO ZZB NOV Slovenije. Iz njegovega razmišljanja, ki mu ne manjka kritičnih sporočil, se izraža temeljna misel, da slovenski borci NOV ostajajo dosledno na braniku

avnojske Jugoslavije. Odprti za vse napredno in pošteno ti naši borci varujejo in razvijajo izročila, katerih narodno in razredno bistvo je bilo prekaljeno v revolucionarnem boju proti fašizmu in proti krivičnosti starega sveta.

Kmalu se bo izteklo leto 1986 – leto znamenitih obletnic, kongresov in bolj ali manj uspešnih naporov naše družbe zlasti na gospodarsko-političnem, pa tudi na kulturnem, ekološkem in še katerem bojišču. Zveza borcev NOV kot integralni del SZDL sredi teh naporov ni držala križem rok. Ni bilo pomembnejšega družbenega vprašanja ne dileme, ki ne bi burila in akcijsko gibalna naše organizacije in njenih posameznikov. Tovariš predsednik, katere akcije in dejavnosti slovenske zveze borcev so bile letos po vašem mnenju najbolj rodovitne?

Vprašujete o akcijah v letošnjem letu. Akcija je enkratna poteza, ki naj ima svoj odmev v naši organizaciji in v javnosti. Takih akcij ni bilo. Kajti z neprestanim delom skozi vse leto smo vpleteni, vgrajeni v neprekinjeno oblikovanje in uresničevanje naše politike. O tem lahko kaj več povem tudi zato, ker naše delo na ta način pomeni, da se nismo zaletavali, da nismo iskali poceni popularnosti, publicitete, kot to v zadnjem času delajo številni posamezniki, ustanove in tudi nekatere družbenopolitične organizacije po Jugoslaviji.

Borčevska stališča so prišla do izraza na kongresih ZK, pri volitvah, pri obravnavanju nacionalizmov v Jugoslaviji in še posebno pri nas, ostro kritični smo bili zaradi naše neučinkovitosti pri zmanjševanju etatizma in birokracije, zelo odločno opozarjamo na zaskrbljujoče posledice zaostajanja v razvoju samoupravnega sistema, odklonilni in kritični smo bili do poskusov radikalnega spreminjanja temeljev ustavne ureditve, namesto da bi menjali škodljivo prakso in podobno.

Taka stališča smo odločno zagovarjali tudi v telesih naše zvezne organizacije. Za nas, borce, je povsem jasno, da smo brez rezerve opredeljeni za trajno skupnost narodov in narodnosti v federativno in samoupravno urejeni skupni državi. Zato z istim jezikom opravimo povsod, tako v republiki, kakor v federaciji.

Rodovitnosti te naše dejavnosti se ne da meriti. To predvsem zato ne, ker smo uspešni le v primeru, če smo usklajeni in združeni v večino, ki se bori za ista ali podobna stališča. Ta večina nato odloča. Mislim pa, da smo ustvarjali del tiste večine, ki preprečuje poslabšanje stanja in vpliva na izboljšanje.

Po svoji tradiciji in po svojem naravnem poslanstvu so borci delovali kohezivno. Prizadevali so si za enotnost in bratstvo v vsej jugoslovanski skupnosti, pri čemer so nastopali večkrat tudi polemično. Ob katerih vprašanjih je bila ta njihova polemičnost najbolj odločna in principialna?

Skupno z drugimi samoupravnimi socialističnimi silami smo preprečevali po-

skuse spreminjanja temeljev ustavne ureditve v smislu odstopanj od avnojevskih načel, uprli smo se razglaševanju številnih pojavov nezadovoljstva v naši republiki za naš nacionalizem, s čimer hočejo nekateri skrajneži v Jugoslaviji oslabiti naš vpliv za uveljavljanje npr. načel gospodarskih zakonitosti in tržnega poslovanja. Po drugi strani pa je potrebno pripisati zrelosti in izkušenosti naše borčevske organizacije vsaj delno, osveščanje v naši politični javnosti. Uporni poskusi kompromitacije NOB v Sloveniji in Jugoslaviji, politike KPS oziroma ZKS med vojno in po njej predstavljajo nič drugega kot pripravo za uvedbo alternativnega sistema samoupravnemu socializmu. Pri tem, ko smo na to glasno opozarjali, smo pa ves čas ostali resnicoljubni tudi do nas in naše zgodovine z zahtevo, da se pošteno, utemeljeno in čimhitreje opišejo vsi dogodki iz NOB in povojnega boja za našo neodvisnost, ki so kakorkoli zanimivi in še do kraja neosvetljeni.

merno lepo, pravično in čisto. Vendar, tudi življenje v svobodi je kruto in polno pasti, v katere padamo, pregraj, ki nas delijo. Nekateri nimajo volje ali pa jim zmanjka moči, da se vse življenje borijo s težavami. Vendar ni druge rešitve, kot da se bori jo vse življenje, po možnosti za mladostne cilje, ker so ti najlepši, najbolj poštene. Taki pa so prav gotovo naši cilji iz NOB. Drugič, življenja v svobodi si nismo mogli krojiti samo po naši volji in predstavah, kajti takoj po vojni smo bili v komaj pridobljeni svobodi resno ogroženi. Zato smo večkrat širili in zoževali ter spreminjali predstavo o svobodi. Tako, kot smo najbolje vedeli in znali; s ciljem, da jo ohranimo, da se ne izneverimo našim temeljnim predstavam o svobodi. Tretjič, samoupravni socializem še vedno gradimo. Mukoma se otepamo vseh vzorov, na levi in desni, ki nas vlečejo nazaj, ali pa nam vsiljujejo za nas povsem neprimerne modele, na primer, državni socializem. Četrto, naša družba je še vedno konfliktna. Naj-

no premaga vsakovrstna razočaranja, ker se dnevno soočamo z vsemi mnenji in zahtevami, ki pridejo do izraza v jugoslovanskem prostoru. Zato smo največkrat poučeni o razlogih, da določene politike ne uresničimo, ali pa jo ne uresničimo pravočasno. Zato kot družbenopolitična organizacija, vključena v delegatski sistem, nismo tako razočarani, smo le bolj utrujeni! Trdovratnost odpora, na katere vedno znova naletimo, kadar hočemo uveljaviti delovanje gospodarske zakonitosti, skupno jugoslovansko tržišče, delitev po delu, je neverjetna. Izhaja iz skozi desetletja pridobljenih pravic na podlagi administrativne delitve dohodka. Pravice po sorazmernem lagodnem razvoju, brez občutka odgovornosti za gospodarjenje z dodeljenimi sredstvi oziroma vsaj dolžnosti, da to pravico izmeriš z lastnim delom.

Med aktualnimi problemi naše družbe ste omenili nameravane, a ne povsem domišljene ustavne spremembe, zavore v razvoju sociali-

neposredno, pa tudi v delegatskem sistemu, odločnejše boriti za ugled NOB. Ponavljajo se v javnosti težnje, na primer, da NOB prikažejo kot bratomorno vojno, kar naj vodi k priznanju obema stranema, da sta se borili za domovino, le da ena na napačni strani. Delijo nadalje zgodovino OF na dve obdobji, do Dolomitske izjave in po njej, s tem, da bi naj komunisti kasneje bili izigrali OF in z njo partizane. Komunistična partija Slovenije naj bi bila kominternovsko obremenjena, zato naj ne bi bila sposobna braniti resničnih narodnih koristi. Na take in podobne obtožbe smo borci in tudi naši najbolj odgovorni tovariši že večkrat dali jasne in odločne odgovore. Odgovor so tudi že dali naši in tuji zgodovinarji. Vendar zaradi neprestanega ponavljanja v nekaterih revijah, celo glasilih, na nekaterih tribunah, so se take teze nekako udomačile v našem prostoru, kljub temu, da borci in pretežni del javnosti čuti vso lažnost in tendencioznost takega pisanja. Borci smo že doslej opozarjali z vso resnostjo na nevarnost zaradi naše dremavosti ob teh pojavih, zaradi njihovih podcenjevanj. Zato menimo, da politika, ki sloni na takih trditvah, ne sme ostati brez sprotne in utemeljenega dogovora. Potrebna nam je tudi jasna politična ocena ciljev, ki jih hočejo doseči avtorji teh tez.

nejši, prepričljivejši in odločnejši. Prepričevati moramo tudi druge delegate v samoupravnih interesnih skupnostih, da odgovorneje odobravajo sredstva za nekatere publikacije; v založbah naj se borijo proti uveljavljanju lažnivih del na račun NOB; v uredniških svetih naj zahtevajo, da se dosledneje spoštujejo ustavne definicije o NOB in revoluciji.

Borci se kar naprej upravičeno pritožujejo, da nas vse bolj prizadevajo defekti na moralno-etičnem področju. Narašča število kriminalnih deliktov, zlasti tistih zoper družbeno lastnino. Toda še bolj kot na kraju, podkupovanje, okoriščanja na krilih privilegijev in podobne grehe, ki sicer povzročajo nemajhno škodo, mislimo na vsakršno neodgovornost v zadolževanju, investicijski dejavnosti itd. Ali lahko Zveza borcev stori kaj otipljivega, da bi se ti škodljivi pojavi vsaj omejili, če jih že ni mogoče izkoreniniti?

Ob slabostih, ki jih omenjate, smo v zadnjih letih v obračunavanju z odgovornimi za nastale težave doživljali nekaj stopenj in pa nekaj oblik odpravljanja. Najprej smo bili vsi evforični v zahtevah za osebno odgovornost vseh najbolj odgovornih predstavnikov države za velika zadolževanja, vendar jih nismo imenovali. Potem je sledilo obračunavanje s tistimi imenovanimi funkcionarji, ki so bili odgovorni za nekaj največjih zgrešenih investicijskih vlaganj. Že nekaj več utrujenosti in vdanoosti je bilo na naslednji stopnji, ko smo ugotavljali, da smo pravzaprav vsi živeli na »veliki nogi«, to je izven naših resničnih možnosti. Nato smo prešli, in na tej stopnji smo danes, na odpravljanje sistemskih pomanjkljivosti, tistih, ki so onemogočale pošten odnos do skupnosti, predvsem pa do našega skupnega bogastva, to je do družbene lastnine. Na vseh teh stopnjah reševanja tega problema naše družbe smo borci bili bolj odločni in zahtevni od drugih političnih struktur.

S pogledom nazaj lahko ugotovimo, da smo pri odpravljanju slabosti na moralno-etičnem področju in pri razpolaganju z družbeno imovino dosegli precejšnje izboljšave. Zadolževanje v tujini je pod nadzorom, investicijska vlaganja so vezana z odgovornostjo za vračanje vloženega kapitala, izobrazbena struktura vseh tistih, ki so vključeni v odločanje, je povečana, množično so uveljavljeni mlajši kadri, sredstev za razvoj je manj in izbor je zato nujno zahtevnejši. Skratka, smo na dobri poti, če...

Če se ponovno ne bi povečevale zahteve po neekonomskem prelivanju sredstev s posredništvom državne administracije, monetarne in emisijske politike, če ne bi bilo vedno novih zahtev po raznih prireditvah, ki naj bi jih pokrivali vsaj delno solidarnostno, za negospodarne cilje jih uporabljajo le ožji prirediteljski centri, itd.

Skratka, navade po življenju na tuj račun, skrivanje delovne neučinkovitosti s paradami in proslavami, vse to je že splošno značilno za Jugoslavo. Namerno sem uporabil ime, ki označuje člana federativne skupnosti, ker našete lastnosti najde-

Eno izmed bridkih spoznanj o življenju v naši sodobnosti je pač naslednje: marsikatera, še tako tehtna samoupravna pobuda ali kritika se razvrednoti z mlačnostjo, nedejavnostjo. Včasih se zdi, kot da so vsi načrti in dognanja bob ob steno. Ali tudi borčevska organizacija doživlja taka razočaranja?

Taka razočaranja doživlja jo številni borci. Pri nekaterih mejijo že na obup. Za tako stanje se nismo borili, pravijo, postajajo črnogledi in se umikajo iz političnega življenja. Razumem jih, vendar trdim, da ne delajo prav. Lahko bi naštel več razlogov za svojo trditve, vendar jih navajam le nekaj: prvič, ko smo šli v borbo, smo bili mladi, polni vere in zamisli o boljšem jutri. Taki so bili tudi naši programi. Ko gledaš iz temnice skozi špranjo v zunanjo svetlobo, si svobodo zunaj predstavljaš kot neiz-

večji in odločilni spopad se bije med etatizmom in samoupravljanjem. Ta spopad prestando hromi naše sile in slabi našo učinkovitost. Kot vemo, je zato neučinkovitost naše družbe ena od njenih osnovnih slabosti. Končno, tepe nas zaostalost, predvsem pa še delitev Jugoslavije na bolj in manj razvito polovico. Pri tem pa smo ustvarili še tako psihozo, da imata obe polovici pravico na enak delež, potreben za družbeni in gospodarski razvoj, ne glede na to, ali smo ga zaslužili ali ne, ali ga zmoremo. Saj ravno borci najpogosteje naletimo na zahtevo: vsi smo se borili za Jugoslavijo, vsi moramo imeti enake pravice. Zato tudi imamo težave pri uvedbi načela vsakemu po njegovem delu, s tem, da se zatečemo k solidarnosti le takrat, kadar kdo zaide v izredne težave in smo vsi s tem soglasni.

Organizacija borcev uspeš-

stičnega samoupravljanja, nedosledna in malodušna administrativna gospodarska ukrepanja ter idejnopolične diverzije (nacionalizem, unitarizem, spravaštvo itd.). Kako naj se borci še konkretnije in učinkoviteje zavzemajo, da bi naša družba na vseh teh bojiščih našla pot od golih besed k dejanjem?

Bolj konkretno od tega, kot smo se že doslej zavzemali za uveljavljanje ustavnih načel in sprejete politike stabilizacijskega programa, se skoraj ne moremo boriti. Nekateri tovariši se dobro namerno zavzemajo za nekatere javne protestne resolucije in izjave. To nas ne bi privedlo nikamor. To bi bilo le priznanje nemoči, da uveljavimo naša stališča v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja, oziroma priznanje, da tega nismo več sposobni uveljavljati.

Mislim pa, da bi se morali

Udeleženci NOB pišemo in zbiramo gradiva. Na tem področju smo naredili veliko. V načrtih imamo pripravo za še približno 120 monografij o življenju partizanskih enot, o razvoju OF oziroma raznih posebnih dejavnosti med NOB. Družbena sredstva v te namene so izredno skromna, čeprav bi morali pričakovati večje razumevanje ravno zaradi prej omenjenega političnega pritiska, pri katerem izkoriščajo nekatere ekscesne pojave med NOB. Odločeni smo nadaljevati s takim delom, ne da bi postavljali v ospredje vprašanje honorarjev. Vsaj sprotne stroške naj nam povrnejo, in sicer iz istih virov, iz katerih plačujejo sistematično organizirano političnotendenčno napade na NOB in ZKS.

Vidite, na tem področju bi morali naši delegati ZZB v vseh družbenih in samoupravnih telesih biti zahtev-

mo v večji ali manjši meri pri nas vseh.

Borci smo obremenjeni s številnimi napakami, kajti bili smo ves čas, od leta 1941. naprej, pomemben del te naše družbe. O naših zaslugah naj to pot ne govorim. Zaradi enega in drugega pa moramo še naprej glasno in odločno opozarjati na napake in pomanjkljivosti. Predvsem pa moramo skupno z drugimi iskati take sistemske poti, ki nas bodo popeljale iz sedanjega – za naš družbeni sistem že nevarnega položaja, v katerem ne bomo neprestano žrtve lastnih napak. Zato se moramo temeljito pripravljati za razprave o spremembah Ustave in drugih sistemskih zakonov.

Proces prenašanja tradicij NOB bi se najbolj tvorno izkazal in uveljavil, če bi se bolj kot doslej učvrstila kontinuiteta misli in dejanja med borci in mladimi generacijami. Kaj pravite, tovariš predsednik, ali je že viden kakšen napredek v tem odnosu? Ali mladi skušajo razumevati borce? Ali se borci kaj vživljajo v ideje mladih, na primer v tiste o civilni družbi in drugih, ki včasih zvenijo malce anarhično?

Same po sebi zagotovljene kontinuitete misli in dejanja med starimi in mladimi ni. Če smo stari zapustili mlajšim rodovom kaj sprejemljivega, bodo na takem stanju gradili naprej, sicer bodo pa poskušali uveljaviti njihova spoznanja in prepričanja. Ne moremo pričakovati, da bodo mladi kot nekaj samo po sebi umevnega razumeli borce, razen seveda v naših starostnih nagnjenih in željah po standardu in po mirnem življenju. Truditi se moramo zato predvsem mi, starejši rod, da bomo razumeli nove čase in zahteve. Razmišljati moramo o tem, kako bomo naše mladostne cilje in ideale predstavili mlajšim, da bodo za njih sprejemljivi, kako jim bomo posredovali na-

še povojne izkušnje, da bodo razumljive in jih bodo upoštevali. Mladi izhajajo vedno iz stanja, iz katerega ravnokar oni stopajo v življenje. Če z njim niso zadovoljni, ga

čena z raznimi proslavami, srečanji, odkrivanjem novih spominskih obeležij. Srečujemo se že z resnimi problemi glede materialnega in finančnega vzdrževanja obsto-

slim, da se »vživljamo«, da jih predvsem poskušamo razumeti. Razumljivo je, da imajo mladi lastne predstave o življenju. Tudi pota za lastno prihodnost hočejo določiti sami. Na nas je, da jim pri tem ponujamo naše izkušnje: nevsiljivo, brez oblastne prisile, izven togega šolskega pouka. Tudi na nekatere skrajnosti, nenavadne izraze iskanja in protestov mladih moramo odgovarjati strpno, s prepričevanjem in s tehtnimi dokazi. Protesti (npr. proti Laibachu, civilnemu služenju vojaščine, punkaršini itd.) povzročajo samo še večje vkopavanje vsakega v svoja stališča, nepotrebno dajejo videz generacijskega prepada med nami.

Nepomirljivi bomo ostali samo do tistih pojavov, ki se bolj kažejo le pri manjšem delu študentske mladine, pri tako imenovani intelektualni eliti in pri nekaterih predstavnikih srednjega rodu, na primer takih, ki nasprotujejo naši sedanjemu družbeni ureditvi v okviru federativne Jugoslavije. Vse druge pojave pa moramo poskušati najprej razumeti, nato pa ponuditi naše izkušnje v obliki demokratičnega in strpnega dialoga.

Za konec smo prihranili vprašanje, ki bi morda sodilo na začetek tega pogovora. Kako ste zadovoljni z enotnostjo v samih borčevskih vrstah? Včasih je mogoče občutiti, kakor da v tej enotnosti prihaja do razpok. Med borci, katerih večina živi zelo skromno, nekateri pa celo životarijo na robu padajočega standarda, se običajna konstruktivna kritičnost borcev včasih sprevača v nergaštvo in kritikastrstvo. Med njimi prihaja tudi do medsebojnih sporov in javnega obračunavanja. Nema lokda izbruhnejo prepri zaradi ničevih povodov, na primer zaradi kakih zgodovinskih podrobnosti NOB. Nihče pa

noče pomisliti, kako nezanesljiv je spomin po tolikih desetletjih...

Še naprej pričakujemo tako enotnost v naši organizaciji, do katere prihajamo vsako leto ob razpravah o našem poročilu o opravljenem delu za preteklo leto in pa takrat, ko sprejemamo program za nadaljnje delo. Ta enotnost je velika in še vedno daje naši organizaciji tisto moč in ugled, ki je potrebna za vsakovrstne javne nastope. V naši republiki smo doslej uspevali, da po vseh perečih vprašanjih izrazimo naša stališča nedeljeno. Tako stanje dosegamo brez velikega medsebojnega prepričevanja, oziroma skorajda ni potrebe po poravnavanju sporov. Nekaj manj kot pet desetletij izkušenj, pridobljenih na vedno izpostavljenih položajih, v izredno dramatičnih okoliščinah, nam je dalo modrost, da sorazmerno hitro in lahko pridemo do pravih in skupnih stališč. Takih, ki ne odgovarjajo samo političnemu trenutku, ampak so skladni z našo dolgoročno strategijo.

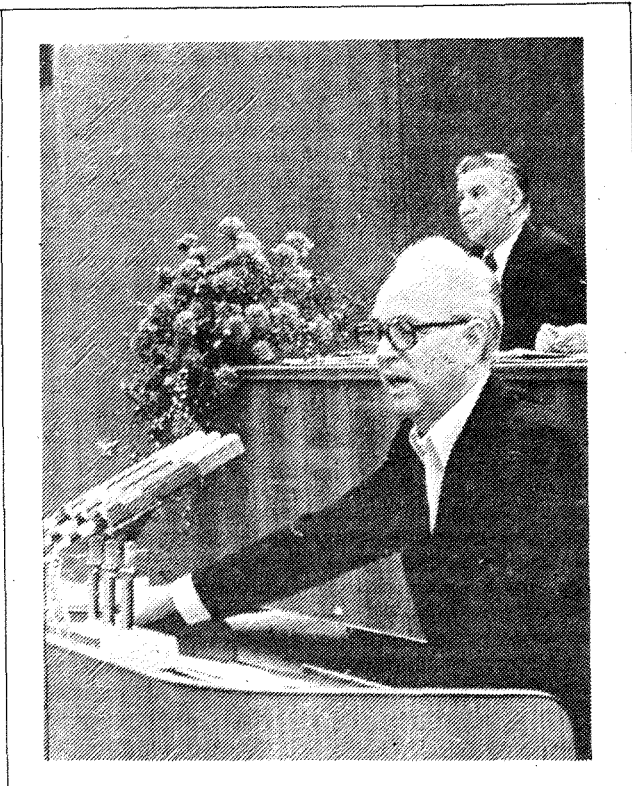
So pa v naši, še vedno številni organizaciji, posamezniki, ki ne sprejemajo skupnega programa. Na njihova javna in prikrita izločena stališča vplivajo včasih samo osebne in družinske težave, pričakovana, vendar ne izkazovana pozornost, socialne in zdravstvene težave, ki se s starostjo povečujejo. So pa tudi udeleženci NOB in revolucije, ki obsojajo politiko OF in KP, se pred smrtjo vračajo v religioznost, iščejo demokratične vzore izven našega prostora in življenja, kateremu so sicer posvetili mladostna in moška leta. Nekateri gredo celo v skrajnost, dobijo nekaj misionarski navdih, pišejo, predavajo, obsojajo, se kesajo in tako iščejo publiko, ki jim ploska ne glede na to, katerim svetovnim nazorom ta publika pripada. Nema lokrat se zгоди, da izkazujejo take potre-

be ravno tisti posamezniki, ki so vselej bili na neki skrajnosti. Ob takih pojavih lahko samo ugotovimo, da nas, preko devetdesetisoč člansko organizacijo, pri našem rednem delu tako posamezniki ne motijo.

Strinjam se z vašo ugotovitvijo, da včasih med borci izbruhnejo spori zaradi nepomembnih razlogov: zaradi pomanjkljive dokumentacije in oslabelega spomina težko obnavljamo dogodke iz pred štirih desetletij. Hoteli bi pa na vsak način zapustiti zanesljive dokaze o skupni preteklosti. Vse take spore in razprave bi morali končati z veliko odločnejšim posredovanjem naših organizacij po krajevnih skupnostih in občinah in v domicilnih odborih. Končno, moj nasvet naj velja tudi našemu glasilu: Objavljajte čim manj nepreverjenih, obtožujočih, površnih spominov.

Zahvaljujemo se vam za pogovor, tovariš predsednik. Ali želite svojemu članstvu ob dnevu republike še kaj reči, sporočiti?

Članom ZZB Slovenije želim svetovati tisto, kar sicer velja kot obveznost za vsakega člana Zveze komunistov: bodite vključeni in dejavni vsaj še v eni družbeni organizaciji, v društvu, v kakršnikoli dejavnosti. Na številnih primerih boste ugotovili, da je ta naša samoupravna družba izredno razvejana, življenjska, ustvarjalna. Ni potrebno iskati vedno samo velikih rezultatov; vaša vsakdanja navzočnost v našem družbenem dogajanju vam bo dala številna zadovoljstva in dokaze, da smo vendarle nekaj naredili, da je veliko »borčevskega« v vsej naši družbi, da je naše narodnoosvobodilno gibanje s svojimi sporočili še močno, v dobrem in – na žalost celo v slabem. Zato ni zaskrbljujoče, če nekateri med nami, posebno mlajši, ne prestopajo hočejo spreminjati tisto, kar je še slabega pri nas.

bodo hoteli spreminjati. Običajno pa niso zadovoljni s stanjem. Kako naj bodo mladi danes zadovoljni z vsem, če smo se tudi v tem pogovoru ukvarjali predvsem z razlogi za nezadovoljstvo udeležencev NOB!?

Zato menim, da udeleženci NOB še vedno delamo napake na področju podružbljanja naših vrednot: vse preveč izhajamo iz naših predstav o tem, kaj je sprejemljivo in dobro tudi za nove rodove. Pobude in progame raznih proslav in vse procese podružbljanja vrednot NOG bi še zdavnaj morali v celoti prepustiti Socialistični zvezi kot skupni frontni organizaciji. Zavedati bi se morali, da je javnost že dolgo prenasli-

ječih spomenikov, pa še vedno mislimo na nove.

Predlagam zato, da skrb za podružbljanje in razvijanje tradicij resnično prepustimo svetom pri SZDL. Tam pomagajmo in svetujmo. Le tako bodo vse družbene strukture prevzele na sebe tiste manifestacije in dejavnosti, ki so politično še potrebne in po oblikah ustrezajo današnjim možnostim in pričakovanjem. Najlepše bi seveda bilo, da bi to skrb v celoti prevzela mladina, ob družbeni pomoči seveda. Menim, da je njena zadržanost pri tem vprašanju le posledica naše dosedanje pretirane zavzetosti za standardno simboliko in enostranosti.

Kako se borci vživljamo v ideje mladih, sprašujete. Mi-

Skupščina občine LAŠKO

in njene družbenopolitične organizacije

občanom in delovnim ljudem čestitajo ob dnevu republike

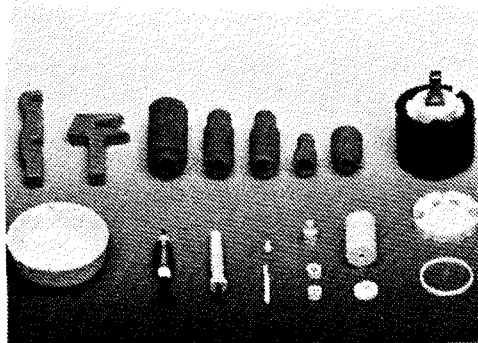
Ob dnevu republike
čestita vsem državljanom

Skupščina občine
Nova Gorica

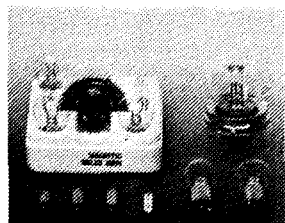

Iskra

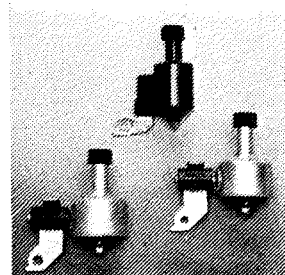
Proizvodni program

Izdelki iz najkakovostnejše keramike

Žarnice za osebna in tovorna vozila

Dinamo za kolo

Kar je neizogibno

Kje smo?

Pogovarjanja o tem, kaj vse bi bilo treba narediti, da bi nam gospodarski voz (in z njim vred vse tisto, kar je od njega odvisno) nehal drseti nazaj, so že stara in znana pesem.

Celi dve leti so izvedenci pisali program gospodarske stabilizacije, ki je bil pred objavo in po njej tema neprešteti velikih in malih sej, posvetovanj, zborovanj in razvnetega pisanja.

Odtlej so minila leta; program, iz katerega, kot vemo, ni bilo kaj prida, je šel bolj ali manj klavrno v pozabo, nam pa so se nezadržno kopičili novi in novi zastoji, težave in neizpolnjeni obeti.

Medtem je bilo kajkrat nedvoumno rečeno: zdajle, zdaj je res skrajni čas, da naredimo odločen preobrat. Še posebej in najbolj določno letos na pomlad, v času partijskih in vseh drugih kongresov. Kaj pa se je zgodilo? Besede, izgovorjene in zapisane v mrak kongresnega navdušenja, so znova, tako kot že mnoge poprej, obtičale v pozabljenih papirjih.

In imamo namesto uresničevanja teh dobrih namenov vse manj in manj rezultatov. Proizvodnja in storilnost se manjšata, o kakovosti naših izdelkov ni mogoče povedati nič posebej razveseljivega, prodaja doma in še posebej na tujem ne prinaša zadostnih dohodkov, vsa naša početja ječijo pod pezo rastoče inflacije, ki se je prav to jesen povzpela na težkih devdeset ali sto odstotkov, vse več je rdečih zgubarskih števil in nelikvidnosti, ki napovedujejo tak ali drugačen polom, vse manj motiviranosti za delovna prizadevanja.

Znana pesem v novi intonaciji

K poslušanju tega, kar so se namenili povedati delegati in gostje na novembrski seji republiške konference Socialistične zveze delovnih ljudi Slovenije, smo se z ozirom na te in takšne – nevesele – izkušnje podali z mešanimi in vseskozi dvojnimi občutki: po eni strani nas je gnalo še zmerom ohranjeno, čeprav že tudi ohlajeno pričakujoče upanje, obenem pa nas je navdajala bojazen, da bomo znova priče besedam.

Kaj bo sledilo, predvsem ta hip seveda ne vemo in ne moremo vedeti, zanesljivo pa lahko zatrdimo, da je dal potek te velike »frontne seje« prednost prvemu izmed obeh naštetih občutkov in se zdaj z obnovljenim zaupanjem oziramo v prihajajoče mesece leta, ki je pred nami.

Udeleženci seje so si zastavili nalogo, da karseda odprto, seveda tudi kritično, premislijo o vsem, kar nas čaka v sedeminosemdesetem z ozirom na novo zasnovo gospodarske politike, ki jo je v

obliki trinajstih zakonov ter v predlogu razvojne resolucije napovedal Zvezni izvršni svet.

Ni jim bilo treba hoditi okoli vrele kaše. Že kar na samem začetku (v referatu, ki ga je prebral podpredsednik republiške konference **Jože Šlander**) so dali vedeti, da štejejo te usmeritve zvezne vlade pod Mikuličevim vodstvom za prave in pravilne, čeprav se vsi skupaj zavedamo, da problemov gospodarstva in družbe ne morejo razvozlovati resolucije,

Ve se, za kaj gre. Gre za odpravo monopolov, za odstranitev nereda, za odločen spopad z inflacijo, za dokončno uveljavitev tržne ekonomije, za popolno vpetost našega gospodarstva v mednarodno delitev dela na konvertibilnih trgih. Prav to je »glavni motor dinamizacije«, kar vse vodi pot k bolj iniciativni družbi in predvsem k večji kakovosti življenja, pri čemer seveda ne smemo imeti v mislih zgolj višje življenjske ravni, pač pa tudi in še posebej boljše možnosti za ustvarjalno delo, sodobnejšo tehnologijo, več znanja, več skupnega bogastva.

Za vse to se bo treba bojevati. Boj ne bo lahak ne kratkotrajen, še zlasti ne, ker ga moramo – v največji meri – bojevati sami s sabo, celo z lastnim malodušjem in nepripravljenostjo.

Nimamo pa nobene druge izbire.

Temelj bodi poslej kakovost, ne količina

Eden bistvenih razlogov za našo krizo, je ugotavljal **Loj-**

podjetjih – odločilnega pomena.

Gospodarsko-politično okolje v Jugoslaviji je, žal, naravnano kvantitativno in ekstenzivno. Jugoslavija goji že najmanj dve desetletji napačno, ekstenzivno strategijo razvoja, ki omogoča lobbyjem, da se dokopljejo do dohodka brez produktivnosti, po poti špekulacij.

In kako naprej? Kako izboljšati stanje, kar zadeva razvojno in gospodarsko politiko? Z vsemi močmi si moramo prizadevati, zatrjuje **Sočan**, da bomo razčistili, kaj je in kaj ni napredno v primerjavi z razvojem v svetu. Vso podporo moramo nameniti tistim, ki proizvodno uspešnost in kakovost dejanske zagotavljajo. Tistim, ki zgolj zahtevajo poceni kapital, jo moramo odreči.

Inflacija je zbirna slika vseh problemov

Stoodstotna inflacija, s kakršno se otepamo zdaj, je zatrdil **Janez Stanovnik**, član predsedstva SRS, je nekaj popolnoma drugega od pet ali šestodstotne, ki jo je še mogoče usmerjati z instrumenti gospodarske politike.

Povsod so zavrli vsakršno dodatno tiskanje denarja (tako imenovano denarno emisijo), česar mi seveda nismo naredili. Državne proračune so izrazito skrčili, medtem ko smo mi svojega zvečali za 36 odstotkov. Odplačevanje dolgov tujim upnikom so preložili – v nasprotju z nami, ki samo za obresti odplačujemo več, kot se nadejamo družbenega dohodka. Nadalje so vse te dežele energično povečale izvoz, medtem ko smo mi obtičali na stagnantni točki. Vrhu vsega so se v vsej Latinski Ameriki odločno spopadli s cenami in stroški, vendar ne z njihovim administrativnim zamrzovanjem, pač pa z njihovo popolno sprostitev, vendar ob hkratni organizirani uvedbi družbene discipline in nadzora po poti mobilizacije množic v boju proti inflaciji: ustanovili so potrošniške svete, ki so bojkotirali sleherno prodajo blaga ali storitev po čezmernih cenah. Z eno besedo: v ljudeh so znali vzbuditi zaupanje in vero, da bo res kaj narejeno.

In je tudi bilo narejeno. Socialistična zveza, je pri bil **Stanovnik**, bo imela v ustvarjanju in organiziranju

kakor je tržna in kot taka uresničuje zahteve naših letošnjih partijskih in drugih kongresov.

Niso pa v resolucijskih besedilih zagotovljeni potrebni dohodkovni motivi za pospešeni izvoz na konvertibilno območje; nič ni ponujena v zvezi z nujno spremembo obstoječe devizne zakonodaje, ki zavira gospodarski razvoj; nobenih pravih pogojev ni na obzoru, da bo omogočeno prepotrebno uvažanje nove tehnologije, ki naj nadomesti dosedanje, zastarelo...

»Kakor pridobljeno, tako zgubljen«

S tem znanim slovenskim pregovorom si je pomagal **Sveto Kobal**, ko je – kot delegat Zveze združenj borcev – kritično obravnaval »cele kolone neplačanih računov«, s čimer imamo opraviti v Jugoslaviji, kjer je namesto »oblasti upnikov« uveljavljena »oblast dolžnikov«, ti pa terjajo amnestijo svojih dolgov, kar zanesljivo ne sme postati pot reševanja nastalega položaja.

Odločilna je samostojnost gospodarskih subjektov

V sindikatih, je pribil njihov delegat **Janko Goleš**, niso prepričani, da novi predpisi gospodarskim subjektom njihovo prepotrebno samostojnost v resnici zagotavljajo. Bojijo se, da nekateri teh predpisov celo krepijo administrativno-etatične odnose ter delavce – proizvajalce še bolj odtravajo od neposrednega izvajanja njihovih samoupravnih pravic.

Premagovati malodušje

Vse preveč je poseganja v avtonomnost republik. Vse preveč je neorganskih povezav. Neizogibna postaja razčlenitev tega, zakaj ne dosežemo zastavljenih razvojnih ciljev.

Teh nekaj »trdih« misli je izrekel **Mavricij Olenik** kot delegat Zveze socialistične mladine.

In je dodal: »Sprejeti moramo stališče, da si nadaljnjih naložb v kovinsko-predelovalno industrijo ne moremo več privoščiti. Nujno pa je omogočanje znanstveno-raziskovalnih projektov ter majhnih produkcijskih enot, saj bo prav to največ prispevalo k odpravi malodušja.«

Povrnitev zaupanja ljudi v dejanja je zdaj eno ključnih vprašanj naše politične kulture.

Povzetek iz razglabljanj o nujnih poteh naše gospodarske politike bomo nadaljevali v naslednji številki.

Zapisal V. Konjar

ampak samo dejavna pobuda gospodarskih subjektov in vseh ljudi, pri čemer je odločilnega pomena prav »odpiranje prostora« za to pobudo.

Do tega pa dejansko mora priti, kajti razkorak med deklaracijami o vsem tistem, kar naj bi naše življenje bilo, ter dejanskim stanjem postaja nevzdržen; torej je premik v drugačno družbeno klimo, ki nas bo motivirala z boljše in bolj kvalitetno gospodarjenjem, več kot neizogiben.

ze Sočan, direktor Ekonomskega inštituta Slovenije, je v tem, da znanju kot vzvodu, ki je dandanes odločilnega pomena za rast družbenega bogastva, nismo zagotovili domovinske pravice. Rast družbenega bogastva je bila nekoč odvisna od zemlje, kasneje jo je omogočal kapital, danes pa je ta vzvod – znanje. Razvojno napredna gospodarstva vedo, da so naložbe v razvoja – ki pa ni kakršen monopol velikih kolosov, pač pa ga je običajno največ v majhnih, gibčnih

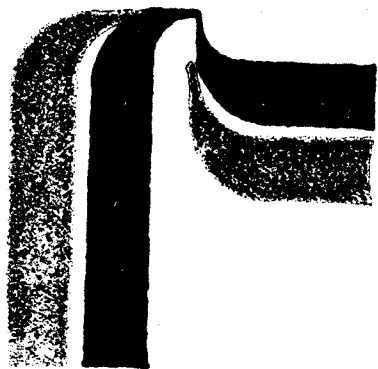
S to visoko inflacijsko stopnjo pa se je potrebno bojevati z mečem. Sama po sebi namreč zahteva popolno preobrazbo vseh naših ravnanj.

V zadnjem poldrugem letu je šestero ali sedmero (predvsem latinskoameriških) držav uspešno zmanjšalo, ukrotilo ali celo povsem zadušilo inflacijo, ki je bila poprej takšna ali celo precej višja, kot je zdaj naša. In česa se lahko naučimo od njih? – se je glasno vprašal **Stanovnik**. Odgovori so na dlani.

takšne nujne problemne atmosfere tudi pri nas ključno in nenadomestljivo vlogo.

Boj za kakovostno preobrazbo

Ali oznanjena ekonomska politika za prihodnje leto ustvarja pogoje in možnosti za neizogibno preobrazbo? – se je vprašal **Rado Bohinc** z Gospodarske zbornice Slovenije. In si je na vprašanje tudi odgovoril: predvidena metoda gospodarjenja vse-

RUDARSKI ELEKTROENERGETSKI KOMBINAT EDVARDA KARDELJA

n. sol. o.

61420 Trbovlje, Trg revolucije 12

Z zveznega predsedstva ZO ZZB NOVJ Za resolucijo, s pripombami

Na tokratni seji zveznega borčevskega predsedstva je predsednik Zveznega izvršnega sveta Branko Mikulič osebno razgrnil zbranim borčevskim delegatom projekcijo državnega plana za leto 1987. Borci so se s povedanim v glavnem strinjali, v razpravi pa so opozorili na vrsto nedorečenih elementov in vprašanj.

Osnovna ugotovitev je veljala vsakoletnim vnovičnim obljubam in potem tudi ugotavljanjem, da planskih dokumentov ne izpolnujemo. Razkorak med načrtovanjem in storjenim se veča, ker se vedno vse delamo po starem.

Zmanjšano zaupanje v vodstvo države je odraz neuresničevanja ciljev in teh ne uresničujemo tudi zaradi nespoštovanja normativnih aktov vseh vrst. Hkrati, so dejali v razpravi borčevski delegati, ko nenehno govorimo o razbre-

menjevanju gospodarstva, mu obešamo na pleča vse težja bremena in se ničemer nismo pripravljeno odrediti.

Upati je, da se bodo uresničile napovedi predsednika Zveznega izvršnega sveta, ki napoveduje za prihodnje leto razcvet in razvoj dobrih in uspešno poslujočih delovnih organizacij ter kruta soočenja s stvarnostjo tistih, ki že več let hodijo »po robu stečaja«. Napredek bo omogočen in olajšan tistim, ki bodo ponudili fleksibilne in sodobne razvojne programe, takšne, ki lahko že po- strežejo tudi z rezultati, ki imajo vgrajene elemente sodobne tehnologije, sodobnih delovnih procesov, programov dela... Tisti z zastarelimi programi, tehnologijo in tržno nesprejemljivimi cenami proizvodov pa jo bodo skupili; postavljeni bodo pod drobnogled družbe.

Na borčevske pripombe

v razpravi se je Branko Mikulič strinjal, da bo resolucija razvoja za leto 1987 ponekod potrebna popravkov, oziroma ponovnega preverjanja, zlasti v delu, ki govori o socialni politiki. Ne kaže, je menil predsednik ZIS, spreminjati našega dolgoročnega razvojnega načrta, ampak preprosto ukrepati in program bogatiti, saj bi spreminjanje pomenilo le zavlačevanje akcije.

Na seji Zveznega predsedstva ZO ZZB NOV Jugoslavije so nato obravnavali tudi takimenovane izjemne pokojnine, okrog katerih je sprožila javno razpravo hrvaška borčevska organizacija letos pletli. Predsedstvo zveze združenj borcev je menilo, da na tem področju ne kaže posegati na področje pravic republik in pokrajin, saj o tem po vseh predpisih samostojno odločajo. Hkrati so delegati podprli

»Če ne bomo spravili discipline in odgovornosti na veliko višjo raven in če ne bomo začeli resnično odločno in nekompromisno akcijo za uresničevanje politike in sistemskih rešitev, sprejetih z demokracijskim postopkom v Skupščini SFRJ, če se ne bomo obrnili k pravi ekonomskim kategorijam in merilom, se nam utegne zgoditi, da bomo zagazili v še hujšo gospodarsko krizo, povzročili omahovanje in dvom o samoupravnem socialističnem sistemu, kar bi pomenilo največjo in najhujšo krizo, ki bi ogrozila našo prihodnost...«

Tako je dejal borcem Branko Mikulič in v svoji uvodni razpravi postregel s še nekaterimi pojasnili, kot na primer o junjskih in julijskih ukrepih. Dejal je, da bi bila inflacija, v prvih petih mesecih tega leta, izražena v maloprodajnih cenah za 19, s proizvodnimi cenami pa za 28 točk nižja, če bi že v tistem obdobju naraščale enako kot v času veljave ukrepov, torej v času od junija do konca oktobra.

Na podlagi sveže izračunanih statističnih podatkov (v času Mikuličeve udeležbe na borčevski seji še niso bili znani), bodo preverjena resolucijska razmerja.

Izzvan z vprašanjem je predsednik Mikulič dejal, da se ZIS ne zavzema za doslej že slabo učinkovite ukrepe, kakršna sta bila zamrzovanje cen in osebnih dohod-

kov, da pa bo uspešen boj inflaciji lahko napovedan le z – na novih podlagah načrtovano splošno in skupno porabo (mišljene so opustitev letnega načrtovanja rasti denarne mase in – pomembna postavka – sprememba v obračunskem sistemu, ki bo onemogočal prikazovanje dohodkov, ki jih ni in dejansko povezoval rast osebnih dohodkov delavcev z rastjo produktivnosti dela, izkoriščenosti družbenih sredstev in omejevanjem naraščanja neproizvodnih ter negospodarskih investicij).

V konkretnih nalogah je zapisano, da bomo prihodnje leto še posebno pozornost namenili finančni konsolidaciji dela gospodarstva v Črni gori, Makedoniji in na Kosovu. Ob tem vprašanju je Mikulič govoril o nujnosti širšega reprogramiranja domačih dolgov, bolj doslednem razbremenjevanju gospodarstva nekaterih obveznosti, za čas, ko naj se družbenoekonomsko stanje stabilizira, pa tudi nekaterih investicijskih sredstev za področje skupne porabe. Pritisk na dohodek gospodarstva naj bi razbremenile tudi spremembe v davčnem sistemu, strožje ravnanje na področju sanacij (ki bi sililo v nove proizvodne programe, uvajanje novih tehnologij, izumljanje novih, kakovostnih proizvodov in rezerv v kadrovske politiki, oziroma strukturi v organizacijah združenega dela).

RO ZZB NOV Hrvaške v neposredni zvezi z letošnjim dodeljevanjem pokoj-

nin v tej republici ter dodatni, naj bi v prihodnje veljala določena merila in pogoji

za pridobitev izjemne pokojnine restriktivno.

B. Ž.

Deveti Gorjupovi dnevi v Radencih Teme za vsa srečanja

Kje smo trenutno v slovenskem in jugoslovanskem javnem komuniciranju in poročanju, smo se lahko prepricali na letošnjih devetih Gorjupovih dnevih v Radencih, kjer smo se o teh zadevah pogovarjali s predsednikom RK SZDL Jožetom Smoletom. Na nek način je to prihajalo na dan tudi v pogovoru s predsednikom predsedstva CK ZKS Milanom Kučanom, v izvajanju podpredsednika ZIS Miloša Milisavljevića, v razpravah o strategiji tehnološkega razvoja Jugoslavije in še posebno zadnji dan, ko smo govorili o etiki javne (predvsem novinarske) besede.

Nekateri konkretni primeri letošnjega jugoslovanskega javnega obveščanja kažejo, kako slabo se med seboj (spo)razumevamo, kako malo se potrudimo in da ne gre vedno le za vprašanja neukosti ali nerodnosti, ampak tudi za namerna podtikanja in hoteno natančno interpretirana stališča, ki prihajajo iz republik in pokrajin ali vanje.

Če je ovira slabo medjezikovno komuniciranje, je to površnost brez primere, če pa gre za hotena izkrivljanja misli, sporočil in stališč, so

to že določene težnje, ki morajo dobiti pravo ime ne glede na to, ali smo jih »zasacili« na delu pri nas, v Sloveniji ali pa morebiti v sredstvih javnega obveščanja v kateri drugi republici ali pokrajini.

Če naj ostanemo pri jasni formulaciji Jožeta Smoleta, da morajo biti novinarji tisti, ki dvigajo raven kulturnega dialoga, velja takoj pristaviti, da smo v tem kontekstu še vse premalo (na letošnjih Gorjupovih dnevih pa skoraj nič) govorili o tem, da mora politika tem prizadevanjem nesebično streči tudi s svoji-

mi zgledi. Zato se včasih zdi, da je maslo na glavah novinarjev, medtem ko jo drugi lepo odnesejo...

O strategiji tehnološkega razvoja Jugoslavije, o čemer je v večjem delu časa govoril predvsem predsednik republiškega komiteja za raziskovalno dejavnost in tehnologijo dr. Erik Vrenko, lahko navedem dve temeljni misli, ki pa ju je avtor dokaj retorično ponavljal: da namreč v prihodnosti ne bomo več mogli govoriti o načrtih (planih) tehnološkega razvoja, ker so vsakršni načrti preveč uokvirjeni in statični, medtem ko strategija razvoja predvideva kar najhitrejša prilagajanja vsakodnevnim spremembam v svetu. Obeta torej daleč večjo fleksibilnost v delovanju znanosti, ki bo sposobna organizacije v tako imenovanem odprtem delovnem sistemu in bo sposobna okretno posredovati kadre (in znanje) v prakso. S

tem v zvezi je pomembno vedeti, kakšno je pa naše sedanje stanje. Dr. Peter Novak ga je označil kot zmedenega, saj nimamo opredeljenih osnovnih ciljev, kaj hočemo, oziroma, kakšno življenje želimo v prihodnosti.

Precej manj abstraktno in nadvse odkrito je o vprašanjih našega sedanjega stanja in razvoja spregovoril predsednik slovenske partije Milan Kučan in novinarski kolegi smo se strinjali, da je bil to najboljši prispevek letošnjih Gorjupovih dnevov.

Zato v tej luči nekoliko blede nastop podpredsednika Zveznega izvršnega sveta, ki je predvsem nanizal nekatere temeljne pomanjkljivosti, ki se kažejo v gospodarstvu in letošnjem letu in podaril nujnost, da storimo v prihodnjem letu več za brzdaje inflacije, za dvig proizvodnje in izvoza in končno, da moramo preiti na obračunski sistem, ki nam bo sploh dajal zdrave temelje in pregled nad našim dejanskim stanjem – brez olepšav. O teh vprašanjih je razprava navrgla še vrsto podrobnejših tem iz gospodar-

stva, turizma in malega gospodarstva. Pri tem je podpredsednik ZIS opozarjal, da ZIS tudi v prihodnjem letu ne bo mogel mimo nekaterih ukrepov, čeravno se dobro zaveda in tudi podpira gospodarstvo, ki gospodari in je na poti takšnega gospodarjenja, ki temelji na relacijah ekonomskih kategorijah.

»The last but not least« – zadnja tema našega srečanja bi pravzaprav sodila na bolj sveži začetek: kajti etika javne besede je v samem bistvu nekaj, kar zajema celotno naše delo, poročanje o družbeno-ekonomskih, kulturnih in vseh drugih vprašanjih družbe, države, naroda, jezika... Žal se vendarle zdi, da bi kazalo v prihodnje, kadar bomo spet (in morali bi tudi na jubilejnih, desetih Gorjupovih dnevih) govoriti pred vprašanji o etiki javne besede, o izobrazbi in znanju med nami, novinarji, saj navsezadnje znanje pogojuje etični odnos do sveta in družbe.

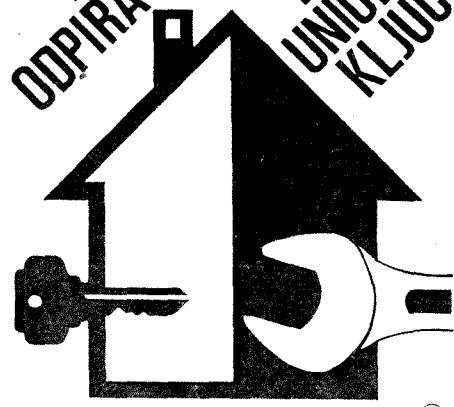
Moralna in etična odgovornost novinarjev je obrambni sistem zoper vsakršne napa-

de tistih ki težko prenašajo resnico. Boj za avtentično, neizkrivljeno vest, za čim boljše informacijo je včasih vse prej kot preprosta stvar. V množici spreminjajočih se razmer in v prepletih različnih pogojev dela je vprašanje strokovne usposobljenosti novinarja nadvse pomembno, kakor je v tem kontekstu pomembna tudi stopnja demokratičnosti celotne družbe. Zato najbrž ne bomo »izpuli velike repe« s pisanim kodeksom novinarske etike, v nekakšni, navodilom za obnašanje podobni obliki, ampak gre za naše lastno in kolektivno preverjanje, izmenjavo mnenj, stališč in pogledov.

Nekje med svobodo in odgovornostjo, pa med odgovornostjo in svobodo, so se gibala naša razmišljanja o javnem obveščanju; jasno je, da tej temi ni videti konca in da je vsak pogovor, vsaka razprava med nami nov plamenček, nova spodbuda, te- lovadba možganov in vrtanje v naše bistvo, ki ga moramo nenehno iskati v (včasih še megleni) viziji odgovorne demokracije.

B. Ž. J.

PRVI KLJUČ ODPIRA DOM DRUGI JE UNIOR KLJUČ

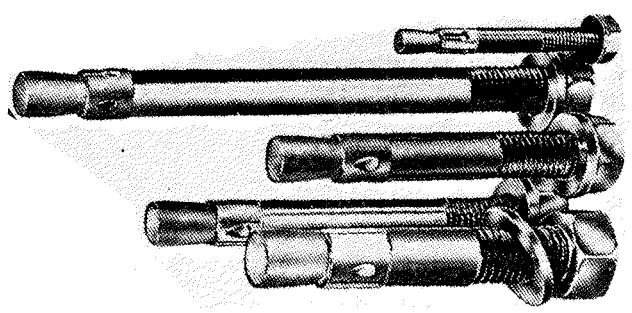
UNIOR
orodje

SIP STROJNA INDUSTRIJA, n. sol. o.
ŠEMPETER V SAVINJSKI DOLINI

SOZD o. sub. o. agros

metalka
n. sol. o., Ljubljana

triglav
Tovarna montažnega pribora in ročnega orodja

64290 Tržič, Cesta na Loko 2
Jugoslavija
tel. (064) 50-040

Notranjec iz Ukrajine

»Volga, Volga, mat' radnjaja, Volga, ruskaja riká.« Tako nama je zapel možak manjše, čokate postave, živahnih oči in vesele narave.

Obiskala sva ga – skupaj s svojim mentorjem – v domu ostarelih občanov na Vrhniki... in se mu predstavila kot člana zgodovinskega krožka na osnovni šoli Jožeta Krajca z Rakeka.

Ivana Suvorova, upokojenega carinika s Stare ceste na Rakeku poznajo vsi Rakovčani. Vedo tudi, da je šele stega oktobra praznoval svoj devetdeseti rojstni dan.

Ker smo prišli ravno ob kosilu, smo morali malo počakati. Ker pa je bil Ivan Suvorov vnaprej obveščen o našem obisku, nam je kmalu prišel naproti. Povabil nas je v dvigalo, da smo se brez truda povzpeli v drugo nadstropje do njegove sobe v tem prostornem, sicer starem, a sodobno urejenem poslopju. In že smo bili sredi pogovora.

– **Povejte nam najprej nekaj o svoji rani mladosti.**

– Rojen sem bil v Lugansku, v današnjem Vorosilovgradu v Ukrajini. To je bilo 6. oktobra 1896. Vorosilovgrad je približno tako veliko mesto kot Ljubljana. Prišteva se med vodilna industrijska središča Doneckega premožnega bazena. Približno 350 kilometrov proti vzhodu leži znamenito mesto Volgograd, danes bolj znano kot Stalingrad, grob nemške 6. armade in 4. oklopne armade iz let 1942 in 1943. Okrog mojega rojstnega kraja so bile hude bitke že med oktobrsko revolucijo leta 1917, še huje pa med drugo svetovno vojno.

– **Ali ste se borili že v oktobrski revoluciji?**

– 6. avgusta 1915, ko mi je bilo točno 18 let, sem moral kot ruski vojak na fronto, v boj z Nemci. Dobri dve leti kasneje se je začela vsem nam znana oktobrska revolucija. Sam se se s svojimi vrstniki pridružil boljsevrnim in se tako boril za bolj in pravičnejši svet.

– **Kaj ste doživeli v revoluciji?**

– Oktobrska revolucija je bila zelo težka zadeva. Prej, med vojno, smo vedeli za položaj sovražnika, med revolucijo pa si se kaj hitro znašel v sredini sovražnikov. Najhujši in najokrutnejši so bili tisti oficirji in kozaki, ki so podpirali kontrarevolucijo. Ti so počeli najhujše zločine. Večkrat smo se z njimi srdito

spopadali in jih gnali prav do polotoka Krima ob Črnem morju. Večkrat smo morali bresti po blatu, vdirajočem se do kolen, uničujoče so pa delovali še lakota in nalezljive bolezni. Med boji sem bil ujet. Pričakoval sem smrt, a so nas na moje začudenje vkrcali na ladjo in nas odpeljali v Dardanele. Tam sem spet stopil na kopno kot izgnanec.

– **Kdaj in kako ste prišli v Jugoslavijo?**

– Leta 1921 sem prispel v Solun, ki je mesto in pristanišče v severni Grčiji, nato v Gevgelijo, obmejno mesto ob jugoslovansko-grški meji. Tam so me sprejeli najprej v neko obmejno vojaško enoto, kjer sem ostal do 1. nov. 1922. Potem so me dodelili v finančno kontrolo na Madžarsko, odtod pa leta 1924 na enak položaj v Hotedrščico in s tem na Notranjsko.

– **V Hotedrščici ste se poročili z Notranjko?**

– Tako je. Tam sem spoznal svojo poznejšo življenjsko družico, domačinko Alojzijo Trpin, se z njo poročil. Rodili so se nama trije sinovi, ki sva jih sicer skromno, a dobro vzgojila in sem lahko zdaj nanje ponosen.

– **Kdaj ste se naselili na Rakeku?**

– Ker me je nameravala takratna oblast kraljevine Jugoslavije premestiti spet nekam daleč, meni pa je bila Notranjska všeč, sem leta 1928 odpovedal službo. Preselil sem se na Rakek in takoj dobil zaposlitev na žagi, kjer sem potem ostal 18 let.

– **Kdaj ste si potem na Rakeku sezidali svojo hišo?**

– Nekaj let po prihodu v ta kraj se mi je ponudila izjemna priložnost postaviti si lasten dom. Na sedanji Stari cesti so razmeroma poceni prodajali parcele. Vključil sem se med gradbene interese – teh je bilo kar nekaj in dobil sedanjo parcelo za 3.026 din. S petimi tosočaki, ki sem jih imel na banki, sem se pogumno aprila 1935 lotil dela. Že oktobra isto leto sem se lahko vselil v lastno hišo. Tako sem tudi postal Rakovčan.

– **Na Rakeku ste se takoj povezali v sindikat lesnih delavcev in pričeli sodelovati s tukajšnjimi predvoj-**

nimi revolucionarji. Kako se spominjate tega?

– Na Rakeku je bilo tedaj že kar lepo število napredno usmerjenih, borbenih revolucionarjev, predanih komunistični ideji. Ti so vodili razredni boj za izboljšanje delovnih razmer, pridobivali so prostovoljce za Španijo, zbirali sredstva za Rdečo pomoč, se navduševali za prijateljstvo s Sovjetsko zvezo in opozarjali pred grozečo fašistično nevarnostjo. Marca 1941, ko je kraljevska vlada tedanje Jugoslavije podpisala pristop k fašističnim državam, je tudi na Rakeku prišlo do spontanega nastopa naprednih sil proti zvezi Jugoslavije s fašisti. Pri teh akcijah sem sodeloval tudi jaz, zlasti s komunisti Tonetom Krajcem, Jožetom Pircem, Tonetom Kovačem-Brankom in Francetom Medenom.

– **Pomlad 1941 je bila težka. Kaj bi rekli o tem?**

– Rakovčani so, kakor tudi ostali Notranjci ob tednji jugoslovansko-italijanski meji, bili že precej pred napadom na Jugoslavijo močno zaskrbljeni. Bili so namreč med dvema utrdbama: na eni strani so naši zgradili znano Rupnikovo linijo z mogočnimi bunkerji, protitankovskimi jezdec in drugimi ovirami, mostovi so bili zaminirani, na italijanski strani pa še močnejše italijanske utrdbe. Pričakovali smo, da bomo prvi med dvema ognjema, prvi bomo doživeli letalske napade, dobili prve topovske pozdrave in doživeli druge take neprijetne reči. Zato je kar precej Rakovčanov, zlasti železničarjev, ob vojni napovedi zbežalo. Pozneje so se vrnili na svoje domove, saj boj ni bil. Tedanji izdajalski generali in politiki so namreč poprej prodali našo domovino sovražnikom in jo tem prepustili brez bojev. Italijani so poslali s svojih položajev, ki so jih imeli takrat na obronkih Javornikov, na našo stran nekaj topovskih strel in ena od granat je nekoliko poškodovala tudi mojo hišo.

– **Italijani so zasedli Rakek 11. aprila 1941. Kako ste jih sprejeli?**

– Še pred italijansko zasedbo, po razsulu naše takratne vojske, so ljudje povsod navalili na skladišča. Eni so odnašali hrano, drugi čevlje, nekateri pa smo zbirali orožje in strelivo. Slutili smo, da nam bo to še kako koristilo. Na svojem domu sem imel shranjenega precej

vojnega materiala, ki sem ga pozneje spravil v Bezuljak k partizanom.

V naš kraj je prišlo veliko okupatorskih vojakov – menijo, da jih je prišlo okrog 700, kar je seveda razumljivo, saj teče skozi Rakek vojaško zelo pomembna železniška proga Ljubljana–Trst in s tem povezava med severom in jugom ter vzhodom in zahodom Evrope. Italijanski vojniki so prihajali zelo boječe, ker so se bali »Šerbov«. Ko so nas zasedli, so se obnašali hinavsko, prijazno, ker so s tem hoteli pokazati, da nosijo v sebi visoko »rim-

ske pesmi, niso se hoteli vključevati v Dopolavoro in v GILL in podobno) so Italijani začeli kazati svojo pravo podobo. Odstavili so župana Andreja Modica, odstavili in zaprli so občinskega tajnika Davorina Kogejca, za komisarja občine so postavili njim simpatičnega podpredsednika, ekspediterja Leona Miheveca.

Že poleti 1941 smo na Rakeku ustanovili prvi odbor Osvobodilne fronte, katerega član sem postal tudi jaz. Naša naloga takrat je bila zbiranje orožja, streliva, hrane in obleke ter drugih po-

druge na Rakeku, odprta za vse, ki so se hoteli boriti proti fašizmu.

– **Marca 1942 so odšli številni mladi Rakovčani množično k partizanom in ustanovili zelo borbena in uspešna Rakovška četa. Kako vam je to ostalo v spominu?**

– Moram reči, da mi je bilo zelo toplo pri srcu. Zlasti sem bil ponosen na njihove bojne uspehe in zmage. No, Italijani so pa bili zelo poparjeni. Očete nekaterih teh borcev so zaprli in jih obdržali za talce, sledile so številne aretacije in zapiranja, interniranje mnogih krajanov, kraj so obdali z bodečo žico, pobrali so radijske aparate, prepovedali vožnjo s kolesi, za prevoz z vlakom in za prehod preko žičnega bloka pa so zahtevali posebne dovolilnice.

– **Kako je bilo ob kapitulaciji Italije?**

– Ko so italijanski vojaki izvedeli za kapitulacijo njihove države, so bili videti zelo veseli. Precej jih je pobrala noč, zapustili so svoje položaje in odšli kar na lastno roko preko Javornikov domov. Del vojakov pa je še ostal in se zbiral na prostoru pred sedanjo šolsko telovadnico in čakal. Na motorju se je pripeljal nek oholi nemški oficir, govoril s italijanskim polkovnikom, ta je ukazal svojim vojakom zbor in ostanki laške vojske so morali oditi v ujetništvo. Bili so potrti in sklonjenih glav. To sem videl izpred naše hiše, ki stoji le nekaj metrov nad šolo.

Še precej vprašani smo imeli pripravljenih, toda naš sobesednik je postal utrujen. Zato nam je le bolj povedal na kratko, da se spominja vdora Loške brigade na Rakek ob koncu septembra 1943 do železniških skladišč, požiga stare šole februarja 1944, osvoboditve Rakeka v noči med 3. in 4. majem 1945. Povedal je še, da je bil prvi povojni predsednik organizacije Zveze borcev na Rakeku, da je bil to deset let in da je kmalu po osvoboditvi dobil mesto carinika na Fernetičih. Dejal je tudi, da je s sedanjim življenjem prav zadovoljen in da želi svetovati vsem mladim, naj ljubijo svojo domovino, naj jo branijo, če bo treba, tako kot so jo branili naši borci in aktivisti med NOB. S svojim znanjem in delom naj se čim koristneje vključijo v življenje skupnosti.

Valerija Hren in Borut Štefanič

Tovariš Suvorov je prejel več odlikovanj, priznanj in ob 90-letnici čestitke občinske organizacije ZKB NOV Cerklja. Tudi mi smo mu čestitali in zaželeli, da bi doživel še stoletnico rojstva.

sko» kulturo in hoteli so nas čimbolj pridobiti za svoje namene.

– **Po zasedbi Rakeka in ostale naše domovine ste se začeli pripravljati na osvobodilni boj. Kako je to potekalo? Kakšno nalogo ste opravljali vi?**

– Po zasedbi naših krajev in ko so okupatorji spoznali, da jih Slovenci ne marajo, (to se je očitno kazalo tudi pri nas, domačini so jih gledali z mrkimi obrazi, niso jih hoteli po njihovo pozdravljati, v gostilnah so peli še sloven-

trebščin za partizane. – Bolj intenzivno sem začel delati za narodnoosvobodilno gibanje novembra 1941, v glavnem v povezavi z električarjem Janezom Kraljem in z drugimi. Takrat sem bil sprejet v članstvo Komunistične partije in od tedaj imam tudi priznano dvojno štetje. Poleg prej omenjenih nalog sem z drugimi aktivisti še prenašal partizansko literaturo, pridobival nove somišljenike – aktiviste OF in še kaj. Naša hiša je bila v času NOB, tako kot mnoge

OPEKARNA KOŠAKI MARIBOR p. o.

Šentiljska 116 – tel. h. c. 21-018, dir. 25-730, kom. 24-907, tek. rač. pri SDK 51800-601-10238

PROIZVAJAMO:

opečni modularni blok SKOK 6/1 200 290×190×190 • opečni modularni izolacijski blok izoskok 6/1 200 290×190×190 • opečni izolacijski blok izoskok 8/1 200 390×190×190 • modularni blok V/3 200 290×190×190 • navadni zidak 250×120×65

Politkomisar Sime zbira in komentira

Obtožujoča neskladnost

V Idriji so pokopali starega partizana Feliksa Kosmača – Klemen: pogreba se je udeležilo veliko ljudi. V poslovnem govoru je pokojnikov bojni tovariš iz vrst osebja znane primorske partizanske bolnišnice »Pavla«, na široko opisal pokojnikov prispevek v NOB.

Pokojni Klemen je za OF začel delati že septembra 1942, 8. marca 1943 pa se je priključil četi na Brinovem griču, ki jo je vodil legendarni primorski narodni heroj Janko Premrl –

Vojko. Od 18. marca do 15. novembra 1943 je Klemen s pomočjo Ludvika Gnezdne in pokojnega Viktorja Tratnika – Vikija vodil Sanitetno postajo št. 1 Primorske operativne cone, v kateri se je zdravilo okoli 50 borcev. Po kapitulaciji Italije je Klemen pomagal organizirati kasneje imenovano partizansko bolnišnico »Pavla« in v njej ostal kot intendant do osvoboditve.

Za ves prispevek v NOB pa je pokojni Klemen dobil eno samo odlikovanje (orden za

sluge za narod III. st.), ki je samevalo na odprti krsti ob številnih vencih.

Sicer pa to ni povsem osamljen primer. Poznam stare partizanke, udeleženke zgodovinskega pohoda 14. divizije na Štajersko leta 1944, ki še do danes niso prejele Ordena za hrabrost za izkazani pogum.

Transfuzija mlade krvi

Janez Jerman, upokojeni polkovnik in nosilec partizanske spomenice na seji aktivna članov ZK v Mariboru, ki so bili sprejeti v KP pred vojno ali med NOB:

»Tukaj poslušam, da je ZK izgubila stik z mlado generacijo. Za borce lahko rečem, da

nismo izgubili stika z ljudmi, čeprav nas na žalost nihče več ne posluša. Mladina ne vidi perspektiv, saj pri nas vedno ponavljamo ene in iste stvari in sprejetih sklepov in stališč ne uresničujemo. V ZK bo treba pritegniti mlade, saj je vsaka partija brez transfuzije mlade krvi obsojena na odmiranje.«

Za povsem drugačno transfuzijo pa je poskrbela Zvezna konferenca SZDL Jugoslavije, ki je za predsednika sekcije za družbeno-ekonomska gibanja in razvojno politiko izvolila Dušana Bogdanova – Senka, ki ima skoraj 50 let – ne starosti, ampak delovne dobe!

Vas Sime

Peta volilna konferenca ZRVS Slovenije

Široka družbena in kadrovska organizacija

V minulih štirih letih je Zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije v glavnem dobro in uspešno izpolnjevala svoje obveznosti in naloge. Kot družbena organizacija je z dejavnostjo svojih članov okrepila svojo vlogo in pomen v sistemu splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite in v Socialistični zvezi. To so najpomembnejše ugotovitve Pete volilne konference ZRVS Slovenije, ki je bila konec prejšnjega tedna v Ljubljani.

V uvodni razpravi je dose-danji predsednik predsedstva republiške konference ZRVS Slovenije **Stane Kotnik** med drugim poudaril, da šteje danes ta organizacija skoraj sedemdeset tisoč članov, od katerih jih je dvajset odstotkov mlajših od trideset let, več kot šestdeset odstotkov članov je starih od trideset do šestdeset let in samo sedemnajst odstotkov članov je še starešin iz NOB. Skoraj polovica vseh rezervnih vojaških starešin je oficirjev, ki so končali šolo za rezervne oficirje, kjer so pridobili temeljna znanja s področja vojaške doktrine, teorije in prakse, ali pa so končali neko višjo vojaško šolo, oziroma akademijo. Nekaj nad polovico je nižjih oficirjev, ki so pridobili temeljna vojaška znanja, predvsem praktična, na različnih tečajih in drugih oblikah usposabljanja med služenjem vojaškega roka. Večina rezervnih starešin je razporejena v oboroženih silah, kjer se nadaljuje njihovo vojaško usposabljanje za konkretne dolžnosti, na katere so razporejeni. Naloga Zveze rezervnih vojaških starešin je v tem, da vse omenjene starešine in tudi del članstva, ki nima čina, opravlja pa pomembne dolžnosti na področju SLO in DS, združuje, povezuje in zagotavlja kontinuirano vzdrževanje in dopolnjevanje njihovega obrambno-samozaščitnega znanja in veščin, skrbi za njihovo idejno in moralno politično naravnost in trdnost ter jih pripravlja za opravljanje starešinskih dolžnosti in za vodenje različnih obrambno-samozaščitnih teles in organov v miru, v vojni ali drugih izrednih razmerah.

Podpredsednica republiške konference SZDL **Božena Ostrovršnik** je med drugim izrazila zadovoljstvo, ker se je ZRVS uveljavila kot del fronte organiziranih socialističnih sil in ker se to čuti tudi v občinah in vseh delovnih in življenjskih okoljih in ne samo na republiški ravni.

Član predsedstva CK ZK Slovenije **Ivan Dolničar** je

spregovoril o razmišljanjih v našem partijskem vodstvu, kako bi uresničili sklepe letošnjih kongresov. Predvsem so svoja prizadevanja usmerili v tri področja; v hitrejši materialni razvoj, v razvijanje sistema socialističnega samoupravljanja in v oblikovanje zveze komunistov v učinkovito organizacijo, ki bo sposobna delovati v samoupravnem sistemu. Dotaknil pa se je tudi pobud za drugačno služenje vojaškega roka. Menil je, da moramo pri teh razpravah uporabljati moč argumenta, ne pa takoj negativno odgovoriti nanje. Po njegovem mnenju utemeljitev te zamisli ni v celoti primerna za razpravo, sprejemljiva je le v tistem obsegu, ki se nanaša na dokazljivo trdno versko prepričanje nekaterih rednih ločin. Pri tem ne bi smeli slepo prenašati modele, ki jih imajo na Zahodu in v nekaterih socialističnih državah. Povedal je tudi, da naše vojaško sodstvo pri vnovičnem zavračanju orožja ne ponavlja postopka, ampak se to dogaja le pri zavračanju uniforme in zaobljube.

Predstavniki zvezne konference ZRVS Jugoslavije **Djuro Lončarevič** je opozoril, da je ZRVS v naši republiki uspešno opravljala svojo nalogo. Pogosto je bila s svo-

jimi akcijami in dejanji primer drugim organizacijam v Jugoslaviji. Delovanje ZRVS v Sloveniji je po njegovih besedah vgrajeno v obrambno pripravo vse družbe.

Načelnik štaba Ljubljanskega armadnega območja generalpodpolkovnik **Mirko Mirtič** je spregovoril o mirovnih gibanjih in civilni službi. Poudaril je, da so vse te zahteve proti vrednotam naše družbe in revolucije. Opozoril pa je, da te zahteve niso stališče velike večine mladih iz naše republike. Lep dokaz za to trditev je odziv mladih in delovnih ljudi na obrambne priprave, saj se večina odgovorno obnaša do njih. Govoril je tudi o odzivu rezervnih vojaških starešin

Izkušnje v tem delu naše republike kažejo, da je zelo uspešna in dobro obiskana oblika dela tehnični zbor. Trudili se bodo, da bi takih zborov pripravili še več, odprti pa naj bi bili tudi za druge občane. Kot uspešna oblika obrambnega usposabljanja prebivalstva pa so se uveljavili pohodi. Na njih sodelujejo poleg rezervnih vojaških starešin tudi pripadniki narodne in civilne zaščite, mladine in nekateri drugi. Udeležba je prav dobra, saj se na njih zbere tudi do tisoč udeležencev. Še posebej pa so ti pohodi v krajevnih skupnostih zanimivi, če vodijo mimo obeležij iz narodnoosvobodilnega boja in naše revolucije.

Delegat občinske konfe-

Delegati so izvolili tudi novo predsedstvo svoje organizacije. Tako bo v prihodnjem mandatnem obdobju vodil republiško konferenco **Branko Jerkič**, podpredsednik je **Bojan Fertin**, sekretar pa **Jakob Černe**.

Člani predsedstva RK ZRVS so Vlado Kraševac, Bojan Ušeničnik, Alojz Hren, Blaž Lavrič, Marino Bastjančič, Jože Berce, Brane Bertoncelj, Ivan Gradišek, Franc Kavka, Stane Kotnik, Franc Krebs, Boris Logar, Alojz Pavlič, Franc Plantan, Branko Puconja, Ignac Regović, Pavle Šuc, Silvester Turk, Peter Zupan in delegati Božena Ostrovršnik, Zoran Klemenčič, Mirko Mirtič, Zdravko Krvin, Ivan Hafner, Pavle Troha in Danijel Lepin.

na poziva na vojaške veje. Menil je, da bi se morale v te dejavnosti organizacije ZRVS še bolj aktivno vključevati.

Miran Bogataj je spregovoril o dopolnitvah statuta ZRVS Jugoslavije. Po njegovem mnenju gre pri tem le za statutarno dograjevanje.

Delegat mestne konference ZRVS Maribor **Ivan Gradišek** je razmišljal o praktičnih oblikah usposabljanja rezervnih vojaških starešin.

rence ZRVS Ljubljana Center **Ivan Hafner** je govoril o vlogi ZRVS pri obrambnem usposabljanju prebivalstva in predvsem mladine v njihovi občini. Opozoril je, da bi morali v vseh občinah krepiti predavateljske aktivne, ki bi skrbeli za usposabljanje rezervnih starešin in prebivalstva. Dejal je, da postaja obrambno usposabljanje vse bolj enotno, saj neko temo, ki jo obravnavajo v ZRVS, naslednje leto predstavijo

Novi predsednik predsedstva RK ZRVS Slovenije **Branko Jerkič** se je delegatom zahvalil za izvolitev in spregovoril o nalogah, ki so pred organizacijo v prihodnjem obdobju. Poudaril je, da se bo s sodelavci trudil, da bi ZRVS še bolj prispevala h krepitvi obrambne pripravljenosti naše družbe. Zavzel pa se je za čim tesnejše sodelovanje z drugimi republiški in pokrajinskimi konferencami ZRVS. Še posebej naj bi krepili sodelovanje organizacij ZRVS ob slovensko-hrvaški meji.

tudi prebivalcem. Spregovoril je tudi o mirovnih gibanjih in civilnem služenju in poudaril, da je raziskava o odnosu Slovencev do vojaških poklicev pokazala, da ima velika večina mladih pozitiven odnos do obrambe.

Franc Kavka, delegat iz Celja, je govoril o ukrepih za večjo udeležbo rezervnih vojaških starešin na usposabljanjih v njihovi občini. Pri

zacijo obrambnih dni na šolah. Predlagal je, da naj bi sprejeli enoten program teh dejavnosti za vso republiko.

Delegat mestne konference ZRVS Ljubljana **Silvester Turk** pa je spregovoril o pripravljenosti rezervnih vojaških starešin, da se z vsemi silami in sredstvi uprejo vsem negativnim pojavom in njihovim nosilcem v naši družbi.

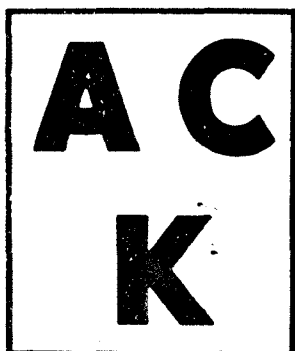
Alojz Hren je večji del svoje razprave namenil usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice. V zadnjih letih smo v Sloveniji zagotovili tri četrte kadrov za te sole. Našel je vzroke, ki odvrčajo mlade od teh poklicev. Predvsem črnogleda pa so bile njegove besede o študiju obramboslovja. Po njegovem mnenju bo potreben radikalen poseg družbe, če ne lahko to študijsko smer kar zapremo.

Pavle Šuc je predstavil težave pri delovanju krajevnih organizacij ZRVS v mestnih in vaških okoljih na Obali. Opozoril je, da je v vaških okoljih veliko več pripravljenosti za delo.

Delegat občinske konference ZRVS iz Raven na Koroškem **Dušan Brankovič** pa je razmišljal o delovanju aktivov ZRVS pri njih. Izpostavil je predvsem aktivna ZRVS v Bolnišnici v Slovenj Gradcu in aktiv pedagoških delavcev na Koroškem. Začeli pa so tudi že postopek za ustanovitev aktivna ZRVS v Železarni Ravne. Opisal je, kaj bo pomenil ta aktiv za obrambne priprave v tej delovni organizaciji. Zbranim pa je spregovoril tudi o medregijskem sodelovanju ZRVS in kot primer predstavil sodelovanje njihove organizacije z organizacijami ZRVS na območju skupnosti občin Osijek, Varaždin in Bjelovar.

Gvido Knez iz Zasavja je opisal »peripetije« okoli nagrajevanja neprofesionalnih funkcionarjev ZRVS v Zasavju. To bi morali urediti na ravni republike, saj ga v nekaterih občinah izvajajo na drug način.

Bojan Kuntarič
Foto: J. Čurin

35 let

Delovna organizacija
INDUSTRIJA – VELETRGOVINA

ADRIACOMMERCE

EXPORT-IMPORT, n. sol. o.
66000 KOPER, JLA 8
JUGOSLAVIJA

TOZD Trgovina ADRIA Koper, n. sol. o.
Koper, JLA 8

Telefon: n. c. 22-481, 22-171, 24-151
Žiro račun: 51400-601-13149
Telex: 34-111, 34-129

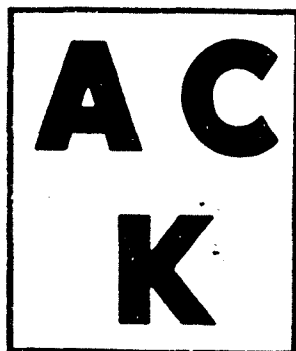
DELOVNE ENOTE

Ljubljana, Celovška 268
Telefon: 575-400, 574-344
Telex: 31-597
Skladišče: telefon 573-708

Zagreb, Savka cesta 41/IX
Telefon: 530-206, 530-155, 539-039
Telex: 21-788
Trgovina: 512-003, 513-705, 515-923

Beograd, Stanoje Glavaša 8
Telefon: 320-716, 323-315, 321-522
Telex: 11-580

Predstavništvo:
Skopje, Nikola Karev b. b. pošta 2
Telefon: 225-626

35 let

Z obiska na Kosovem

Pomoč v dejanjih, ne v besedah

Najrazličnejši znanci so me resno opozarjali, naj nikar ne hodim na Kosovo, saj se tam, so rekli, dogajajo resne reči. »Se ti bo še kaj zgodilo...«, so me svarili. Za živo glavo ne bi šli tja, so mi zatrjevali...

Kosovo naše stvarnosti pa bi potrebovalo prav to! Da bi ga obiskalo in videlo čimveč Jugoslovancev, da bi si ogledali to deželo neverjetno prijaznih polj, kjer nese pogled daleč in kjer se človek-pešec kar izgubi v vsej tej razsežnosti. Zdaj šele vem, koliko »natolcevanja« in praznega govorjenja sem slišala v zadnjih letih o tej naši pokrajini, ki sem ga pač poslušala in »jemala na znanje« zato, ker še nikoli nisem bila tam.

Seveda si ta zapis s poti nikakor ne lasti sposobnosti in vedenja, ki bi lahko prodrlo v vse globine problema, imenovanega Kosovo. Morda pa vam bo le ponudil pogled, ki vas bo spodbudil k novim razmišljanjem.

Namesto, da bi se karkoli neprijetnega zgodilo na poti po Kosovem, bi se bilo skoraj vse skupaj končalo že nekje v bližini mariborskega letališča, kjer smo najprej pol ure krožili nad mestom in čakali, da bi se megle (zlate v kotlino kot mleko v posodi) razgnale, nato pa smo po vsej sili skušali pristati in jo v zadnjem trenutku odnesli strmo v nebo in – proti Sarajevu. S Sarajeva pa naprej v Skopje.

Skopsko letališče je te dni eno veliko in precej blatno gradbišče, saj ga obnavljajo in gradijo novo letališko stavbo. Nesimpatično vzdušje v tem okolju še okrepijo vojaki in vojaška letala, ki, pomešana med civilna, vzletajo in pristajajo na istem letališču, medtem ko se po travnikih okrog letališča (in tudi po pristajalni stezi) sprehajajo lovski in kdo ve kakšni – psi.

Z avtobusne postaje v Skopju so zveze s kraji na Kosovem redne in pogoste. Okenca blagajn so pregledno razvrščena tako, da se še tak naval hitro poleže in so vsi, številni potniki, hitro postreženi. Tukaj je očitno veliko križišče poti. Velike kartonske škatle, cule in drugi tovari romajo v prostorne trebuhe avtobusnih prtljžnikov in iz njih. Mešanica govoric in jezikov postaja pestra. Makedonsko, albansko, srbsko, turško, romsko... Očitno tukaj s tem nimajo težav.

Dobim vozovnico z označenim sedežem in čez nekaj minut avtobus odpelje proti Prištini.

Ob rečici Lepenac pelje cesta (najbolj podobna cesti Ljubljana-Zagreb) proti Uroševcu, nato pa naprej ob reki Sitnici mimo Lipjana proti Prištini. Prišpjem popoldne. Avtobusna postaja je precej izven središča mesta. Nova je, prostorna in lepa, okrog nje pa zbita, presušena zemlja, ki od številnega obračanja težkih kamionov, avtobusov in osebnih vozil, zmleta v droben prah, lega na vse okoli in daje stvarjem prašno, rjavkasto-rdečo podobo.

Stopim za reko odhajajočih med bloki, (ki so stari komaj dve, tri leta). Tudi ta

bližnjica proti mestnemu avtobusu je zemljena potka, speljana med kupi zemlje, ki so ostali od gradbišč.

Kakor vsa novozgrajena mesta ima tudi Priština široke mestne ulice (prospekte) in prostorna cestna križišča. Tam se ne pešči ne vozniki motornih vozil ne mučijo pretirano z barvami luči na semaforjih, pa tudi miličniki ob pločniku »nič ne vidijo«.

Uberem jo naravnost v hotel, hitro opravi formalnosti in se podam na sprehod po glavni mestni ulici. Po peti popoldne jo zaprejo za promet in postane samo še »korzo«. Sprehajalci, zakonski pari, dekleta po dve in dve, moški v gručah, zvečijo »semenke« (sončnična in bučna semena), ki jih prodajajo ob robu pločnika čepeči prodajalci. Nedaleč od teh so običajno tudi čistilci čevljev in kostanjevi, ki imajo, za razliko od tistih naših ulicah, ob sebi tehtnice in ti natančno odmerijo porcije.

Stopim v samopostrežno restavracijo in ker je skoraj čisto prazna, se hitro ponudi priložnost za pogovorček z blagajničarko. Trideset let je že zaposlena pri istem podjetju, pravi, pa njena plača ne doseže šestih starih milijonov dinarjev. Kuhar pomoli glavo iz kuhinje in pristavi nekaj po albansko. Blagajničarka prevede: »On pa pravi, da jih ima štiri in pol. Tako je to pri nas. Zakaj pa sprašujete? Ste novinarka ali kaj? Seveda, zadnje čase je v modi, da hodijo k nam in si nas ogledujejo kot lutke v izložbi...« Zahvalim se za odličen burek s kislim mlekom in grem še malo naokrog.

Opazim, da tukaj nimajo navade, da bi ženske ob večernih urah same hodile naokrog. Stopim še do bližnjega kioska in kupim pokrajinske časopise. Moža-

kar mi postreže tudi z razglednicami mesta in Kosovega. Zahvalim se s »falem nderit« in po obrazu se mu razleze smehljaj. »E, to ste pa lepo povedali. Večina, ki jih pride od drugod, se ne potruji povedati niti besedice po albansko.«

Prvi dan se je končal v nekakšni soparici, pomešani s smodom. S hotelskega okna sem občudovala mogočni trgovsko-kulturni center Bora i Ramiz (imenovan po narodnih junakih iz minule vojne Bori Vukmiroviću in Ramizu Sadi-kiju, partijskima voditelje-

vodička po mestu in okolici ter prijazna gostiteljica v domači, albanski hiši.

Na obisk k tajnici pride prijateljica Aitene (Mesečevolice), profesorica angleščine v osemletki. Uči prvo leto in pravi, da za angliste ni brezposelnosti, ker jih še več potrebujejo. Po razredih, ki jih uči, sedi 42 do 45 učencev. Šol je, mi pripoveduje, malo, še manj vrtcev za vso to številno mladež na Kosovem. Veliko pomanjkanje učiteljev matematike je že zelo pereče...

Večina mladih, ki končajo osemletko v mestih, gre naprej v srednje šole, nezaposlenost med temi, ki šole uspešno končajo, pa je nepopisna. K temu dodaja, da s kmetov vse po vrsti sili v

ske praznike. Takrat pogosto uporabljajo zastave kot simbole narodnostnega ponosa in pripadnosti. Kaže, da je politika od končane vojne sem pozabila na te stvari in tako je ostalo pri dejstvu, da Albanci na Kosovem še danes uporabljajo za simbol izkazovanja svoje narodnosti – albansko zastavo. Zdaj za enotno urejanje vprašanja zastav manjšin v Jugoslaviji predlagajo, da bi imela vsaka zastava na vidnem mestu vgrajen osnovni simbol jugoslovanske zastave – bodisi rdečo peterokrako ali pa kar celo trobojnico s peterokrako. O tem je na seji tekla beseda in postalo bi do kraja duhamorno (kajti razprava se je zavlekla v triurno lamentiranje), če ne

ma, ki so ju okupatorji ustrelili na poti v Prizren, leta 1943, kamor sta bila namenjena na sestanek s Svetozarjem Vukmanovičem).

Naslednje jutro sem med številnimi novogradnjami, ki nekako ne povsem zlitostrijo v nebo, opazila tudi nadvse imeniten nebotičnik z belo obrobo. Mimoidoči so me poučili, da je to »Lepa Brena«, v kateri je sedež Elektrokosova.

Zastave že, kaj pa bistvo?

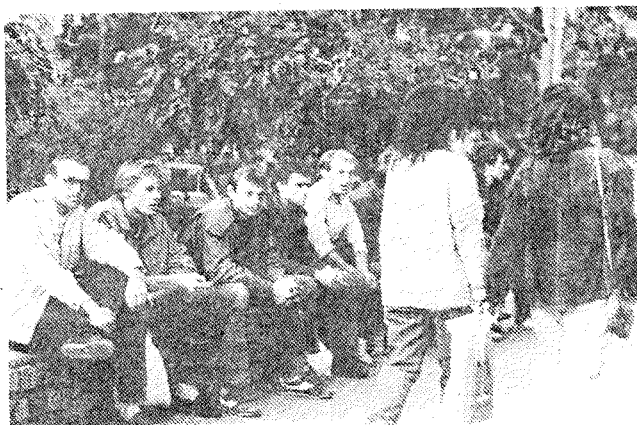
Za sedežem pokrajinske partije, je v veliki bančni stavbi, v drugem nadstropju, pokrajinski odbor ZZB NOV Kosova. Vstopim, potrkam na neka vrata in se predstavim. V začetku me gledajo malo nezaupljivo, potem pa me vprašajo, če sem prišla na sejo predsedstva. Samo prva točka je za javnost, so mi rekli, ostalo bodo pa razpravljali na zaprti seji. Že prav, si mislim, se bom pa dogovorila za pogovor s predsednico.

Zgodaj je še. Postrežejo mi s kavo iz džezvice, ki je le za eno skodelico. Takšne nam kasneje prinašajo tudi na sejo in mladi, črnooki

mesta. Vsakdo ima tam že kakšnega sorodnika in upa, da se mu bo nasmehnila sreča za zaposlitev...

Dekleta me povabijo na popoldanski potep po okolici, nato pa se poslovimo, ker se seja borčevskega predsedstva začena.

Prva točka dnevnega reda: zastave. Predsednica Desanka Džordžević pove, da je o vprašanju zastav že razpravljalo partijsko predsedstvo na zvezni ravni in druge družbenopolitične organizacije. Dan pred sejo je prispelo tudi gradivo pokrajinskega izvršnega sveta o stanju izseljevanja Srbov in Črnogorcev s Kosovega, vendar je to tema za naslednji sestanek, ker bo sicer preveč vsega naenkrat.

livrirani kurir ima ves čas polne roke dela samo s kavo.

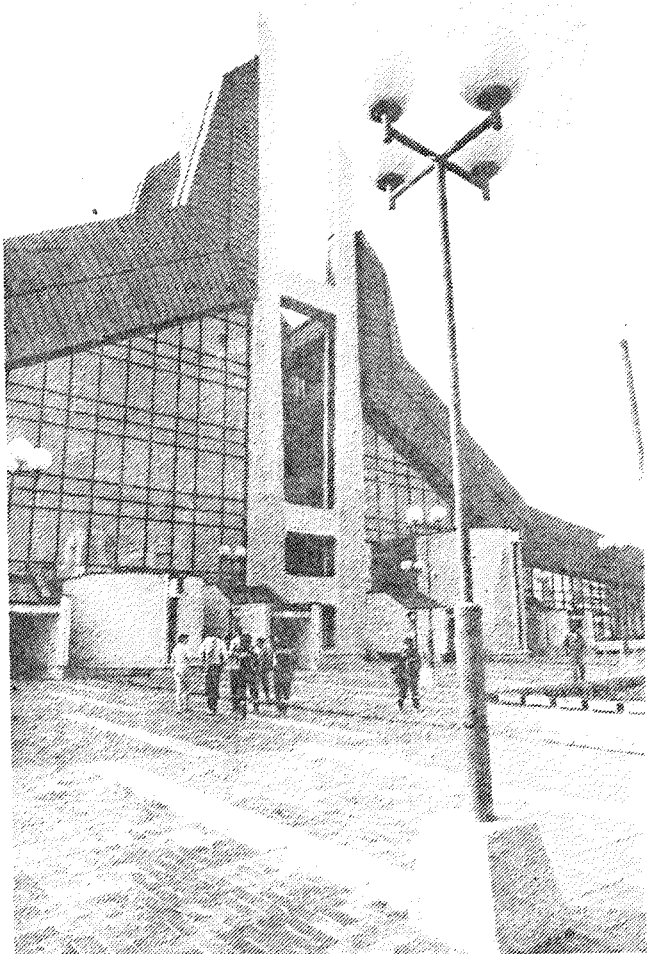
V tajništvu se seznanim s tajnico Jeldžez (Zvezdo), ki mi postane nepričakovana

Znano je, da so na Kosovem vkoreninjene številne ljudske sege in navade (pri različnih narodnostih), kjer se zbira veliko ljudi. To zlasti velja za poroke in ver-

bi človek med vrstami slišal več koristnih podatkov, ki dopolnjujejo podobo sedanjega kosovskega trenutka. Na koncu so se dogovorili, da bodo navodila za razlago predloga o novi podobi zastave poslali na občinske odbore ZZB NOV. Le-ti bodo morali znati ljudstvu tolmačiti (z veliko, dolgoletno zamudo, seveda), da se mora tudi v simbolnih znakih, kakršen je zastava, razbrati, da živimo vendarle v Jugoslaviji, ki je naša skupna domovina. Menili so, da sta bili v preteklosti ob tem vprašanju storjeni vsaj dve bistveni napaki: v Ustavu SR Srbije je jasno zapisano, da bo vse podrobnosti o teh vprašanjih v republiki in pokrajinah opredeljeval poseben zakon, v šestem členu pokrajinske ustave Kosova pa tudi piše, da bo to zadevo urejal zakon... Najbrž je bralcu jasno, da teh zakonov ni nihče ne zapisal, ne sprejel...

Vprašanje zastav je simbolično za vso kosovsko stvarnost. Po načelih, ki naj bi v naši družbi veljala, bi morali Kosovci ob vsaki uradni slovesnosti izobešati jugoslovansko, albansko, partijsko, srbsko (in tam, kjer živi turški živeli) morbiti še turško zastavo... Navsezadnje je tudi na srbskih svatbah in podobnih prireditvah lahko videti starosrbsko trobojko...

Nekdo v razpavi je o tem in v mislih tudi drugih

vprašanih dejal, da bo v narodu težko uveljavljati določene stvari, ker so se aktivisti in družbenopolitični delavci precej oddaljili od ljudstva. Zato niso najpomembnejše zastave, ampak naloga, ki jo bi morali prevzeti nase vsi in vsak posameznik: iti med ljudstvo.

In zdi se, da je tukaj osnovni in temeljni kamen spotike: iti ali ne iti med ljudstvo. Kajti tisti instinktivno pridobljeni prvi vtis, ki je zelo prvinski in le redko prevara, je prav v tem. Zdi se, da se stvari v pokrajini dogajajo nekako v plasteh. Veliko je lepih besed in obljub, veliko tudi iskrenega prizadevanja, ki pa najpogosteje ostaja zapisan v debelih kupih uradnih dokumentov (vedno so pisani v albanščini in srbsčini in speti skupaj – tajnice pa prejemajo za pisanje v dveh jezikih poseben do-datek).

Zapustimo sestanek in stopimo s tajnico Zvezdico naokrog. Najprej zavija v stavbo občinske skupščine, kjer je njena prijateljica Besa, tajnica pri javnem pravobranilcu samoupravljanja.

Vstopiva v sobico veliko-

stanovanj in zaposlitev. Sodniki nosijo spise domov, da bi dosegli ažurnost reševanja primerov, saj se kupi še vedno kopičijo.

Sončno popoldne je kot nalašč za obisk kulturne prireditve. V moderni galeriji je otvoritev razstave argentinske grafike. Z Jeldž in Beso stopimo tja, ker

upam, da bom srečala tudi prištinskega profesorja likovne akademije, nekdanj ljubljanskega študenta, Xhafo Xhevmeta, imenitnega slikarja, ki bi mi lahko kaj več povedal o razmerah na univerzi.

Žal profesorja ne najdemo na razstavi, zato jo

deo naprava. To pa so darila, ki so jih prejeli od sodnikov, ki delajo v tujini...

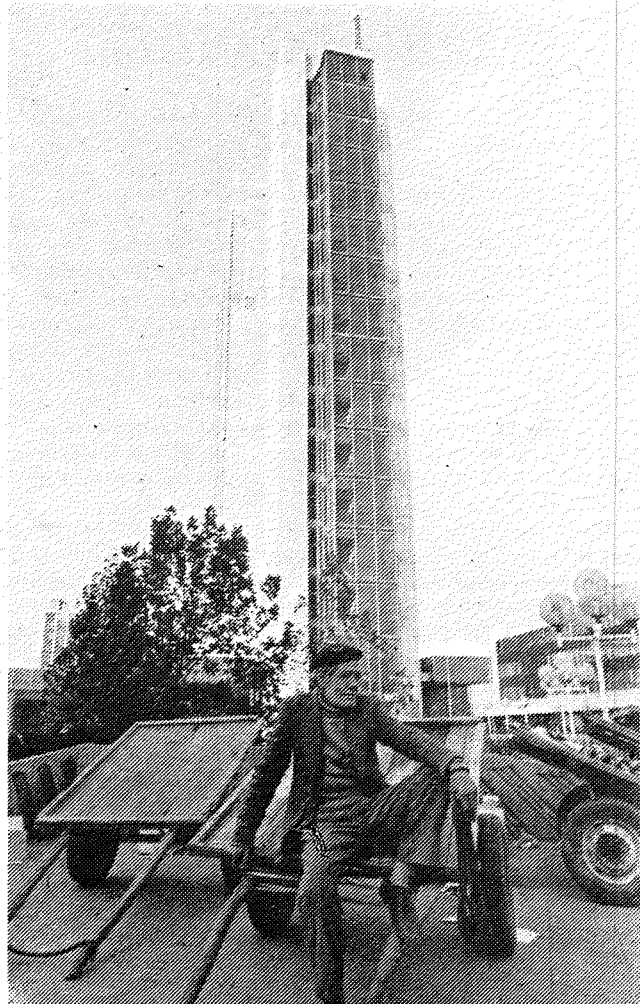
O posilstvih in izseljevanju Srbov ter Črnogorcev na Kosovem tokrat nameroma ne bom razpredala. Naj navedem le nekaj besed, ki mi jih je o teh vprašanih povedala predsedni-

č bi zbolela. Toda to ni podoba povprečne mestne družine. Večinoma so zaposleni moške. Tudi zaposlovalna politika je namreč takšna, da delo dobijo prej moški kot ženske. To je tako zato, da lahko vsaj en član družine služi kruh.

»Kako vam je všeč pri nas? Ste prestrašeni? Vse mogoče pišejo zadnje čase, kakšni da smo. Da vsepokraj posiljujemo in preganjamo Srbe in Črnogorce. Saj ne pravim, na vasi je strašna zaostalost, tam najdete še vse mogoče. Toda to ni naše bistvo. Mi si prizadevamo, da bi bili prijatelji z vsemi. Poglejte, v našem bloku živijo tudi Srbi in z vsemi imava z možem korektne, dobre odnose...«

Poslavljam se od Prištine, novih znancev in prijateljev z eno samo mislijo: sram me je, da o vas vem tako malo. To, kar ste mi pripovedovali, kar sem videla na lastne oči, pa mi govori, da je problemov ogromno in najbrž res ne bo šlo brez širše pomoči jugoslovanske skupnosti. Pa ne le z denarjem, ampak s strokovnimi nasveti, pogostejšimi stiki in obiski.

Bojana Žokalj-Jesih

sti 2x2 metra, kjer se drenjajo trije ljudje. V kotu neko dekle na najmanjšem kuhalniku na svetu kuha kavice za nas, ob pisalni mizi s pisalnim strojem pa sedi Besa, ki ji pomočnik javnega pravobranilca samoupravljanja nekaj narekuje. Mraz imajo, pa strahotno malo prostora, mi pojasni pomočnik. Tako je skoraj v vseh javnih službah. Za to zimo jim je mestni izvršni svet po dolgih pregovarjanjih odobril peči za gretje prostorov! Dela je veliko, sporov tudi; največ okrog družbenih

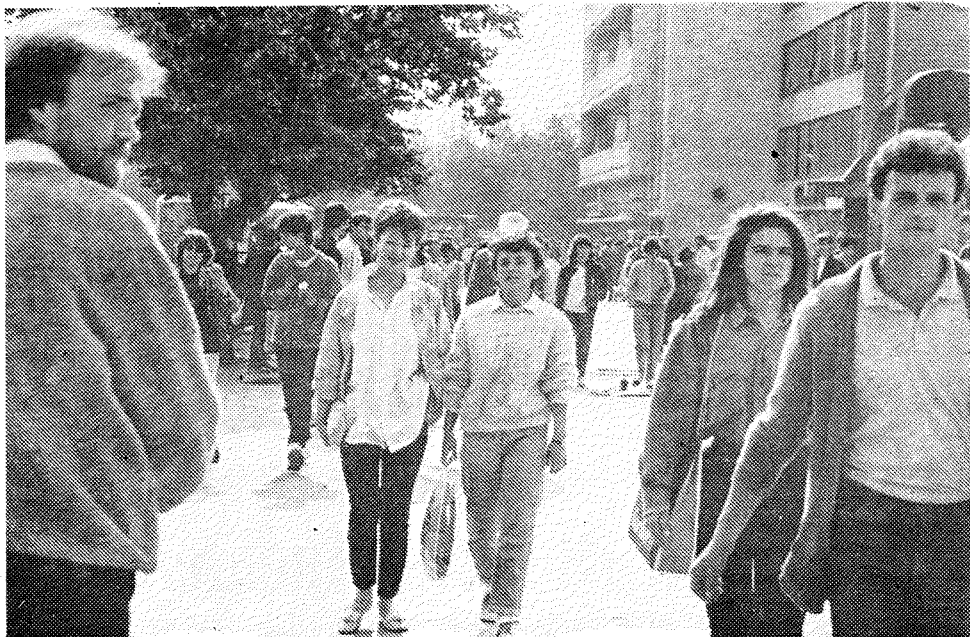
mahnemo v vaško predmestje. Tam kot s čarobno paličico izgine vse, kar nudi prvi pogled na Prištino mestnega in urejenega. Nizke in slabo grajene hišice slonijo druga na drugi. Ženska, ki nekaj dela pred hišo, opazi mojo radovednost in po nekaj pojasnilnih besedah dovoli, da pokukam v notranjost bivališča: pravzaprav je to podoba, ki bi jo, če naj govorim pošteno, mirno lahko uporabili za kulise snemanja filma iz časa prve petletke. Skladje kazita le naj-sodobnejši televizor in vi-

Dajte nam priložnost, ne obsojajte na pamet!

Pozno popoldne smo povabljene na čaj k soprogi bančnega kontrolorja, brata moje vodičke. V stanovanju novega bloka je tema, ker so žarnice v veži že zdavnaj razbite in kdove, kdaj jih bo kdo zamenjal. Vstopimo skozi vrtni okvir, kjer bi morala biti v nihajnih vratih šipa. Tudi v dvigalu ni luči. Stopamo tipaje in previdno.

Pred stanovanjskimi vrati je vidna sprememba. Lično pregrinjalo je namenjeno za čevlje obiskovalcev in domačih, saj se v stanovanje vstopa brez obutve, ali pa ti ponudijo copate. Fahrija je prijazna gostiteljica. Pravi, da v svojem domu še ni gostila Slovencev, čeravno dela njen mož pri Ljubljanski banki. Tri otroke imajo. Dva fanta in dekle. Fahrija bi jih rada imela šest, pa ji je zdravnik zaradi zdravja prepovedal... Zakaj, jo vprašam, bi jih radi imeli prav šest? Kako bi jih preživljali z dvema uradniškima plačama? Tega vi, ki niste iz teh krajev, mi je odgovorila, ne morete razumeti. Danes je življenje tako kruto. Glejte, vsi se vozimo z avtomobili. Nikoli pa ne veš, če bo ta mladež srečno zrasla... Rod se mora nadaljevati. Otroci so vendar naše največje bogastvo...

Ne silim več v gospodinjstvo s temi vprašanji in jo raje vprašam, kje je zaposlena. V zavarovalnici. Službe ne bi pustila, razen,

Gozdno gospodarstvo Ljubljana

TOZD Gozdarstvo
in
TOK Gozdarstvo
Vrhnika

Čestitata delovnim ljudem
ob dnevu republike

SKUPŠČINA OBČINE
KOPER

Z DRUŽBENOPOLITIČNIMI ORGANIZACIJAMI

ČESTITA ZA DAN REPUBLIKE

SKUPŠČINA OBČINE
PIRAN

ČESTITA OBČANOM ZA DAN REPUBLIKE

SKUPŠČINA OBČINE
IZOLA

čestita občanom za dan republike

Poseganje po orožju

Po vrhu v Reykjaviku so številne vladne delegacije iz Zahodne Evrope pohitele v Washington, da bi ameriškega predsednika Reagana odvrnile od možnega sporazuma s Sovjetsko zvezo. Po njihovi presoji bi namreč kaj takšnega pomenilo odprta vrata sovjetskemu vojaškemu približevanju Evropi v smislu krepitve konvencionalnega orožja. Očitno je po vrhunskem sestanku v Islandiji zdaj vse še bolj zapleteno in sporno. Vse, male in velike svetovne krize, ostajajo še nadalje v ospredju pozornosti, celo množijo se. Ne gre samo za vprašanje regionalnih kriz od Afganistana do Kampučije, od Latinske Amerike do »črne« celine. Reykjavik je spodbudil nezaupanje evropskih dejavnikov, zlasti Velike Britanije in Francije kot jedrskih sil in Zvezne republike Nemčije kot največjega skladišča ameriškega jedrskega orožja na stari celini.

Zahodnonemški kancler Kohl je od ameriškega pred-

sednika dobil trdno zagotovilo, da ameriške manevrirne rakete ostajajo na zahodnonemških tleh, prav tako britanska ministrska predsednica Thatcherjeva, da ZDA še nadalje računajo na Veliko Britanijo. Žal se takšni sporazumi in dogovarjanja o povečani in skupni strategiji proti zaustavljanju komunistične nevarnosti med drugim neposredno bi-jejo s strategijo Konference o krepitvi evropske varnosti in sodelovanja na Dunaju, ki se je že ob začetku s srečanjem Georga Schultza in Eduarda Ševerdnadzeja sprevrgla v hud bipolarizem. Medtem ko v Washingtonu poleg drugega izstopajo tudi razprave o stroških, ki zadevajo evropsko varnost, »vojno zvezd« in nadaljevanje jedrskih poskusov, se v Moskvi, kot kaže, ukvarjajo z razmišljanjem o koristnosti nadaljevanja usmeritve pogovorov, ki »zaradi Američanov« nimajo alternative.

V takšna, sicer banalna, a v isti sapi hudo stvarna razmi-

šljanja, pa je po stari navadi vpet tudi tok dogodkov, ki zrcalijo podobo sveta, v katerem živimo.

Ameriški predsednik poleg poraza na delnih volitvah v Kongres zdaj doživlja vsaj še enega. Kaže, da mu močno blede prepričljivost, ko želi dokazati upravičenost osemnajstmesečnih tajnih ameriških pošilk orožja Iranu, ki so bile po njegovih besedah v interesu ameriške politike. Zdaj celo osebni predsednikovi prijatelji Reagana obtožujejo, da je s tajnimi posli prekršil ameriško zakonodajo. Plaz obsodb je toliko hujši s strani nasprotnikov, ki dokazujejo očiten nered v ameriški zunanji politiki. Nekateri kongresniki zahtevajo spremembe v administraciji, drugi zahtevajo ekipo izkušenih in razumnih oseb, ki naj vsebinsko preučijo, kje je danes ameriška zunanja politika. Očitno je, da bo imela »iranska afera« daljnosežne posledice, že zdaj pa se kaže kot najbolj neslavna epizoda v predsednikovanju Ronaldu Reaganu. Da bo zadeva še bolj absurдна, se ugrabljenje ameriških talcev ni prenehalo, temveč

se je še povečalo. Vse to in še marsikaj pa kaže na Reaganaov »watergate«.

Nasilne politične spremembe so se praviloma vselej izkazale kot nebeška hrana za raznovrstno spletkarjenje, ne glede na kraj in čas dogajanja. Med drugim utrjujejo spoznanje, da prihodnost le ni tako predvidljiva, kot bi nekateri želeli. Režim v Južni Koreji se očitno zaveda svojih pomanjkljivosti. In tega, da so mu dnevi šteti. Študentski nemiri opozarjajo na nezadovoljstvo nad šefom Čun Do Hvanom, ki zaenkrat, resda s silo, vodi državo gospodarskih čudes. Ob navideznem spogledovanju z demokratičnimi svoboščinami ostaja južnokorejski režim eden najbolj represivnih sistemov na azijskih tleh. Za prikrivanje lastnih napetosti so si v Seulu torej izmislili novico o atentatu na Kim Il Sunga, voditelja DR Koreje, kar je sicer hermetične odnose na silo razdeljenih držav, lahko samo še poslabšalo. Resnici na ljubo pa brez dima ni ognja. To med drugim pomeni, da niso iz trte zvite govorice, da bi Velikega voditelja resnično utegnil

naslediti sin Kim Jong Il, kar bi lahko, dolgoročno gledano, postavilo pod vprašaj skladen razvoj DR Koreje kot tudi prizadevanja za združitev obeh Korej.

Vprašljiv pa je prav tako tudi nadaljnji tok dogodkov na Filipinih, kjer je predsednica Corazon Aquino sprejela odstop obrambnega ministra Enrilja. Ob tem pa bo parasiljena prečesati vladni kabinet. Napetost na otočju so spodbudili nemiri in demonstracije, zlasti pa gnusen val političnih ubojev. Prav Enrilje naj bi bil odgovoren na eni strani za uboj levičarskega voditelja Olalia, po drugi pa naj bi prav on minimal večmesečna vladna pogajanja s komunističnimi uporniki. Z novoimenovanim obrambnim ministrom Iletom, sicer nasprotnikom filipinske levice, se zdi, da so vojaške vajeti iz rok desnice prešle v sredino, ki pa je odprta za ameriški scenarij na Filipinih. Aquinova ima na svoji strani še vedno glas ljudstva, kljub temu pa ostaja med dvema ognjema. Toda požar bi se utegnil razplamteti toliko bolj in prej, če pogajanja z uporniki ne bi

uspela. Do konca novembra pa je za to kaj malo časa in čudeži v politiki so sila redki.

Bolj kot to sta največkrat potrebni potrpežljivost in načelnost. »Poseganje po orožju je nedopustno in nasprotuje dobrososedskim odnosom med Italijo in Jugoslavijo«, je ob incidentu v Tržaškem zalivu dejal italijanski zunanji minister Andreotti. Do neljubega dogodka ne bi prišlo, če italijanska ribiška ladja Aurora ne bi plula tam, kjer je, se pravi znotraj meje, ki sicer velja za odprto in ob kateri tečejo prizadevanja za tvorno vzdušje štrpnosti in sodelovanja med narodi. Vsaka nasilna žrtev je s stališča človečnosti popolnoma nesmiselna, toliko bolj, če je hkrati opozorilo na nerešena obmejna vprašanja. Do podobnih primerov, na srečo brez podobnih žrtev, je v preteklosti prihajalo pogosto, zato je skrajni čas, da državi čimprej ratificirata sporazum o ribolovu v Tržaškem zalivu in se izogneta možnim ponavljanjem tragičnih dejanj.

M. L.

■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Dunaj: Po izrednih parlamentarnih volitvah v sosednji Avstriji se začenja proces oblikovanja nove avstrijske koalicijske vlade. Mandat za sestavo vlade bo zaupan socialistom oziroma dosedanjemu kanclerju Franzu Vranickemu. Socialisti imajo namreč zdaj relativno večino 80 poslanskih sedežev, kar je 10 manj kot v minulem obdobju. Število kandidatov Ljudske stranke se je z 81 zmanjšalo na 76. Najbolj so »napredovali« kandidati Liberalne svobodnjaške stranke, ki so na Koroškem dobili kar 450 tisoč glasov, kar pomeni zasak nazaj v smislu desničarsko usmerjene nacionalistične politike.

Lusaka: V zambijskem glavnem mestu teče prvi sestanek Fonda solidarnosti neuvrščenih držav z državami prve bojne črte. Neposredni vzrok sestanka je intenzivna politika destabilizacije, ki jo proti neodvisnim afriškim sosedam

izvaja režim v Pretoriji. Sočasno se je v glavnem mestu Botsvane Gabaroneju začel sestanek predstavnikov tiskovnih agencij držav prve bojne črte, drugih afriških držav in članic Poola tiskovnih agencij neuvrščenih držav.

London: Britanski Sunday Telegraph je med drugim zapisal, da britanska vlada v Iran pošilja granate in strelivo. Po pisanju tega časnika utegne imeti britanska ministrska predsednica zaradi pošilk orožja Iranu še hude težave.

Bruselj: Ministri za zaščito človekovega okolja držav EGS poskušajo utrditi roke, do kdaj morajo zahodnoevropske industrije sprejeti ustrezne ukrepe za zmanjšanje emisij velikih količin žveplovega dioksida v ozračje. Le-to je med drugim poglavitni povzročitelj zastrupljanja gozdov in voda v Evropi.

M. L.

■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Razsežnosti ribiškega incidenta

Kolikor bolj se odmika tragični dogodek v Tržaškem zalivu, ko je izgubil življenje italijanski ribič, toliko bolj se širi prepričanje, da ta dogodek ne sme skaliti jugoslovansko-italijanskih odnosov, še posebno pa ne sme zavirati izvajanja Osimskih sporazumov. V Jugoslaviji smo ves čas prepričani in smo tudi poudarjali, da zaradi nesrečnega incidenta, ki pa so ga izzvali Italijani, nobena stran ne sme razmišljati o omejevanju sodelovanja, temveč o ureditvi tistih spornih vprašanj, ki vodijo celo v resne spore.

Ne gre pozabiti, da incident, ki se je zgodil 19. novembra letos, ni osamljen primer. Res je, da prej ni bilo človeške žrtve, vendar s tem ni rečeno, da ni bilo resnih

silneži z druge strani jadranskih obal kar pozabljajo, da so morali naši obmejni organi tudi leta 1982 ustaviti tatiške ribiče s streli. K sreči ni bil nihče niti ranjen ven-

nam so prihajale loviti cele flote italijanskega ribiškega ladjevja, tudi po 12 in še več plovnihih objektov. Kapitani teh ladij so postajali vse bolj arogantni in izzivalni. Kapitan ribiške ladje Airone je 7. novembra celo poskušal potopiti naš patrolni čoln, vendar je le sprevidel, da gre predaleč. Drugačnega mnenja pa je bil njegov kolega na nesrečni dan 19. novembra in podobno izzivanje plačal z življenjem. Vsi njegovi kolegi iz flote 12 ladij so ga mirno

najrazličnejšimi mazaškimi akcijami dajejo ton nadaljnjemu razvoju dogajanja. Razveseljivo je, da so v manjšini, da jim uspe rovariti le v prvem trenutku, ko so čustva še vznemirjena, kasneje pa se morajo umakniti treznemu razsojanju. Ni poti nazaj v jugoslovansko-italijanskih odnosih so poudarili te dni in s tem nakazali, v katero smer naj bi šlo tudi posledje sodelovanje med državama, za kateri je značilna ena najbolj odprtih mej v Evropi.

Bili so poskusi, da bi incident izkoristili za obsežno nacionalno manifestacijo, da bi z njo vplivali na meddržavne odnose in izsilili uravnavanje medsebojnih odnosov po enostranski zamisli. Tisti neofašisti, ki so s sežiganjem izvodov Primorskega dnevnika v nekaterih krajih na Tržaškem poskušali raznetiti sovraštvo do Slovencev v Italiji in tudi do Slovenije ter s tem do Jugoslavije, so ostali osamljeni. Ni jim uspelo niti načeti, kaj šele porušiti mostov sodelovanja z Jugoslavijo. Prodrlo je spoznanje, da je treba ohranjovati ozračje, v katerem bosta vladi dveh držav znali najprej omejiti posledice incidenta, nato pa tudi odpraviti vzroke zanje.

Ribolov na Jadranu je pomembna gospodarska panoga za Jugoslavijo in tudi za Italijo. Ob incidentu, ki je tako zelo razvnel strasti na italijanski strani, kar tonejo v

**TESNILA
TREBNE P. O.**

68212 Velika Loka, Jugoslavija

Ziro račun: 52120-601-12199

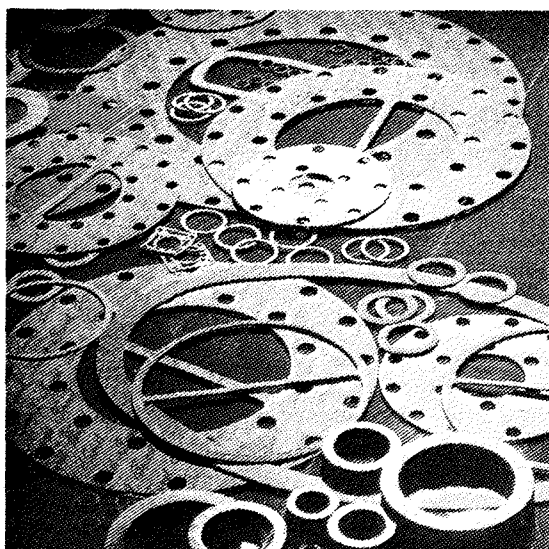
Telef: 35749 Yu

Telefon: (068) 44-301, 44-223, 44-214, 44-224 – nabava, 44-211-prodaja

Proizvajamo:

- tesnila za motorje in za pogonsko mehaniko, ki se uporablja v osebnih in tovornih vozilih ter kmetijskih in gradbenih strojih;
- industrijska tesnila, ki se uporabljajo za izdelavo in vzdrževanje opreme za procesno industrijo in za energetske sisteme;
- izdelki iz tesflona za najrazličnejše namene v kemični ter farmacevtski industriji, strojogradnji, elektroindustriji, proizvodnji aparatov;
- izdelujemo pa tudi tesnilne materiale, kot sta: elastometal, ki se uporablja za najzahtevnejše tesnenje pri motorjih; polizdelki iz tesflona; to so palice, cevi, plošče, folija, vrvce)

**KVALITETNO TESNILO
BREZHIBNO TESNILO**

pozabo dejanja, kot so roparski pohodi športnih ribičev po naših ozemelskih vodah, potapljačev-roparjev, ki plenijo naše podvodno bogastvo, predvsem arheološko ter najrazličnejših spekulantov, ki poskušajo z denarjem izmamiti od naših poznavalcev morskega dna zase zani-

mive lokacije. Veliko je še tega, kar je treba urediti za zavarovanje našega naravnega bogastva, vsako zavlačenje pa ima lahko kaj hitro tragične posledice, kar je pokazal tudi neljubi incident pred dnevi v Tržaškem zalivu.

F. L.

Tragično ubitega ribiča Bruna Zerbina so pokopali v njegovem rodnem Gradežu

do. Treznjeji krogi so poskušali utišati prenapeteže in vlado v Rimu pozvali, naj z jugoslovansko vlado čimprej sklene pravičen sporazum, ki bo v korist italijanskim ribičem, vendar strogo v okvirih mednarodnega prava.

Veliko bi lahko govorili o spoštovanju norm mednarodnega prava in medvladnih dogovorov. Tako pa na-

Veliki revolucionar Kosta Nadj

V prejšnji številki našega časopisa smo bralcem lahko sporočili samo žalostno novico, da je 18. t. m. umrl Kosta Nadj. Temu slavnemu komandantu, komunistu, narodnemu heroju, junaku socialističnega dela in enemu bližnjih sodelavcev tovariša Tita posvečamo v današnji številki obširnejši zapis.

Od mladih nog je bil borec za delavske pravice

Brž ko je Kosta NADJ – rojen leta 1911 – končal doma, v Petrovaradinu, osnovno in meščansko šolo, so ga starši poslali učiti se za ključavničarja v tovarno letal Ikarus. To življensko pot mu je določila revščina, saj je bil eden izmed številnih otrok v delavski družini, ki ni imela sredstev, da bi mu omogočila razviti prirojeno nadarjenost za glasbo in slikarstvo.

Po zgodnji smrti staršev sta ga brezposelnost in pomanjkanje pahnili v podoficirsko šolo stare jugoslovanske vojske. Toda tudi tu, v Bileci, je našel priložnost, da se je priključil delavskemu gibanju. Zgodaj je bil sprejet v komunistično partijo, ki ji je ostal predan in zvest vse življenje. V zgodnjih tridesetih letih – komaj dvajset let star – je bil že dosleden marksist in partijski organizator.

Njegovo revolucionarno delo je režim odkril. Zdaj kot zapornik v kaznilnicah, zdaj kot preganjani ilegalce je Kosta Nadj dočkal leto 1937, ko se mu je kljub mnogim oviram posrečilo prebiti v Španijo. S 1600 drugimi Jugoslavlani je stopil v mednarodne brigade, ki so se borile za svobodo in pravico španskega ljudstva proti Francovemu fašističnemu terorju.

Čez Pireneje se je umaknil med zadnjimi

Nadjevo junaštvo v Španiji je bilo potrjeno v mnogih bitkah. Od navadnega borca je napredoval do čina kapetana. Štirikrat je bil ranjen. Čeravno je bil dolge čase priklenjen na posteljo, mu je bilo naposled zaupano poveljstvo Balkanskega bataljona. To je bila enota, ki je najdlje bojevala brezupni boj za špansko republiko; zadnja se je umaknila v Francijo, kjer so njene borce – kakor druge preživele borce mednarodnih brigad – stlačili v koncentracijska taborišča Saint Cyprien in Gurs.

Poldrugo leto je za Nadju trajala kalvarija tega ujetništva. Ves ta čas je bil z Ivanom Gošnjakom, Francem Rozmanom in Ljubom Iličem med voditelji organiziranega odpora jugoslovanskih »Špancev«¹ proti takšni usodi. Med najbolj odločnimi in zavestnimi bojovníki je ostal tudi poslej, ko so ga Nemci po porazu Francije z mnogimi tovariši vred odvedli na prisilno delo v Reich, v tovarne Hugo Junkers, Herman Göring Werke in še kam. Čeprav bolan, še ne začeljenih ran, sestradan in strahotno oslabiljen, Nadj ni klonil. Prestal je nečloveška trpinčenja. Celo pred nosom gestapa je sodeloval v organiziranju partijskega dela in pri sabotajah, dokler se mu ni posrečilo spomladi 1941 skupaj z Dušanom Kvedrom, Danilom Lekićem, Dragom Mlakarjem in drugimi zbežati v domovino.

Nadj v vseljuskem uporu

Kakor večina drugih »Špancev«, ki so se vrnili v

Jugoslavijo, je tudi Nadj postal zvezo v Zagrebu, takrat prestolnici Paveličeve marionetne države. Po ukazu svoje partije se je brez obotavljanja napotil na Kordun, kjer se je po strašnih ustaških pokolih srbskega življa že razplamtela vseljuska vstaja proti okupatorjem in domačim izdajalcem. Kosta Nadj je postal eden organizatorjev ter vojaških in političnih voditeljev te vstaje.

pridobil nemajhne zasluge, da je Titova vojska izšla zmagovito iz dramatičnih bitk na Neretvi in Sutjeski, pa iz poznejših sovražnih ofenziv, ko je Nadj vodil Prvi in Tretji bosanski korpus NOV in bil komandant glavnega štaba Vojvodine. Na spomlad 1945, ko je Tito oblikoval štiri armade JA, je zaupal Kosti Nadju poveljstvo nad tretjo armado, ki je prodirala po levem bregu Drave proti seve-

Kosta Nadj in Peko Dapčević, legendarna komandanta 3. in 1. armade JA.

Na jesen 1941 je moral potovati v Stolice, na znamenito vojaško posvetovanje, ki ga je vodil Josip Broz Tito. Tam je bil Nadj izvoljen za člana glavnega štaba Bosne in Hercegovine. Pozimi, ko je Tito z vrhovnim štabom prišel po umiku iz Srbije v vzhodno Bosno, je bil Nadj eden izmed operativnih poveljnikov, ki jim je bila zaupana obramba novega osvobojenega ozemlja. Njegove enote so varovale matično tega ozemlja, Fočo, na sektorju Kalinovika.

Toda že februarja 1942 je dobil novo nalogo. Skupaj z znano revolucionarko Lepo Perović sta odpotovala ilegalno, kar z vlakom – preoblečena v muslimanski zakonski par – iz Sarajeva v Banja Luko. Pognati sta morala v tek omahujoče osvobodilno gibanje v Bosanski Krajin, kjer so krvavo gospodarili ustaši in Nemci, tem pa so se pridruževali že tudi vse bolj izdajalski četniki. Krvavi, a zmagoviti boji v Krajini, osvoboditev Prijedora, Ključa in Bihaća, formiranje Krajiških proletarskih bataljonov in brigad, žrtvena epopeja Kozare, razraščanje partizanske vojske v divizije in korpusse ter oblikovanje širnih svobodnih ozemelj, ki so se v času prvega zasedanja Avnoja strnili v slavno bihaško republiko – vsa ta dogajanja v hudem letu 1942 ostajajo tesno povezana z imenom komandanta Koste Nadj.

Kot poveljnik 2. krajiške udarne brigade si je Nadj

rozahodu. Skupaj z enotami narodnoosvobodilne vojske Slovenije je stisnil v primež umikajočo se Lohrovo armado in kvizlinške bande: v trikotniku med Celjem, Mariborom in Dravogradom je bilo tako ujetih več kot 150 tisoč sovražnikov. Prav Nadjevi armadi – druge tri so vodili znameniti poveljniki Koča Popović, Peko Dapčević in Petar Drapšin – je bilo namenjeno, da se bo bojevala najdlje od vseh zavezniških armad v Evropi: vse do 15. maja 1945.

Nadjevo delo v miru

Ob koncu vojne 34-letni generalni podpolkovnik, pozneje pa general armade Kosta Nadj je bil ves povojni čas eden izmed vodilnih graditeljev JLA. V vojni in miru ga je Tito odlikoval z najvišjimi častmi in odlikovanji. Poleg dolžnosti v armadi je Nadj opravljal tudi vrsto odgovornih funkcij v državnem, političnem in družbenem življenju SFRJ. Med drugim je bil po 7. kongresu ZBZ NOV Jugoslavije polnih osem let predsednik te organizacije. Dosledno se je zavzemal na našo izvirno pot v socializem, predvsem pa za bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti. Čeprav je bil vseskozi zelo zaposlen, je vendar našel tudi čas za pisanje spominov na vsa obdobja narodnoosvobodilnega boja.

Slava Kosti Nadju – neuklonljivemu vojaku naše revolucije!

Z. K.

Zvezni odbor ZBZ NOV Jugoslavije Beograd Bulevar Lenjina 6

Ob smrti armadnega generala in narodnega heroja Koste Nadj izražamo ZBZ NOV Jugoslavije kot organizaciji vseh naših borcev iskreno sožalje. Izgubili smo eno najbolj vidnih osebnosti narodnoosvobodilne borbe, revolucije in povojnega zavzemanja za čimbolj dosledno uresničevanje Titove ideje o bratstvu in enotnosti.

Borci Slovenije in z nami vsi Slovenci se še posebej zavedamo, da smo s smrtjo Koste Nadj izgubili enega najboljših komandantov, vrednega velikega zaupanja tovariša Tita. Pod njegovim vodstvom so skupno z enotami NOV Slovenije uspešno opravljali sklepne operacije na ozemlju SR Slovenije za naše severozahodne meje. Tudi v teh operacijah smo spoznali Kosta Nadj kot velikega komandanta. ki je bil sposoben uspešno usklajevati ope-

racije III. redne jugoslovanske armade z enotami 4. operativne cone in obeh slovenskih korpusov. Njegove vojaške zasluge pridejo še toliko bolj do izraza, ker se je v zadnjih dneh vojne ravno na ozemlju Slovenije skupaj z nami srečal z ogromno koncentracijo umikajoče se hitlerjevske in kvizlinške vojske. Naše skupne bitke na tem področju so trajale celo v času, ko je ostala Evropa že uživala v premirju. Tako se je komandant in revolucionar Kosta Nadj pokazal velikega in odločnega stratega vse do dokončnega uničenja sovražnika na tleh Slovenije in Jugoslavije. Slovenski borci imamo tako veliko razlogov, da se ga bomo spominjali vedno, kadar bomo govorili o zmagah in o zaslugah partizanskega orožja za osvoboditev naše domovine.

RO ZBZ NOV Slovenije

Raport

(prirejamo po Nadjevih spominih na leto 1942)

Krenil sem zjutraj 28. julija. Nekje pri Glamoču sem dohitel malo kolono Djura Pucarja. Pozno zvečer smo prišli na severna pobočja Cincarja, pod 1704 metre visoki Kurozeb.

Vseskozi sem v glavnem zamišljeno molčal. Moral bom raportirati vrhovnemu komandantu... Vedel sem, da on ni eden tistih, ki samo poslušajo in pritrjujejo. Hotel bo imeti vse pojasnjeno, ocenjeval bo in čakal na ocene, analiziral in čakal na ana-

ga štaba in njihovo spremstvo jedli iz istega kotla. Tovariša Tita smo našli pred sotorom, v katerem je spal in delal. Vrhovni komandant je bil suh, upadlih lic, utrujen, vendar ne nerazporejen. Medtem ko se je pristrčno pozdravljaj z nami, se je smejal:

»Dnes smo krvavo obračunali z bando!«

Tovariši so povedali, da je Tito sam sodeloval v praski v Dolnjem Malovanu, ko je zjutraj 28. julija iznenada

Kosta Nadj z Zorko in Zoro, soprogo in hčerko krajiškega narodnega junaka Sime Šolaja v juniju 1942. leta

lize... Vesa Masleša mi je nekoč rekel: »Modrost tovariša Starega je v tem, da v celoti vidi nadrobnosti. Iz splošnega sklepa na posamezno in obratno.«

Tudi Djuro Pucar je molčal. Tudi on je menda premišljeval, kaj bo treba povedati generalnemu sekretarju Partije, ki ga je bil poznal še kot robijaša iz Lepoglave.

V Dolnjem Malovanu smo se na večer istega dne srečali s skupino proletarcev. Ti so nas napotili v tabor Vrhovnega štaba. Kmalu smo prispele tja. Ugledali smo nekaj sotorov in bajt, narejenih iz lubja starih debel.

Borci so pravkar večerjali. Takrat so vsi člani Vrhovne-

prodrli iz Kupresa bataljon ustaške črne legije. Tito je v boju sodeloval, ker je bilo treba braniti skupino težkih ranjencev.

V prvem pogovoru s tovarišem Titom sva mu želela s Pucarjem vse povedati: kako smo se organizirali, kako zmagovali, kako delali napake, ki jih je bilo mogoče opravičiti, izreči pa samo kritiko za tiste, ki bi se jim lahko izognili... Tito je pazljivo poslušal pa tudi spraševal. Predvsem je hotel čimveč izvedeti o krajiškem ljudstvu. Analiziral je, kako so nam bile vse bolj privržene tiste množice, ki so bile dotlej

pod vplivom četnikov. Ugotovil je, da je bil ta ugodni razvoj izzvan z vrsto uspehov krajiških partizanov. Ljudje so na svoje oči videli junaške boje, ki smo jih vodili na Kozari, v Prijedoru, Krupi, Glamoču, Ključu... Vse te zmage smo dosegli že po sporazumu med četniki in ustaši! Tito je zanimala vsaka naša vojaška akcija. Midva sva jih podrobno popisovala, toda bolj od vsega ga je zanimalo, kako je razporejeno in organizirano ljudstvo. Pripovedovala sva mu o narodnoosvobodilnih odborih, ki so v vseh osvobojenih vaseh pa tudi v neosvobojenih mestih, delovali kot zakoniti organi ljudske oblasti. Veselil se je izredno žive, delovne in politične aktivnosti mladine, dela AFŽ in pionirskih organizacij, šol, priprav na žetev, tesne povezanosti ljudstva in njegove vojske...

Ko sem tovarišu Titu dejal, da imamo 15 tisoč dobro oboroženih borcev, se mi je zazdelo, da mu je na obraz legla senca dvoma. Ponovil sem številko, tedaj pa se je nasmehnil:

»Slišal sem, čestitam!«

Nato sem mu pripovedoval o podvigih Prve brigade in o že izdanem ukazu, da se formira tudi 2. krajiška brigada. Imeli smo tudi že načrt za formiranje 3. krajiške in 6. odreda. Tito je najprej spregovoril o odredu: »Prizadevajte si uničiti četniške bande v tem območju najprej politično. Ko jih boste premagali, skušajte pošteno del četnikov sprejeti v naše vrste. Razvijte močno propagando. Izkoristite navzočnost in delovanje partizanskih udarnih brigad.

Ko sem mu govoril o naši zamisli, da kar najhitreje osvobodimo Mrkonjič, je takoj soglašal. Nato je vstal, se sprehodil, nekaj trenutkov gledal v zemljevid, ki je bil razprostrt na mizi. Nato je dejal:

»Treba je dobro presekati vse tri komunikacije, ki se stekajo v Mrkonjiču. K mestu je treba prodrati s hkratnim obkoljevalnim manevrom z zahoda in vzhoda.«

Vrhovni komandant je dal jahal pripombe in predloge z neko čudežno preprostostjo genija. Takrat je bil ves zaposlen z načrtom napada na Livno pa tudi na Kupres. Ko smo začeli pogovor o tem napadu, se je Tito pošalil na Djurov in moj račun:

»Menda se ne jezita, da sem angažiral nekatere vaje ene cnote, ne da bi vaju vprašal...«

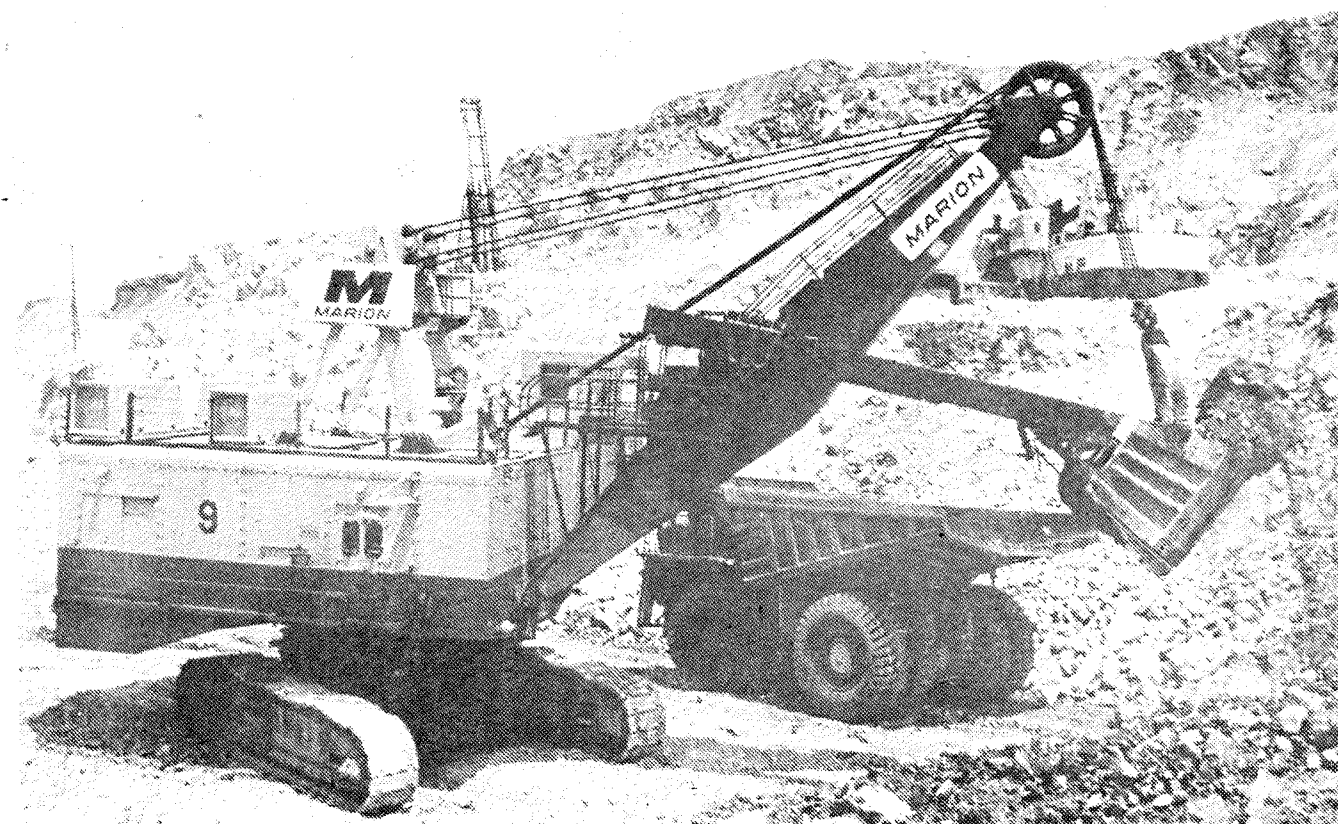
Panoramski posnetek »male« ladjedelnice Viktor Lenac na Reki; majhne seveda samo v primerjavi z reško velikanko 3. maj. SR Hrvatska s svojo naftno industrijo, ladjedelništvom, vse kvalitetnejšim turizmom (Poreč!) in drugimi svojimi komparativno prednostnimi panogami hitro postaja tudi v evropskem smislu razvita dežela.

Smučarski skakalnici na Igmanu pričakujeta novo zimsko sezono. Njena vitka loka sta videti Bosne in Hercegovine za njen preboj ne le med industrijsko, temveč tudi turistično uspešno.

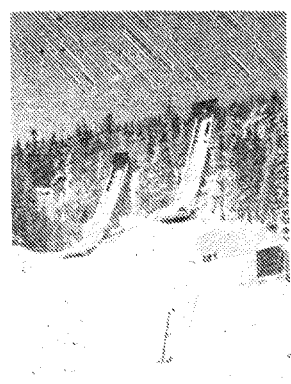
Delavka v štipskih nasadih paradiznikov je z rokami in mislijo zavezana blagoslovu svoje zemlje. Njena ožja domovina jutri, pojutrišnjem izvila iz stisk, v katere je zabredla po krivdi samov. Znoj makedonskih delovnih ljudi in pomoč vse jugoslovanske skupnosti bosta kmalu poročevalce, ki neodgovorno pišejo o »bankrotu treh federalnih enot« in med njimi SR Ma.

Štirinajest milijonov ton bakrene rude zdaj letno nakopljejo v rudniku bakra Majdanpek. Velikanski bager (na sliki) zajeda čeljusti v sloje jalovine, da bo čimprej prodrl do novih rudnih žil. Socialistična republika Srbija si tu in še marsikod krči poti k napredku.

Pogled na novozgrajeno turistično središče in zdravstveni in fazi izgradnje so imele slovenske delovne organizacije Lesnih druge. Novo središče je prepričljiv dokaz, da socialistična napreduje. Njene največje prednosti so prav v turizmu.

Jugoslovani smo se v zadnjih nekaj letih navadili govoriti o težavah in tožiti nad zastoji, ki nas tarejo. Glede tega smo postali popolnoma drugačni, kot smo bili njega dni, ko smo na vsakem koraku izražali samo zanos nad svojimi dosežki.

Resnica med tistim takrat in tem zdaj je nekje vmes. Tudi nekoč v letih naglega razvoja in nedvoumnih uspehov nam nista tekla med in mleko – in tudi danes še zdaleč ni vse sivo in brezizgledno, kot se zdi, če poslušamo lastne tožbe in pritožbe.

Tudi danes delamo ustvarjalno in imamo kaj pokazati, sebi in svetu. Povsod, v vseh delih naše skupnosti, tudi tam, kjer so prizvodne in denarne stiske najhujše.

Domovina slavi svoj letošnji dan republike. Ne slavi ga sicer v znamenju niza otvoritev novih tovarn, cest ali mostov, vseeno pa imamo vsi kaj pokazati in biti na svoje delo ponosni.

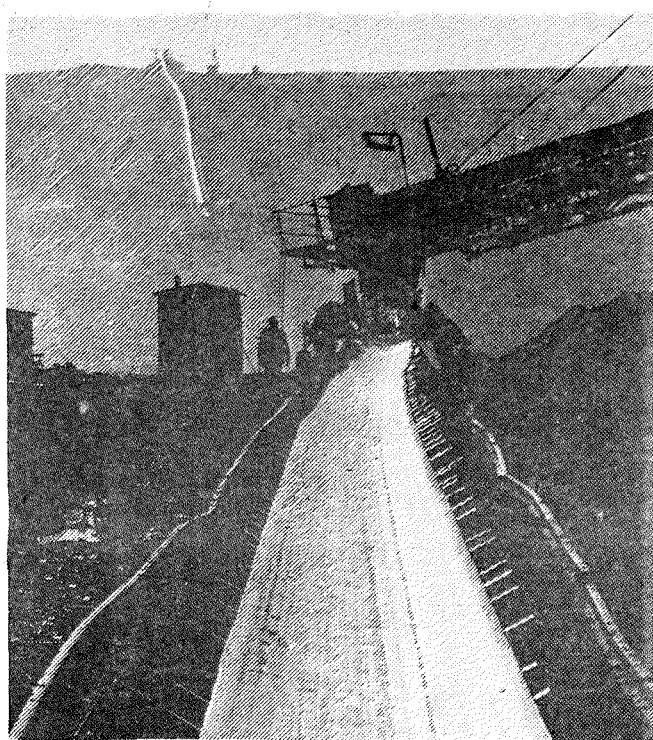
S to mislijo, ki noče biti prazen optimizem, ampak nova spodbuda na naše ustvarjalno sožitje, smo zastavili tudi naš praznični izbor »razglednic« vseh osmih sestavnih delov jugoslovanske družine narodov in narodnosti.

Pa je to samo nekaj drobcov vsega, kar nas veže v Jugoslavijo in vzbuja v nas ponos nad vsem, kar v njej smo in še bomo dosegli.

t simbola prizadevanj SR žele.

e. Ona zatrdno vé, da se bo nih, a slabih gospodarjev. stavila na laž črnogleda 'onije.

Transportni trak v rudniku lignita Dobro Selo v Obiliću na Kosovu. Kako paradokso se kaže nasprotje med očitno velikimi naravnimi premoženji te avtonomne pokrajine znotraj SR Srbije in med dogajanci, ki na umeten način ohranjajo v tej deželi zaostalost in revščino! Kdaj bodo albanske, srbske, črnogorske in druge ljudske množice na Kosovu, ki se nikoli niso izneverile Titovemu geslu bratstva in enotnosti, pometle z razpihovalci nacionalne mrznje?

Začetek gradnje karavanskega predora pri Hrušici. Od tega ambicioznega projekta, ki bo poudaril naravno tranzitno zmogljivost Slovenije, si lahko vsa Jugoslavija obeta nov izdaten gospodarski zagon. S predorom se Jugoslaviji odpirajo možnosti za tesnejše sodelovanje z Avstrijo in pač z vso srednjo Evropo. Slovencem posebej bo predor pomenil tudi kohezivno silo v vsem njihovem kulturnem prostoru.

tut dr. Simo Milošević v Igalu. Znatno delež pri tej drugi MP, Iskra, Gorenje, Brest, Meblo, Termika, Elektrovod in ublika Črna gora navzlic hudim gospodarskim težavam

V nasprotju z jalovimi nesoglasji, ki se pojavljajo v odnosih med SR Srbijo in AP Vojvodino, žanjci na neskončnih njivah Bačke, Banata, Srema žanjejo zdravo klasje. Čeprav jim letina letos, vsaj kar zadeva pšenico, ni bila preveč naklonjena, so vojvodinski pridelovalci dosegli znatne hektarske donose. Prav po njihovi zaslugi nam žita, če bi ravnali smotrno, ne bi bilo treba uvažati.

Zdenko Picelj ml.

Zumberak-Gorjanci med NOB

Povzetek z nedavnega posvetovanja zgodovinarjev

Geografski položaj Žumberka in Gorjancev – mala oddaljenost od velikih mest Zagreba, Karlovca, Novega mesta, Krškega in drugih, kot tudi mala oddaljenost od glavnih komunikacij, Ljubljana-Zagreb, Zagreb-Karlovac in Karlovac-Novo mesto so imeli pomembno vlogo v razvoju narodnoosvobodilnega boja. Ta relativno mali prostor je bil takoj po okupaciji razdeljen na tri dele; zahodni del Žumberka in Gorjancev ter Krško polje do Stojdrage so okupirali Italijani, Gadovo peč, Bušečo vas, Malo Mraševo in dalje proti Bučki in Ljubljani Nemci, medtem ko je jugovzhodni del Žumberka pripadel tako imenovani Neodvisni državi Hrvatski.

Sovražnik je ob močnih vojaških garnizonih okoli Žumberka in Gorjancev zasedel vsa pomembna mesta na tem območju, še posebno močne sile je imel ob meji in na pomembnih prometnih zvezah. To dejstvo dokazuje, da so okupatorji in izdajalci že od samega začetka okupacije dajali temu območju velik strateški in politični pomen. Toda tudi Komunistična partija Jugoslavije je uvidela, da je to območje zanimivo za njene akcije. Še posebno se je v Gorjancih zgođaj začelo delati na ustanavljanju organizacije KPJ in na širjenju revolucionarnih idej pri prebivalcih. Prebivalstvo tega območja je glede na težke življenjske pogoje takšne ideje rado sprejelo. Pri tem so bili najbolj aktivni komunisti iz vasi pod Gorjanci, pogosto pa so k njim prihajali kot pomoč tudi napredni politični delavci iz Ljubljane. V Žumberku je KPH pred samim začetkom vojne tudi ustanovila v Pečnem prvo partijsko organizacijo, ki je širila napredne, revolucionarne ideje na območju Žumberka. Pri tem so bili najbolj aktivni komunisti iz partijske organizacije Jastrebarsko. Tako je območje Žumberka-Gorjanci pripravljeno dočakalo okupacijo Jugoslavije.

Že čez nekaj dni po napadu fašističnih sil na Jugoslavijo (6. april 1941) so okupatorji in domači izdajalci zasedli celotno območje Žumberka in Gorjancev. Mlade ljudi je NDH mobilizirala v domobranec in ustaše, medtem ko je napredne zapirala in jih pošiljala v koncentracijska taborišča. Italijani so mlade in napredne ljudi tudi internirali, Nemci pa so Slovence izseljevali v Nemčijo, Srbijo in v takojimeno NDH.

Ne glede na težek politični položaj so se komunistična partija in njeni aktivisti pripravljali na oborožen boj proti okupatorju. Na Gorjancih je svoj vpliv že vse od ustanovitve širila Osvobodilna fronta slovenskega naroda. Tako je bilo ustanovljenih več terenskih odborov OF in avgusta leta 1941 že

tudi rajonski odbor OF Šentjernej, ki je deloval na območju med Gorjanci in reko Krko, svoj vpliv pa je imel že tudi v nekaterih vaseh na levem bregu Krke. V maju 1942 pa je okrožni odbor OF Novo mesto razdelil okrožje na podokrožja in je bilo tako oblikovano tudi podokrožje Gorjanci.

V Žumberku so komunisti, skojevci in simpatizerji KPJ izvajali intenzivne priprave na vstajo. V prvi polovici avgusta 1941. je iz Zagreba CKKPH poslal v Žumberak skupino revolucionarjev z nalogo, da pripravijo prebivalstvo na vstajo. Tako je bil že 14. avgusta 1941 ustanovljen Odred Matije Gubca s komandantom Cvijetkom Floresom. Sovražnik je proti temu odredu organiziral ofenzivo, v kateri je bil odred popolnoma razbit, komandant in večina borcev pa ujetih ter ustreljenih v Zagrebu. Podobna usoda je doletela tudi prvo Belokranjsko četo, ki je bila uničena na Gornjih Lazah. O odredu Matija Gubca je na posvetovanju poleg Zdravka Dizdara spregovoril tudi takratni borec tega odreda in sekretar partijske celice v odredu Slavko Komar, ki je o vzrokih tragedije odreda povedal naslednje: »Drama odreda Matija Gubca se je končala jeseni 1941 predvsem zaradi takratnega političnega stanja, ker v prebivalstvu resnično še ni bilo političnih in emocionalnih predpogojev. Samo delno se lahko ta drama pripiše neizkušenosti in nepoznavanju razmer in izedno težkim pogojem kot so prehrana, bivanje, odmor, oborožitev in samo vzdušje v odredu. Lahko se celo sprejme ocena, da nas ustaši vojaško niso porazili, ampak samo razpršili ali ujeli del lačnih, utrujenih partizanov, ki so bili psihično in fizično na robu. V tem pa so imeli obilno pomoč izdajalcev. Mi, preživeli, ki nas je samo še nekaj, bomo ostali večni dolžniki našim prijateljem iz Pečna in okoliških vasi, saj se brez njih ne bi mogli niti pojaviti niti obdržati toliko časa«.

V prvem letu NOB na Gorjancih se je OF intenzivno

politično pripravljala na oboroženo borbo. Prvi prostovoljci so iz krajev pod Gorjanci odšli v gozdove januarja 1942. leta in takrat je Podgorje dalo prve borce za svobodo. Meseca marca 1942 pa je bil v Gornji Topli Rebri ustanovljen 1. Dolenjski partizanski bataljon, sestavljen iz treh čet. Druga četa tega bataljona se je imenovala Gorjanska, ki pa se je kmalu tako razrasla, da so 13. maja 1942 na Pragu v Kobilah na Gorjancih ustanovili Gorjanski bataljon, katerega komandant je bil Franc Pirkovič. Črt in je bil razdeljen na tri čete: Kostanjeviško, Šentjernejsko in Brusniško četo. Bataljon je navezal stike tudi s hrvaškimi partizani in poslal skupino borcev v Belo krajino, da bi tam poživili vstajo po tragediji 1. Belokranjske čete.

V Žumberku so po uničenju prvega odreda in začasnemu zatrtju vstaje takoj začeli ponovno z intenzivnimi pripravi na oborožen boj, ki je trajal do pomladi 1942, takrat je na območje Žumberka bila iz Korduna poslana skupina borcev pod vodstvom Teše Bulata. To so bili že prekaljeni borci, ki so se povezali tudi s slovenskimi partizani in imeli v bližini Pogane jame tudi v prvi skupni tabor. Od takrat pa do konca vojne partizani Gorjancev in Žumberka tesno sodelujejo in vodijo mnoge skupne akcije na tem območju. Na Žumberak je prišla iz Korduna še skupina borcev, ki jo je vodil Grga Milašinčič in ki se je spojila s Tešino grupo ter mladinsko četo. Skupaj so ustanovili bataljon Josip Kraš, ki je deloval na območju srednjega in vzhodnega dela Žumberka vse do Zagreba.

Na območju Bele krajine pa je po uničenju prve Belokranjske čete v aprilu 1942 začela nastajati druga četa, ki se je z dotokom novih prostovoljcev in borcev iz Gorjanskega bataljona razrasla v prvi Belokranjski bataljon, ki je v noči na 1. junij 1942 napadel Sošice in razorožil mejno finančno stražo tako imenovane NDH.

Na Žumberku je ofenziv-

nost bataljona Josip Kraš imela velik vpliv na hitrejši razvoj NOB-e, kar je pogojevalo, da se je ustanovil Žumberško-Pokolpski odred. Komandat odreda je bil Slavko Klobučar-Čort, ki je kmalu padel v spopadu z ustaši pri vasi Petrovina. Koncem julija 1942 so partizani gospodarili po celem Žumberku. Pomemben vpliv na razplamtevanje NOB-e na tem območju in širše je imela navzočnost novoustanovljene 4. Kordunaške udarne brigade, ki je na svoji poti na Žumberak 26. 8. 1942 napadla močno sovražno postojanko Jastrebarsko in osvobodila iz taborišča smrti 730 otrok Korduna, Banije in Bosne. Takoj zatem pa je sovražnik pripravil veliko ofenzivo proti partizanom na območju Žumberka. Pred močnejšimi sovražnimi silami so se partizani umaknili v Gorjance, kjer so s slovenskimi partizani izvedli nekaj skupnih akcij. Na območju Žumberka so ustaši izvajali strašne represalije nad civilnim prebivalstvom, s pomočjo izdajalca pa so sredi septembra 1942 uspeli odkriti in uničiti slovensko partizansko vojaško bolnišnico v Prisjeki. Samo dan prej pa so napravili izpad na slovensko stran Gorjancev, kjer so v vasi Planina pobili skoraj vse moške, vas pa v celoti požgali. Po tej ofenzivi so okupatorji ponovno zasedli mnoge osvobojene kraje po Žumberku in v njih postavili svoje garnizone.

Na območju Gorjancev so bili Italijani od pomladi 1942 pa do sredi jeseni istega leta zaradi močne aktivnosti partizanov tega območja v defenzivi. Svoje posadke so potegnili iz vseh manjših postojank in jih združili samo v večje. Tako je pod Gorjanci nastalo obsežno osvobojevano ozemlje, na katerem se je preizkušala v najrazličnejših smereh vsa iniciativnost, iznajdljivost in sposobnost delovnih ljudi pod Gorjanci.

Zaradi velikega razmaha NOB-e na območju Žumberka in Gorjancev so sovražniki in domači izdajalci pripravljali veliko ofenzivo na to območje s ciljem, da uničijo NOB. Ta ofenziva je trajala od 28. 10. do 4. 11. 1942 in je zajela skoraj celotno območje Gorjancev in Žumberka. Partizanske enote, ki so se znašle v tej ofenzivi na tem območju, so se iz obroča prebile (proti Kordunu) ali pa so se razdelile na manjše skupine in se tako laže skrivale pred sovražnikom. Po končani ofenzivi pa so se partizani ponovno zbrali in nadaljevali z oboroženim bojem. V Sjeničaku je bila 7. 11. 1942 ustanovljena iz Žum-

berško-Pokolpskega odreda in Prvega proletarskega bataljona 13. proletarske brigade, ki je na poti skozi Žumberak imela hude boje v Stojdragi in Novih selih. Vse to pa je pogojevalo, da je sovražnik začel zapuščati nekatere kraje, ki jih je bil zasedel po končani ofenzivi. Tudi na Gorjancih so partizani prešli v protiofenzivo in sovražnik je zapuščal kraj za krajem, saj so po končani ofenzivi belogardisti postavili vrsto postojank okoli Gorjancev, da bi se jih polastili, zgradili na njih oskrbovalno letališče in od tam korak za korakom osvajali osvobojevano partizansko ozemlje. Toda po napadu 13. proletarske in Cankarjeve brigade na Suhor v noči na 27. november 1942 je doživela belogardistična strategija svojo nepopravljivo katastrofo. Posledice tega poraza so bile, da so se belogardisti in Italijani ponovno umaknili samo v večje kraje, v katerih so se močno utrdili z močnimi bunkerji in bodečo žico. 13. proletarska in 4. kordunaška brigada pa sta 31. decembra 1942 likvidirale še močan ustaški garnizon v Krašici, kar je bila največja zmaga partizanov v Žumberku v času NOB.

V letu 1943 ni bilo več nobenega dvoma o moči NOG na tem celotnem območju. Večina prebivalstva sodeluje v gibanju, so tudi na podlagi poziva mobilizirali prostovoljce. Ustanavljajo se nove brigade in divizije. S skupnimi silami partizani napadajo Pleterje, Metliko, Samobor, Šentrupert, Bučko, Draganič in druga mesta. Sodelujejo pa tudi v skupnih bojih v času sovražnikovih ofenziv.

Po kapitulaciji Italije se je NOV močno razvila in se oskrbela z novimi mobiliziranci, ki jih je oborožila z orožjem, ki ga je dobila od razpadajoče se italijanske vojske, nastalo pa je tudi obsežno osvobojevano ozemlje. Takšen razvoj dogodkov pa ni bil po volji Nemcev in domačim izdajalcem, zato so konec oktobra in v začetku novembra na to območje izvedli veliko ofenzivo. Namen te ofenzive je bil uničiti osvobojevano ozemlje in NOB. Sovražnik je krenil proti Žumberku in Gorjancem z vseh strani, tako da so se morale partizanske enote ponovno prebijati iz obroča. Toda sedaj je bilo to veliko težje, saj je imel sovražnik močno motorizacijo, s katero je presekala vse prometnice in podporo v letalstvu, ki je pomagala pehoti s ciljem, da se od vseh komunikacij odri- nejo partizanske enote in da jih uničijo. Toda partizanske enote so se tudi tokrat prebi-

le iz obroča, tako da je sovražnik svoj bes in nemoč izkazoval nad civilnim prebivalstvom, kateremu je povzročil veliko gorja in nedolžnih žrtv. Tako Nemcem kljub vsemu ni uspelo uničiti NOB in celotnega osvobojenega ozemlja, uspelo jim je le odriniti partizanske enote od pomembnejših komunikacijskih mest.

V letu 1944 je sovražnik na to območje izvedel še nekaj pomembnih ofenziv. Uničiti je hotel osvobojevano ozemlje. Konec aprila 1944 je uspel prodreti do Sošic in do temeljev uničiti celo vas. Ob koncu junija in v začetku julija pa mu je v večdnevni bojih uspelo potisniti partizanske enote vse do Metlike in celo vdreti v Metliko. Toda z močnim protinapadom skupnih sil Slovenije in Hrvatske se je moral umakniti in se vrniti v začetne garnizone. Sovražnik pa je v novembru 1944 z zadnjo ofenzivo na to območje še enkrat poskusil zavzeti osvobojevano ozemlje Bele krajine, vendar mu razen krajšega vdora v Semič in Črnomelj to ni uspelo.

V istem letu pa sta se na tem območju zgodila še dva za narodnoosvobodilno gibanje tragična dogodka. Nemci in belogardisti so 16. marca presenetili 4. bataljon Cankarjeve brigade na Javorovici nad Šentjernejem in ga skoraj v celoti pobili. Ista usoda pa je v mesecu juliju doletela tudi komanda mesta Sošice.

V zadnjih operacijah se je sovražnik na umiku iz Like in Bosne poskušal prebiti preko Žumberka in Gorjancev čimprej do nemške meje. Vloga 34. divizije pa je bila, da ta preboj prepreči. 3. Črnogorska divizija, ki je bila na skrajnem levem krilu, je osvobodila Karlovac, nato pa je nadaljevala pot skozi Belo krajino in 8. maja vkorakala v Novo mesto. 9. maja 1945 pa sta 9. in 17. divizija osvobodili še preostali del Gorjancev in po štiriletni okupaciji, trpljenju in nadčloveškimi naporji je območje Žumberka in Gorjancev končno spet zadihalo svobodno življenje.

Skoraj ves čas NOB-e pa se je na območju Žumberka in Gorjancev gradila tudi ljudska oblast. Uspešno pa so delovale tudi zaledne ustanove in organizacije kot so bolnice, delavnice vseh vrst, celice komunistične partije, SKOJ-a, odborov Osvobodilne fronte, Zveze delovne mladine, Zveze mlade generacije, narodnoosvobodilni odbori in drugo.

(Zapis se bo nadaljeval in končal v naslednji številki)

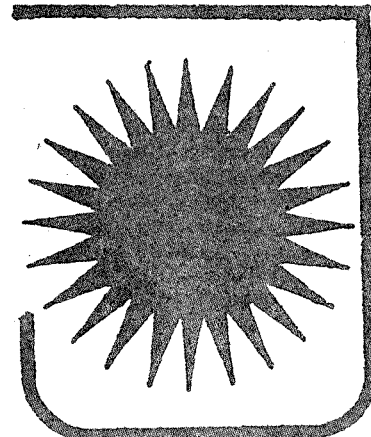
INDUSTRIJA
OTROŠKE KONFEKCIJE

JUTRANJKA

n. sol. o.

68290 SEVNICA – SLOVENIJA

tekoči račun pri SDK Sevnica: združena sredstva št. 51610-606-33033; račun skupnega prihodka št. 51610-833-62051 – tel. centrala (068) 82-600, direktor (068) 81-121 – telex: 35 722 YU jutsev

Spomini na španske borce, moje soborce

Miha Pintar – komandir Pohorske čete

V prvi polovici septembra 1941 nas je obiskal partijski funkcionar iz Maribora, ki se nam je predstavil z imenom Fric. Povedal nam je, da spadamo pod mariborski partijski vojni komite in da se moramo priključiti partizanom, ki so že na Pohorju. Skupaj s Pintarjem smo štirje krenili na Pohorje. Imeli smo določen kraj in čas ter znak razpoznavanja. Pričakala sta nas Angel BESEDNJAK in Vlado ROBIC. Hitro smo se spustili navzdol v taborišče Pohorske čete v bližini Peska. V taboru je zavladalo veselje, saj je takrat vsaka puška in vsak novi partizan v četi pomenil veliko bogastvo. Mi smo bili štirje in vsak je imel svojo puško. Pa ne samo to. V taboru so vedeli, da prihaja z nami Miha Pintar, španski borec, ki je bil predviden za novega komandirja prve Pohorske čete.

Najprej smo se morali seveda vsi štirje podrediti že uveljavljenim pravilom ob sprejemu. Odložiti smo morali vse dokumente, pozabiti na svoja imena in priimke. Dobili smo prva partizanska ilegalna imena. Pintar Miha je dobil ime Toledo. Toledo je namreč mesto v Španiji, kjer se je največ časa bojeval. Teh imen si nismo mogli izbirati. Za Pintarja lahko rečem, da je svoje novo ime z veseljem in ponosom sprejel, še posebej, ker je bil ponosen tudi na čas svojega bojevanja v španskem Toledu.

Na Pohorju se je Toledo takoj uveljavil kot dober tovariš in vojak. Že pred našim prihodom so tovariši načrtovali, da si bodo spekli kruh v planinski koči na Klopnem vrhu. Sedaj je to nalogo prevzel Toledo. Naj se sliši še tako otročje, toda takrat je v četi vladalo silno hrepenenje po kruhu, da ne govorimo

o svežem kruhu. Ponudila se nam je priložnost, da to željo vsaj za kratek čas potestimo.

17. septembra nas je Toledo vodil proti Klopnemu vrhu. Razporedil nas je kot pohodno enoto. Predhodnico, zaščito in še bočno sta nas spremljala dva tovariša. Iz taborišča smo krenili v sončnem popoldnevu in načrtovali, da bomo prispeli na Klopni vrh pozno popoldne. Toda – glej vraga! Na Klopnem vrhu so se tedaj že utaborili Nemci.

Ob poti, po kateri smo prihajali partizani na Klopni vrh, je stal nemški stražar in ob srečanju z našo predstražo je počil strel. Kdo ga je sprožil – naš tovariš ali nemški stražar, ni pomembno, dejstvo pa je, da je bila sedaj odločilna Toledova prisebnost in odločnost. Hitro je ocenil položaj in nas razporedil ob jasi, kjer je stala planinska koča in so bili v njej skoraj

vsi Nemci. Presenetili smo jih še bolj, ko so slišali, da sta nanje zaregljala dva naša puškomitraljeza. Iz nasprotnega brega nas je poskušal doseči njihov težki mitraljez, vendar brez uspeha, ker nas je varovalo gosto drevje. Po jarku sta nam skušala priti za hrbet dva vojaka ali policista, pa smo jih hitro nagnali nazaj.

Mračilo se je, ko je Toledo ukazal premik na nove položaje in obkoljevanje. Nemcem ni preostalo drugega, kot da se umaknejo pri zadnjih vratih. Padlo je še nekaj strel, utihnil pa je tudi njihov mitraljez na vzpetini nad kočo.

Izza skladovnic zložene ga lesa se je še po pobegu glavnine slišal glas zaostalega vojaka: »Hilfe Slovene! Hilfe Kameraden!« Našli smo hudo razmesarjene ga Nemca, ki pa nas je prepričeval, da je Avstrijec. Ob dejstvu, da je bil tudi eden izmed naših tovarišev mrtev, bi lahko upravičeno

obračunali glavo za glavo. Toledo je soglašal s predlogom tovarišev, naj ranjenca obvežemo, mu nudimo prvo pomoč in ga pustimo na robu jase. Želeli smo dokazati, da nismo banda in morilci, kar so nam vsak čas in vsepovsod očitali okupatorji.

Pod Toledovim vodstvom smo tedaj pognali nemško vojsko v beg s Pohorja. Nemške oblasti so proglasile Pohorje za zaprto ozemlje. S Pohorja smo se umaknili tudi partizani, toda z namenom, da podkurimo ogenj drugod.

Spotoma smo zažgali še planinsko postojanko na Pesku, da se vanjo ne bi utaborila nemška vojska. V sestavo Štajerskega bataljona je Toledo ostal komandir Pohorcev in član štaba bataljona. Udeležil se je napada na Šoštanj, sodeloval v spopadu z Nemci na Dobrovljah in na breziškem pohodu. V zimi se je z močno zmanjšanim številom pohorskih borcev vrnil na Pohorje, da bi nekje v bližini domačega kraja – Ruš preživel zimo.

Na pomlad 1942 se je ponovno vrnil v Šaleško dolino, saj je vedel, kje bo zanesljivo našel zvezo s preživeli partizani. Udeležil se je zбора prvega Štajerskega bataljona, da bi se maja meseca s skupino partizanov spet pojavil v Šaleški dolini. Računali smo, da bo prišlo do mobilizacije ali vsaj do večjih odločitev posameznih do-

mačinov, da se nam pridružio v upor. Takrat je bilo streljanje sodelavcev OF na Štajerskem vsakdanjost. V teku so bile priprave za množično mobilizacijo naših fantov za nemško vojsko. Te priprave je spremljal silovit teror Gestapa. Sedmim tovarišem, ki so prišli s Toledom, smo se v Šaleški dolini sedaj pridružili še trije.

1. junija zvečer, tik pred pohodom v Sentflorjan pri Šoštanju, je bila Toledova skupina, v Ravnah pri Šoštanju izdana in napadena. Padel je eden izmed skupine, Toledo pa se je takoj maščeval tako, da je pogljal med Nemce ročno bombico. Vendar je sedaj začel Toledo občutno izgubljati živce. Položaja ni več obvladoval. Ob napadu sta bila namreč še dva hudo ranjena. Na javki pri Mlinarju v Gaberkih, ki je bila določena za primer, kakršen se je tistega večera res pripetil, so Nemci ponoči ubili gospodarja.

Toledo se je odločil, da bo celotna skupina z ranjencema krenila k savinjski skupini pod goro Oljko oziroma v Sent Andraž. Na tej poti se je pripetilo, da sta se v Družmirju, na cesti, ki je takrat povezovala Velenje in Šoštanj ter vso Šaleško dolino, udarili med seboj dve Toledovi skupini ali točneje – patrulji, ki jo je pred dnevi poslal Toledo k Savinjanom, se je vračala in se srečala s skupino, ki jo je vodil Toledo. Tedaj je bil ranjen To-

ledo, borcu Jaki je krogla zdrobila koleno, tretji iz skupine, Martinškov Edi, pa si je v gležnju zvil nogo.

Nihče izmed nas, ki smo bili s Toledom, niti on sam ni bil zmožen, da bi na kraju samem ugotovil, da je bilo naključje. Smo menili, da smo pri Falkovem križu dejansko padli v nemško zasedo. Čudno pa se nam je vendarle zdelo, kako to, da smo se eni in drugi po streljanju umaknili in da je nastala grobna tišina. Sploh pa ni bilo dosti časa za razmišljanje. Morali smo naprej, v skupini pa sva bila samo še dva, ki nisva bila ranjena. Pet je bilo poškodovanih, oni trije, s katerimi smo se udarili, pa so zbežali. Pozneje smo ugotovili, da nihče od njih ni bil ranjen.

Toledo so živci povsem popustili. Kljub ugovoru vseh se je odločil, da bo prenočil in predanil v neposredni bližini spopada. Z Jako, ki zaradi zdrobljene ga kolena ni mogel hoditi, sta se zavlekla na skedenj sredi polja in moralo jima je biti zelo hudo.

Ko je Toledo zjutraj opazil, da se nemška vojska, policija in žandarji pomikajo po dolini, je naložil Jako na rame in ga skušal rešiti v gozd onkraj doline. To mu ni uspelo. Pri mostu čez Pako je Toledo pade smrtno zadet.

Toledo je bil junak, sposoben partizanski komandir in iskren tovariš.

Tone Urih-Kristl

**vaš
poslovni partner
doma
in v tujini**

**Kovi
Kovino
Kovinoteh
Kovinotehna
Kovinoteh
Kovino
Kovi**

Bil sem italijanski vojak

(nadaljevanje in konec)

Pripovedovanje Tolminca Jožeta Kozoroga-Tihomila, ki ga je zapisal Jože Vidic kot »nenavadno pot, ki je Primorca vodila v NOV in POJ«, nadaljujemo z opravičilom, saj se nam je nehote zgodilo, da smo ob koncu prvega dela zapisa pozabili na napoved »se bo nadaljevalo«.

Leta 1941 je bilo med partizani na Gorenjskem več Primorcev. Moja žena Helena je doma iz Loj nad Knežo v Baški grapi. V tisti vasi je živela Lucija Kenda, ki je tod zbirala pomoč za OF in partizane, ki jih takrat v naših krajih še ni bilo. Zbrano blago in denar je preko zvez pošiljala organizaciji OF na Gorenjsko. Tudi midva z ženo sva ji dajala prispevke. Kasneje so jo Italijani odkrili kot protifašistko, jo zaprli in internirali. Po kapitulaciji Italije se je vrnila, vstopila v NOB in POS ter kot borka padla na jesen 1943, med goriško fronto. Žal je v tolminski občini ostala pozabljena kot ena prvih aktivistk.

Ustaši morijo

V Gospiču je bilo veliko našega vojaštva in ustašev. Nekaj dni in noči smo bivali v tamkajšnji gimnaziji, nato smo morali v »očiščevalno« akcijo proti partizanskim enotam. V Korenici in Udbini sta bila že dlje dva naša bataljona obkrožena in povsem odrezana od zaledja. Ta ofenziva se je začela konec marca ali v začetku aprila 1942 in je trajala mesec dni. V tej akciji so sodelovale motorizirane oklepne in topniške enote ter letalstvo. Ves april smo v streljih hodili gor in dol po hriboviti Liki. Bil sem pri težkem mitraljezu, pri katerem nas je bilo dvajset mož, ki smo razstavljene nosili izmenoma.

Vsi sodelujoči v ofenzivi smo dobili navodilo, da samo ženske in otroke ne smemo streljati, moške pa lahko kar od kraja. Po želji in lastni presoji. Posebno v okolici Gospiča so ustaši že leta 1941 požgali veliko srbskih vasi in pobili na stotine Srbov, od otrok do starčkov in žena. Z Bratušem iz Čepovana sva večkrat jokala, ko sva morala gledati te grozote. Še bolj sva se sramovala uniforme, ki sva jo nosila.

Franc Bratuš, ki je v Gospiču prišel več mesecev pred menoj, mi je pripovedoval, da je v nekaterih primerih leta 1941 italijanska vojska nastopila kot zaščitnik civil-

nega srbskega prebivalstva pred ustaškim nasiljem. Tako je bil on navzoč, ko so ustaši v Donjem Lapcu naglani vse ljudi vkup, pa so jim Italijani preprečili moritev. Bratuš se je večkrat spomnil mladega dekleta iz Bosne, ki je v nekaj urah popolnoma osivelo. Ustaši so klali njene vaščane in jih metali v neko jamo, njej pa je uspelo pobegniti in je bila potem nekaj časa pod italijansko zaščito.

Duhovnik hujska med mašo

V nekem kraju, ne spominjam se, kako daleč je bilo to od Gospiča, nam je poročnik italijanske vojske pokazal zasuto jamo in rekel, da je v njej sedem tisoč od ustašev pobitih ljudi. Ne morem reči, koliko je ta grozljiva številka natančna, vsekakor pa je bila tam množična grobnica.

Italijanski vojaki smo ob nedeljah in praznikih hodili k maši v cerkev. Ob neki taki priložnosti sem osebno v cerkvi blizu Gospiča poslušal duhovnikovo pridigo, v kateri je javno hujskal vernike na boj proti nevarnim partizanom in na pokol pravoslavne srbskega življa. Od takrat pa do danes nisem šel k nobeni maši več.

Partizani so nas ujeli

Po vrnitvi iz očiščevalne akcije sem bil dodeljen enoti, ki je imela nalogo patrolirati ob železniški progi in spremljati poštne avtomobile. Okoli Gospiča je bila trivrstna žična ovira (ograja) z mnogimi bunkerji. Dvajset vojakov nas je bilo nastanjenih v neki prazni vili ob tej žici.

V sosedstvu vile je bila stanovanjska hiša, v kateri je živela družina Pavleta Helebarde, sina ruskega emigranta iz ruske državljanske vojne. Le-ta je v Mariboru opravil kmetijsko šolo in je zato znal slovensko. Pavel je bil v mestnem odporniškem odboru in postal sem njegov obveščevalec v korist partizanske vojske.

V bližini je živela tudi družina iz Dravlj v Ljubljani. Hčerka iz te družine je bila

poročena z narednikom bivše jugoslovanske vojske. Pri njih smo vojaki, protifašisti, poslušali tuje radijske postaje. Med nami je bil tudi Ignac Kofol s Pečin na Šentviški gori, ki je ob koncu vojne padel kot partizan v svoji rojstni vasi.

Kar zadeva razpoloženje italijanskih vojakov, lahko navedem naslednji primer:

V Gospiču je bil desetar, doma iz Siene, ki je vojakom večkrat javno govoril, da tu ni naša domovina in zakaj smo sploh prišli semkaj. Ostro je grajal fašistično osvajalsko politiko. Nekega dne so ga aretirali in poslali na armijski štab v Reko; kaj je bilo pozneje z njim, ne vem.

Vojaki, ki smo spremljali vojaško pošto vozilo od Gospiča do Senja, včasih do Crikvenice, smo se vozili na tovornjakih. Zgodilo se je, da se po teden dni nismo mogli vrniti, ker so partizanske enote zasedle del vmesnega ozemlja. V takih primerih so morale enote iz Gospiča in drugih garnizij najprej v akcijo, da so očistile teren.

Sedmega julija 1942. leta smo se peljali na dveh tovornjakih v Senj. Skupno nas je bilo 45 vojakov in pet oficirjev. Pošta je bila na prvem tovornjaku, jaz sem bil na drugem. Med Otočcem in Žuto Lokvo nas je ustavil mitralješki rafal. Prvi tovornjak je odpeljal naprej, naš se je ustavil zaradi prestreljene gume.

Kmalu je streljanje prenehalo in slutili smo, da nas obkrojujejo. Mi se sploh nismo branili, pač pa smo čakali na razplet dogodkov oziroma usodo. Tedaj se je vrnil tudi naš prvi tovornjak, ker voznik ni vedel, zakaj nas ni za njim. Vsi smo zapustili vozila in se umikali čez čistino, ko je spet začelo pokati. Deset vojakov s podoficirjem smo bili v zaklonu pod cestnim mostičkom, pod katerim je tekla Gacka. V tej reki sem bil do vratu v vodi. Besen na svoj položaj sem iz vode zakričal, da jaz ne grem nikamor več, pa naj se zgodi, kar hoče. Mojemu stališču se

je kot prvi priključil podoficir, za njim pa vsi drugi. Tako so nas partizani zajeli, skupno 22 vojakov in štiri oficirje. Več vojakov in en oficir je med bojem padlo, drugi so se razbežali in mi ni znano, koliko teh se je vrnilo v garnizijo.

Nas ujetnike so odpeljali v vas Škare, kjer so nas zasliali – vsakega posebej. Od ujetnikov sem bil samo jaz Slovenec in zato so me uporabljali za prevajalca. V tej vasi je bila kot partizanka gledališka igralka, Zagrebčanka. Le tej izobraženi ženski sem lahko pojasnil, kako je s Primorsko po rapalski pogodbi med Kraljevino Jugoslavijo in Kraljevino Italijo iz leta 1920, česar drugi sploh niso vedeli in nekateri so celo prvič slišali za Primorco.

Prihod patrolje glavnega štaba

Iz te vasi so nas odpeljali v Korenico (zdaj Titovo Korenico), kjer sem izrazil željo, da me sprejmejo medse kot borca. Druge ujetnike so kasneje zamenjali za ujete partizane in zaprte aktiviste, le jaz sem ostal v Korenici. Takrat tam niso imeli nobenega izučnega peka, pa so me zaposlili v pekarni, toda kot borca.

Čez mesec dni, bilo je avgusta 1942, je v Korenico prišla skupina partizanov, Slovencev, ki so bili leta 1941 izgnani v Srbijo in so se tam priključili partizanom. Formalni so slovensko četo Ivana Cankarja, sodelovali v bojih za uziško republiko, bili v prvi proletarski brigadi od ustanovitve in se udeležili znanega igmanskega pohoda. Na tej bojni poti je padlo veliko Slovencev, zato je vrhovni komandant tovariš Tito prežvele poslal nazaj v Slovenijo. Med njimi sem zagledal sovaščana Ivana Manfreda, ki je leta 1934 emigriral v Jugoslavijo, živel v Mariboru in bil med prvimi izgnanci v Srbijo. Manfreda je uredil, da sem se jim priključil in z njimi nadaljeval potovanje v Slovenijo...

Član te skupine Anton Milčič-Marko, sin malega kraškega kmeta iz okolice Trsta, je prihod v Korenico opisal v knjigi »22.000 km od Kragujevca do Kragujevca« (Zavod Borec, 1963). V njej beremo:

»Oprezno in počasi smo se spuščali s Plešivice proti kraškemu polju in mestu Korenici. Zglasili smo se na komandi mesta, kjer so nas lepo sprejeli, ker smo jim po-

kazali prepustnice s podpisom vrhovnega komandanta. V mestu je tedaj bila operativna komanda cone za Liko, Kordun in Banijo. Pri njih smo zvedeli, da besni tretja ofenziva na območju Slovenije, Gorskoga Kotarja, Banije in Korduna. Zaradi te ofenzive so kurirske zveze zelo slabe, da pa bomo vseeno lahko nadaljevali pot do Drežnice, kjer ta zveza še obstaja.

Drugega dne smo si ogledali staro mesto, ki je bilo zgrajeno na kraški kamniti planoti med planinama Pleševica in Krbavo. Mesto je bilo siromašno in precej porušeno. V tem kraju so zlasti pozimi ljudje povsem odtrgani od ostalega sveta. Tu so visoki snežni zameti in strahovita kraška burja.

V nekdanji Jugoslaviji je bila Korenica okrajno mesto z žandarmerijskim in policijskim centrom. Tu so bile še stare avstorske vojašnice. Poleg teh poslopij so bila zgrajena šolska poslopja. Vsa poslopja kakor tudi druge stanovanjske hiše so bile precej porušene in poškodovane. Tudi tu so bile hude borbe. Ko je bilo mesto osvobojeno, so ga italijanska letala večkrat bombardirala in obstreljevala.

Osmi dan našega potovanja smo imeli precej krajšo pot kot prejšnje dni. Naš cilj so bila Plitvička jezera. Ta del je bil osvobojen, vendar pa naših enot tu ni bilo. Več ur smo hodili po lepi asfaltirani cesti. Popoldne smo prišli do plitviških hotelov, vil in drugih poslopij, v katerih je gospoda v nekdanji Jugoslaviji živela in uživala. Vse stavbe so sedaj prazne in precej porušene. Nikjer nismo opazili živega bitja, vse okrog nas je vladala grobna tišina...

Skupina je pot nadaljevala skozi opustošene vasi in naselja, vendar so hodili večina po osvobojenem ozemlju. Prispeli so v gorsko mestece Drežnico na Veliki Kapeli. Zaradi sovražne ofenzive so v marsikaterem kraju morali čakati več dni, da so lahko nadaljevali pot.

Prihod v Slovenijo

Jože Kozorog-Tihomil se spominja:

»V gozdovih smo srečevali družine in celo večje skupine ljudi, ki so pobegnili pred italijanskim in ustaškim nasiljem. Ponoči so se odrasli priplazili na svoje njive, odkopali nekaj krompirja, nabrali zelenjave in sadja in se spet vrnili v gozd. Med tisto

ofenzivo so Italijani tako kot v Sloveniji ljudi množično odvažali na Rab in v druga taborišča.

Po prihodu v glavni štab slovenskih partizanskih čet so me razporedili v Loški odred, ki je tedaj taboril nad Babno polico. V tem kraju so Italijani med poletno ofenzivo pobili veliko ljudi, vasi požgali, mnoge izgnali v taborišča. Vdovam in sploh prebivalstvu smo pomagali pospraviti letino, ki je bila tistega leta obilna. Konec septembra 1942 je bil zbor odreda. Vprašali so nas, kdo se prostovoljno priključa za odhod na Primorsko. Prijavilo se nas je deset, vodil pa nas je komandant odreda Mirko Bračič-Bradač. Nemško-italijansko oziroma nekdanjo jugoslovansko-italijansko mejo smo prestopili blizu Postojne. V neki vasi blizu Senožeč smo se prvič pošteno najedli.

Na Primorskem je takrat že deloval Gregorčičev bataljon. Ohranjeno je pismo štaba Gregorčičevega bataljona štabu Loškega odreda z dne 17. septembra 1942, v katerem notranjske partizane obveščajo, da je partizansko gibanje na Vipavskem, Tolminskem in na Krasu v popolnem razmahu. »Prosim bi vas, če je možno, da nam ostane ime bataljona in da bi se Loški odred prekrstil v Soški odred, kar bi narod z veseljem sprejel...«

Na to prošnjo je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet tako hitro ukrepalo, da nam je še danes lahko za zgled. Če čez štiri dni je poveljstvo izdalo naredbu, da Loški odred lahko uporablja svoj naziv le do nekdanje meje, od tam naprej pa je Soški odred.

Mesec dni za Bračičevo skupino sta na Primorsko prišla še oba bataljona Loškega odreda, na starem terenu okoli Babnega polja pa je za zvezo v razne smeri ostalo le približno 25 borcev.

Iz Gregorčičevega in dveh bataljonov Loškega odreda se je oblikoval Soški odred s tremi bataljoni. Jože Kozorog je bil v Gregorčičevem bataljonu. Po ustanovitvi Gradnikove brigade konec aprila 1943 je postal intendant tretjega bataljona te brigade. Pozneje je bil sekretar rajonskega komiteja za vasi v svojem rojstnem kraju. Opravljal je še vrsto drugih funkcij, konec vojne pa je pričakal kot član oddelka za zaščito naroda (OZNA).

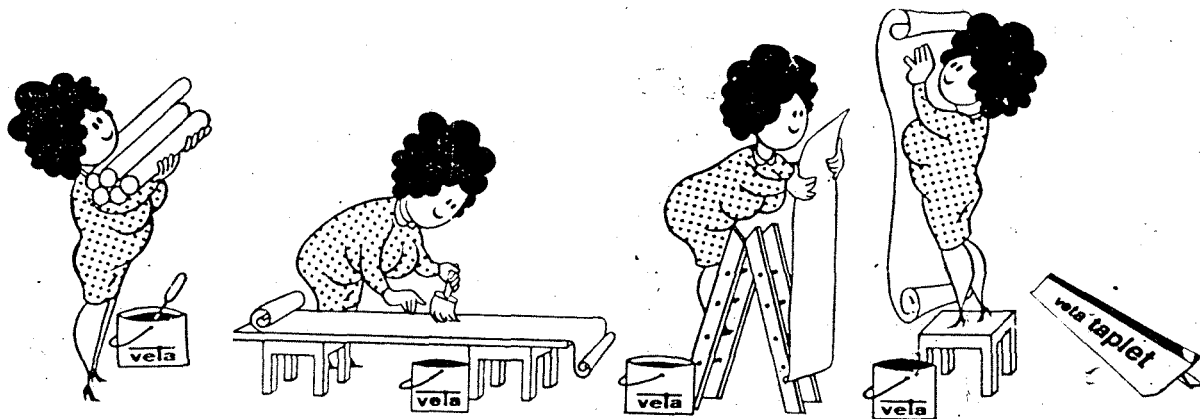
Jože Vidic

veta

kupon št. 4

Vsak izdelek ima svojo življenjsko dobo, tudi tapete. Razlog je lahko sprememba mode, obraba zaradi odrgnin, potemnitev zaradi kajenja, kuhanja ipd. Temu problemu smo zlahka kos. Težko je prepričati kadičar, da ne kadi, ukazati modri naj se ne spremeni, vzgojiti otroke, da ne mažejo zidu.

Vse je zelo preprosto. Tapete zamenjamo in z malo truda bomo pričarali novo, svežo podobo stanovanja, kajti – **MARSIKAJ ZNAM TUDI SAM**. Če morate odstraniti stare tapete, vam VETA nudi pomoč – odstranjevalec tapet VETA. Videli boste, da je tudi to opravilo prava malenkost. Zaupate jo lahko otrokom, seveda če jih predhodno prepričate, da odstranjujejo le stare tapete. Ker smo prepričani, da se boste lepljenja tapet lotili sami, vam priporočamo pravo orodje. Novo orodje, VETA – TABLET je uporabno za krojenje suhih tapet, niveliranje, prirezovanje tapet na steni, robovih, obrezovanje talnih oblog. Pri lepljenju pa uporabite lepilo za tapete VETA – LAMOPAK. Če bi radi vedeli, kaj več o polaganju tapet, nam pošljite priloženo kupon (nalepite ga na dopisnico) in poslali vam bomo navodilo o lepljenju tapet. S temi napotki vam ne bo

marsikaj znam tudi sam • marsikaj znam tudi sam

težko vse narediti hitro, dobro in hkrati poceni. Ugotovili boste: **MARSIKAJ ZNAM TUDI SAM**. Seveda pa je vaša prva naloga, da si ogledate najnovejše vzorce tapet VETA, kolekcije 85–86 v vseh specializiranih trgovinah.

PAPIRNICNA VEVČE 61260 Ljubljana Polje

Pojdite z nami, Josefa Pretnar!

Mura je leno mrmrala in s svojimi temnimi valovi zaspano lizala obalo. Preko mostu se je še vlekla blede koprena megla, v katero je sonce vžigalo žareče pramene in jo rdečkasto ožarjalo. Mestece se je prebujalo; iz zvonika na košatem kostanju je zadonela nemška koračnica, mimo spečih hiš je ropotajoče zdrdral avtomobil; oddaljeni glasovi so rezali v tiho jutro in splašili jato grlic, ki je gruleč sfrfotala izpod strehe in se porazgubila na oni strani reke.

Svetal odblik sončnih žarkov se je v obliki križa ujel na čipkasto zaveso, zdrsil na hrastovo omaro ob obledeli steni in nato poblisnil po lanenih rjuhah na njeni postelji. Sanjavo je potipala ob sebi, hotela zadržati utrip dneva, hip nato pa je dremavo skrčila veke in momljajoče zavzdihnila; še nekaj minut lahko poleži, se v mislih sprehaja po spomnih, sanjari o svojih domačih pa o domu, stisnjenem ob bistro jezero. Spomin na strmo skalo, ki ji stari grad kot s krono krasí sivo glavo, in na spečem polhu podoben otok pod njim, ji je na obraz zarisal srečen nasmeh. Saj vojna ne bo trajala večno, že danes ali jutri, najkasneje čez en mesec je bo konec – pa bom spet doma... Hrepenjenje jo je zazibalo v lahen dremež. roka je omahnila prek posteljne stranice. V polsnu je zaslišala sivolaso teto, ki se

je trudno obrnila na škripajoči postelji v kotu, zateglo zasopla in na kratko, piskajoče zahrkala v spanju.

Ko je zabobnelo po vratih in so surovi glasovi zakričali njeno ime, je dekle zbegano planilo pokonci. Sprva je mislila, da še sanja, ko pa so okovani škornji sovražno zabutali ob podboj, se je stresnila in odprla oči. Starka je na svojem ležišču zbegano in onemoglo razširila brezzoba usta in kot ohromela občemela pod odejo.

Krohotajoče lajanje tovrnjakana cesti se je skozi prprto okno hrumeče zaparalo v ušesa in boleče legalo na dušo. Trepetajočih usnic in bosih nog je dekle odpahnilo vrata. Krik ji je zastal v grlu, utišalo se je utripanje srca in ustnice so se ji razprle v nemi grozi, ko se je zazrla v negiben, kot iz skale izklesan obraz, pa v blede, vodene oči pod jekleno čelado ter

kot v sladki bolečini spačena usta. Niti opazila ni puške z dolgo cevjo, ki ji je merila pod prsi in se v snopu svetlobe blede lesketala. Vojak, kratkih, skrivenčenih nog in suhljatega telesa in trpko upognjenega hrbta, se ji je zazdel majhen in nekako nedorasel. Sinje oči so rumenkasto zalesketale in se zadržle v njene – tuj, sovražen pogled je v njeno telo kot z mečem zasekal skelečo rano. Spustila je pogled proti zloščeni škornjem na pragu, rame pa uporno vzravnila.

»Pojdite z nami, Josefa Pretnar!« je planiljo preko ustnic, obrobljenih z rusim puhom. Iz škrbastih zob je turbobno zaduhtelo – kot bi zasikala kača, se ji je zdelo.

Stara je krivila zevajoča usta v spako, tipala s tresočimi rokami po omarici, iskala bogve kaj, čez čas onemoglo zanihala z žilasto desnico in medlo dahnila: »Ne verjamem! Saj niso prišli pote, zmotili so se...« V dekletu je nekje globoko v duši zatlela iskra upanja – niti sama je še ni dobro občutila, ko se je že hip nato utrnila v grobi resničnosti.

Pleten kovček z nekaj obleke in perila, povezan po-

prek s konoplino vrstico, je bil hitro pripravljen; na površno zložen, oguljen črni plašč ji je starka potisnila par limon – drugega ni imela pri roki. Tudi besede slovesa so ji blestele v grlu – top pogled in mrtvi ribi podobna roka sta zalebdela v zraku, hip nato pa je njeno krhko postavo zakrila senca vežnih vrat.

Tovornjak na mrko lesketajočem tlaku je ihtavo potresaval, cerada na zadnjem delu je bila napol odstrta. Dekle se je opoteklo proti žrelasti odprtini in za trenutek nemočno obstalo. Surov udarec v hrbet in nestrpen krik: »Loss, loss!« ji je zasekal v dušo, roke so ji zatrepetale v sru in se skrčile od nemoči...

Tršat, ostarelemu Kristusu podoben mladeček je okorno odrl svojo leseno nogo pod klop in bolj z očmi kot z roko pokazal na prazen sedež. Kot v snu je sedla na črvice deske in se prestrašeno zazrla v polmrak. Kaj ni tista ženska, tam nasproti, naša sosedka, gosa Vaupotičeva? Vsak dan je kupovala sadje in zelenjavo v naši trgovini, si je mislilo dekle. Pa tisti možakar v kotu, tudi njega poznam. Dvakrat na teden je poslal fanta, svojega nečaka Ferdija, da nakupi pomaranč in

limon – ob sobotah pa je hodil sam; potrkaval je s palico ob tlak in mimoidočim s široko kretljivo pokimaval in snemal klobuk s plešaste glave... Tudi mala Lojzika je tu, tam med protastimi košarami se stiska, plaho pogleduje s črnimi očmi pa nemo sesa palec suhljate ročice, z drugo roko pa si na vdrti prsi tesno privija cunjasto igračko.

Skozi razpore v platneni strehi so sončni odbliki zarisavali globoke, ranam podobne brazde na otrple obraze; telesa so se kot vrbe zvijala in stresala, ko je tovrnjak hropel po kotanjesti cesti proti Mariboru. Le kam nas peljejo, hudiči, so se nemo spraševali pogledi, kaj smo jim storili, da nas preganjajo? Nas bodo odpeljali v taborišče, nas celo pobili? Kaj bo z nami?

Dekle se je zasrepelo v turoben polmrak, a nekako slutilo pobliske zaskrbljenih oči na svojem telesu – kot puščice so se ji zabadali v kožo.

Sparina poznega julijskega dne je moreče pritiskala na mesto, nad železniškimi tiri je zrak pritajeno svedral. Odprta vrata v živinske vagone so kot velik zevajoč gobec prežala v svetlobo in zakrivala svoje črnkasto dro-

bovje. V množici nagnetenih teles, javskajočih glasov in predirnem joku otrok je dekle našlo košček praznih tal, si podložila kovček pod telo in se napol ulegla na gol, umazan pod. Razpokane ustnice so se ji od žeje zlepile v ozko črto, prsi ji je razganjal srd nad sovražnikom, negotovost in skrb sta se ji zajedali v možgane. Spet je pomislila na dom, na starše, brata in sestre. Najbrž se ne bomo nikoli več videli, ji je vrtalo v mislih.

Ko je vlak zapeljal proti hrvaški meji, je dekle kot v molitvi sklenila roki in si odahnila: »Torej le ne v Nemčijo, na Hrvaško nas peljejo! Ne bom pregnana v tujino, med svojimi brati bom mogoče čakala svobodo.« Globoko je vzdihnila od lahkega olajšanja in poskušala zadremati...

Dolga leta so minila od takrat – vem, da je bila njena mladost težka in meni zastrta s kopreno časa. Sedaj so ji sive niti že prebavale temne lase, na obraz pa so se ji začrtale mrežaste gube. Kadar se ti oči zamaknjeno zaslanjajo, vidim v njih plamen spomina, ki ga nadvse spoštujem in ljubim, mama.

Zora Spasojević

Janez Lušina Mali

Prvi bataljon

(nadaljevanje spominskega zapisa)

V decembru 1942 Cankarjev bataljon ni šel v pomembnejše akcije. Njegova osnovna naloga je bila še vedno priprava zadostnih količin hrane in drugih potrebščin za zimo. Začele so se tudi priprave na partizansko mobilizacijo. Mnogi fantje in moške so takrat dobili pozive za nemško vojsko. Zadnje dni decembra so že prišli prostovoljci Železnikov v 2. četo (Januškovu). Strah pred nemškimi represalijami je bil že zelo velik. Kaj bodo storili Nemci z domačini, so se mnogi spraševali? To je bil čas velikih odločitev: ali v nemško vojsko in na rusko

bojišče, ali pa v partizane k svojim ljudem.

1. četa Cankarjevega bataljona je takrat taborila nad Jamnikom v neki oglarski bajti. Proti koncu decembra je 1. četa pomagala tehniku Bodinu (Adolf Arigler) preseliti tehniko Meta, ki je bila na vrhu Jamniške gore. Vso opremo so borci prenesli v dolino. Četa se je pripravljala na mobilizacijo v vaseh Nemilj, Jamnik, Podblice, Besnice, Rovt, Poljšice in v Kropi.

2. četa (Januškovu) si je taborišče z zemljankami uredila nad hišo »Zadnja rezerva« pri Brsničarju. Hrano je zbiral po vaseh pod Mohorjem. Pripravljala se je na mobilizacijo v Železnikih, Podlonku, Sorici in na desnem bregu Selške Sore.

3. četa pa je taborila na Osekani pri Babjem zobu. Prehranjevalne akcije je imela v vaseh Lancovo, Ribno in Selo. Enkrat ali dvakrat v decembru 1942 je prestopila tudi Savo Bohinjko in 24. decembra 1942 s poključskimi borci napadla nemško kolono, ki je prihajala z Bleda. Pripravljala je mobilizacijo v vaseh okoli Bleda in v Bohinju.

26. decembra 1942 je Glavno poveljstvo NOV Slovenije reorganiziralo enote NOV Slovenije. Ukinjeni so bili štabi grup odredov. Ustanovljene so bile operative cone in v okviru njih partizanski odredi. Namesto 1. grupe odredov je bil ustanovljen Gorenjski odred, v katerem so bili: komandant Stane Starc-Fazan, politični komisar Vinko Hafner, namestnik komandanta Stane Kersnik in namestnik političnega komisarja Stane Bizjak-Kosta. Povelje sta podpisala komandant glavnega poveljstva Jernej Posavec (Ivan Maček), politični komisar Peter Kalan (Boris Kidrič) in predstavnik vrhovnega štaba NOV Jugoslavije Arsa Jovanović. Tako zdaj ni bilo več 1. grupe odredov z Gorenjskim odredom, Kokrškim odredom in 2. samostojnim Poljanskim bataljonom. Ozemlje 1. grupe odredov je prevzel novi Gorenjski odred, ki naj bi deloval na območju vse Gorenjske do zahodne Koroške. Partizanski bataljoni v novem Gorenjskem odredu so dobili zdaj imena znamenitih partizanskih in političnih ko-

misarjev, padlih v boju z nemškim okupatorjem.

Iz dnevnega povelja štaba novega Gorenjskega odreda, napisanem 1. januarja 1943, povzemamo naslednje: Dosedanji 1. bataljon Gorenjskega odreda, »imenovan Cankarjev«, je odslej bataljon »Jožeta Gregorčiča«. Komandant bataljona je postal Jože Turk (Franc Biček), prej komandant Gorenjskega odreda, politični komisar bataljona pa Andrej Korenina-Žakelj (Jože Krajc). Namestnik komandanta Grgorčičevega bataljona je postal Franc Štular-Ilija. 2. bataljon Gorenjskega odreda je postal bataljon »Poldeta Stražišarja«. Komandant bataljona je še naprej ostal Iztok (Ernest Seidler), politični komisar pa Franc Jesenko (Karel Kozar-Romi). 3. bataljon, nekdanji 2. Poljanski bataljon, ki je bil sestavljen iz Dolomitskega odreda, je postal bataljon »Lojzeta Kebeta«. Komandant bataljona je bil Loški (Pavle Inglič-Bar), politični komisar pa Pemc (Evgen Matejka).

(se bo nadaljevalo)

Nova generacija graničarjev

Le redko kje je mogoče videti tako zgledno urejeno karavlo, kot je karavla Solkan. Zgradba, prostori v njej in njena bližnja in nekoliko širša okolica so zgledno urejeni in čisti. Njeni prebivalci pa so upravičeno ponosni tudi na velik in zelo urejen sadovnjak, v katerem je zasajenih več vrst sadnega drevja. Vendar pa to ni bil vzrok za naš obisk pri njih...

Del vojakov iz te karavle je pred kratkim odšel domov, saj so odslužili vojaški rok. Drugi del, ki je šele prišel na karavno, pa se šele spoznava z novim okoljem. Odlikovanja in priznanja na stenah pričajo, da se tovarštvo, pripravljenost za opravljanje težkih nalog, ki jih

zahteva graničarska služba in skrb za red in čistočo prenašajo iz generacije v generacijo. Pohvaliti velja tudi zelo urejen stenočas, ki kolektiv seznanja z vsemi aktualnimi dogodki doma in v svetu.

Glavni namen našega obiska na karavli Solkan je bil pogovor z novo generacijo graničarjev, ki je te dni prišla, da bi opravila svojo častno nalogo. Zanimalo nas je predvsem, kako so se fantje vključili v kolektiv, saj je znano, da brez tovarštva in trdnega kolektiva na meji sploh ni mogoče opravljati nalog. Zanimalo nas je tudi, kako so mladi graničarji izurjeni, tako v vojaškostrojkovnem pogledu, kot tudi na področju idejnopolitičnega dela.

Za pogovor smo najprej zaprosili komandirja karavle Alojza Kropca, ki je ravno ponavljal nekatere teme urjenja. »Mislim, da bo iz nove generacije, zrastle dober kolektiv, ki bo opravičil priznanja, ki jih je dobila naša karavla in znal ustvariti, tiste trdne medsebojne tovariške vezi, ki so tako potrebne za opravljanje težavnih nalog ob meji. Z novimi fanti še nismo dolgo skupaj, prvi vtisi pa kažejo, da jim življenje v novih pogojih ne bo delalo nikakršnih težav. Že v tem kratkem času, kar smo skupaj, se je pokazalo, da so fantje dobro izurjeni, da vestno in brez ugovaranja opravljajo svoje naloge. Niso potrebovali veliko časa, da bi ugotovili, da posebni in težavni pogoji dela ob meji zahtevajo tudi izjemno tovarštvo in požrtvovalnost.« je med drugim povedal Alojz Kropca, ki 27 let dela v obmejnih enotah JLA, že šestnajst let pa služi buje na karavli Solkan.

Ko smo prosili za pogovor mlade vojake, je bilo najprej nekaj zadrege in omahovanj. Končno pa se je odločil deseter Slaviša Pantelić, ključavničar, doma iz Bora, in začel pripovedovati: »V karavlo Solkan sem prišel šele pred dnevi. Z novimi tovariši smo hitro postali prijatelji. Mislim, da bomo postali dober in tovariški kolektiv. Prišli smo skoraj iz

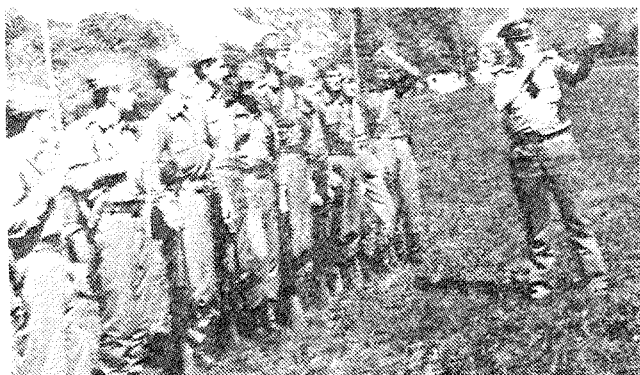
vse Jugoslavije, imamo različne poklice in različno izobrazbo, vendar nas vse te stvari še bolj zbližujejo in povezujejo v trdno celoto. Le-ta ima pomembno nalogo varovati nedotakljivost naših meja. Pravzaprav sploh nima smisla izgubljati besed o tovarštvu, saj je znano, da je to temelj našega uspešnega dela.« Menil je tudi, da je generacija graničarjev, s katero je prišel na karavlo, dobro izurjena in pripravljena, kljub temu pa jih čaka še veli-

ko dodatnega urjenja. Graničarsko urjenje traja pravzaprav skozi ves vojaški rok. Posebne okoliščine rojevajo vsak dan nove naloge, to pa od vsakega graničarja zahteva, da vedno išče nove rešitve, da se ne preustano uči in tako dobro opravlja svojo dolžnost.

Pogovarjali smo se še z vojakom Goranom Pavličem, Žarkom Matejčićem, Ramadanom Iljazijem, Ekremom Obradovićem, Marinkom Lučićem, Esa-

dom Halakom, Bobanom Škrkarjem in Radenom Radičevićem. Vsi so nam povedali približno isto kot Alojz Kropca: Slaviša Pantelić. Največkrat pa je bila omenjena beseda tovarštvo in enotnost misli. Mislimo, da se ne bomo zmotili, če bomo zapisali, da bo nov kolektiv v karavli Solkan znal zelo dobro opraviti vse, ne prav lahke naloge, ki jih čakajo v naslednjih mesecih.

Mile Gojković

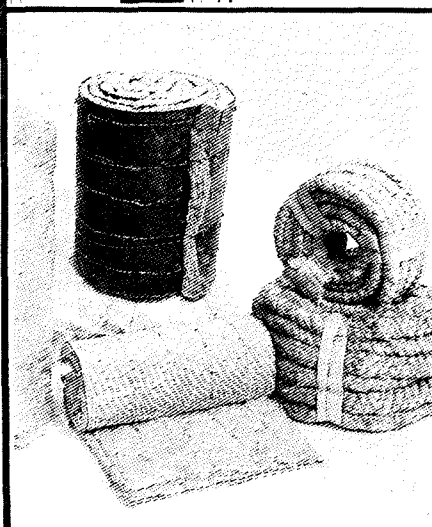
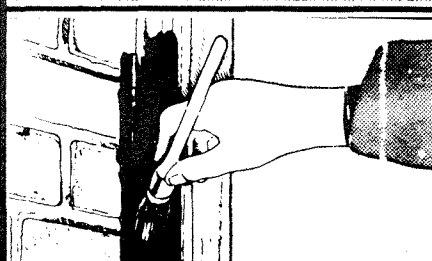
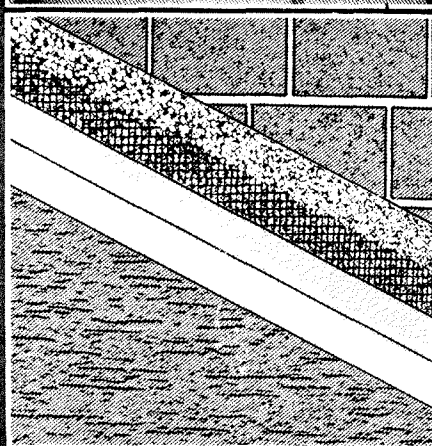
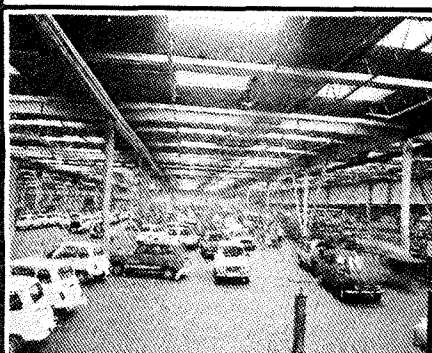
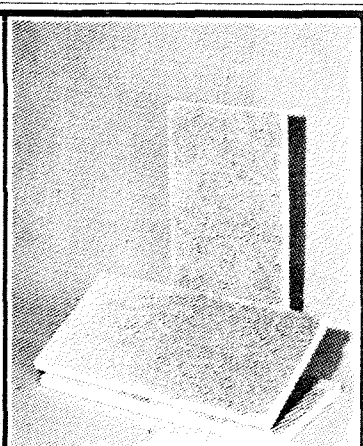
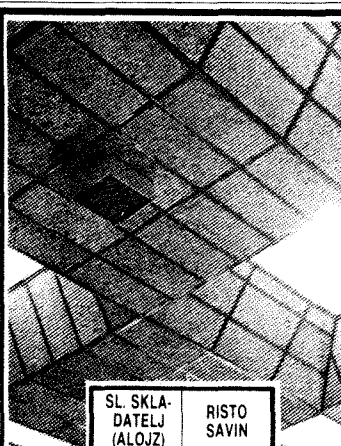
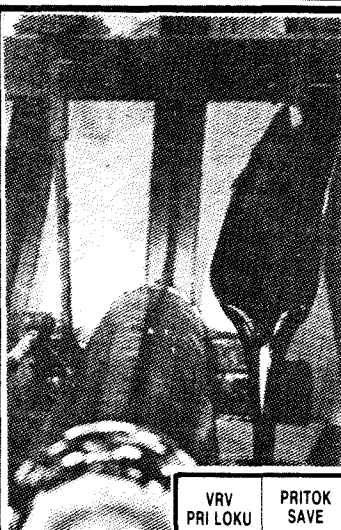
Starešina Alojz Kropca in skupina novih graničarjev med ponavljanjem orientacije.

NAGRADNA KRIŽANKA

Razpis nagradne križanke

Za praznike vam je nagradno križanko pripravila delovna organizacija Izolirka. Rešitve pošljite do četrтка, 11. decembra na naslov: Uredništvo TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. V spodnji levi kot kuverte napišite NAGRADNA KRIŽANKA IZO-LIRKA. Pet reševalcev čakajo knjižne nagrade iz programa založbe Borec.

Bilo je v teh dneh

Spregovorili so tudi borci 10. Ljubljanske

Več kot 200 nekdanjih borcev in bork 10. SNOUB, imenovane Ljubljanske, se je v soboto, 22. novembra v ljubljanskem domu JLA sestalo na svojem rednem letnem zboru, s katerim so tudi počastili 20-letnico ustanovitve odbora skupnosti borcev te brigade. Po dokaj skrbno pripravljenem poročilu dosedanjega predsednika Franca Bambiča o minulem

delu in nalogah odbora skupnosti borcev 10. SNOUB Ljubljanske do leta 1990, so udeleženci sobotnega zбора, ki so se ga udeležili tudi številni ugledni predstavniki družbeno-političnega življenja mesta Ljubljane, borčevskih organizacij in pripadniki JLA, kritično spregovorili o položaju borcev, poskusih razvrednotenja revolucionarnih izročil

ter bratstva in enotnosti in o pomanjkljivosti, ki ogrožajo našo družbeno opredelitev.

Za govorniški oder je stopil tudi general podpolkovnik Jože Ožbolt. V svojem razlaganju o delu borčevskih organizacij, je med drugim ostro obsodil vse mračnjske sile, ki si prizadevajo vnesti nemir med delovne ljudi, občane in nenazadnje med borce narodnoosvobodilne vojne. »Mi, borci, bomo vztrajali pri uveljavljanju naših pravic, z vsemi silami bomo zavračali poskuse razvrednotenja pridobitev narodnoosvobodilnega boja. Da bomo to zmogli, smo dolžni delovati na liniji najbolj množične in frontne organizacije – socialistične zveze, zveze komunistov in na temeljih naše samoupravne opredelitve«, je med drugim dejal Jože Ožbolt.

Ob koncu rednega zbora borcev 10. SNOUB Ljubljanske so razrešili dosednji in izvolili nov odbor, se dogovorili o programskih smernicah za prihodnje. Vse navzoče je pozdravila tudi Jasna Kozem (na sliki), učenka OŠ Tone Čufar, ki je s pesmijo izrazila željo o čim tesnejšem sodelovanju z borci 10. SNOUB Ljubljanske.

J. Čurin

ske so razrešili dosednji in izvolili nov odbor, se dogovorili o programskih smernicah za prihodnje. Vse navzoče je pozdravila tudi Jasna Kozem (na sliki), učenka OŠ Tone Čufar, ki je s pesmijo izrazila željo o čim tesnejšem sodelovanju z borci 10. SNOUB Ljubljanske.

Srečanje Notranjskega odreda

V soboto, 8. nov. je bilo tovariško srečanje Notranjskega odreda v domu JLA, kamor so prišli borci iz vseh strani Slovenije. Polna dvorana je bila najboljši dokaz, da si borci takih srečanj še želijo, saj se le tako srečujemo vsaj tisti, ki na srečanje še lahko pridemo. Ob tej priložnosti smo nekateri prejeli tudi spominske medalje. Lepo je bilo slišati poročilo predsednika Mitje Tollazzija, saj nas je seznanil z delom in težavami, ki jih ima odbor tudi pri zbiranju gradiva za Monografijo Notranjskega odreda. Sporočil je, da je tovariš Franci Strle že sprejel ponudbo, ki da bo pri založbi Borec zbral in uredil knjigo. Tudi Jože Janež iz Murske Sobote je poslal že obsežno gradivo, ki ga je kar zajeten kupček, vendar se sam ni mogel udeležiti zaradi slabega zdravlja. Svoje je dodal še Franci Strle. Pozval je vse tovariše, ki hranijo kakršenkoli predmet, pismena dokazila (dovolilnice-propustnice) ki se česa spominjajo, da se oglašijo. Le malokateri je med vojno dlje ostal v isti enoti. Skupaj z drugimi smo se razkropili po reorganiziranih ali na novo ustanovljenih enotah – brigadah, tako da le malokateri ve, v kateri enoti se je boril soborec. Zato je tako srečanje vselej prava priložnost, da si povemo, kam in kje smo bili premeščeni in kako je kdo dočkal svobodo. Menimo se tudi o padlih med vojno in o umrlih v povojnem času, o pogrešanih poskušamo kaj zvedeti.

Rudi Mikolič-Adam

Nepozabni izlet

Društvo upokojencev Ljubno s člani zveze borcev ter vojaškimi vojnimi invalidi je organiziralo izlet po sončnem Primorskem. Ogledali smo si nekaj krajev, kjer so naši dedje in pradedje krvaveli za tuje interese. Prav tako smo si ogledali Vipavo, Ajdovščino in Rožno dolino, kjer so naši borci bili zadnji boj z okupatorjem. Na kmetiji v Vitovljah smo imeli kosilo, kjer ni manjkalo dobre kaplice, za razpoloženje in razvedrilo pa je poskrbel tamkajšnji muzikant. Razvedrili smo se tudi ob trgtavi grozdja. V poznih urah smo se vrnili domov z željo, da prihodnje leto spet kam potujemo.

Marko Slatinšek

Nova razstava v Muzeju ljudske revolucije Slovenije

Socialistično gibanje v Srbiji do ustanovitve KPJ 1870–1919

S posredovanjem in v sodelovanju z Zgodovinskim muzejem Srbije iz Beograda so pred dnevi v ljubljanskem Muzeju ljudske revolucije Slovenije odprli razstavo o socialističnem gibanju v Srbiji v letih med 1870 in 1919.

Tako se lahko gledalec podrobneje seznani z razstavljenimi faksimili dokumentov in fotografij iz omenjenega časa, od naslovnice prvega socialističnega lista na Balkanu **Radnika** (ki ga je spodbudil in zasnoval Svetozar Marković skupaj s prvimi srbskimi socialisti leta 1871), pa do predstavitev osebnosti, kakršne so bili Dimitrije Tucović in Filip Filipović, ali pa fotografij prvih prireditelj organiziranega delavstva, kakršna je bila na primer prvomajska proslava na Košutnjaku v Beogradu leta 1896.

»Proletariat v Srbiji je rasel v dobrodu njegovega boja za polno narodnostno osvoboditev, kar pomeni tudi eno od posebnosti njegovega razvoja. Še pred dosego polne

neodvisnosti leta 1878, pomeni socialistično gibanje v Srbiji pomembno družbeno silo v političnem življenju države. Ima svoja glasila,

ustanavlja svoje organizacije, stavka, vzpostavlja sodelovanje s socialističnim gibanjem v Evropi in z Internacionalno.

Radničke novine so bile najpomembnejše glasilo delavskega razreda Srbije v začetku dvajsetega stoletja.

Ustanovitelj socialističnega gibanja v Srbiji Svetozar Marković preraste v socialističnega revolucionarja in teoretika, katerega delo presega okvire majhne Srbije in Balkana. Okoliščina, da se začno socialistične ideje širiti v Srbiji v času, ko prevzame marksizem v mednarodnem delavskem gibanju vodilno vlogo, ima pomemben vpliv tudi na samo delo Svetozarja Markovića in njegov nadaljnji razvoj. Prevodi Komunističnega manifesta, točk Prve internacionale in Kapitala ter opozarjanje Svetozarja Markovića na marksizem kot najvišji domet v teoriji socializma, so usmerjali nove generacije. Vse to je v vseh kriznih trenutkih delavskega gibanja našlo prave borce za njegovo propagiranje in uresničevanje... Tako je zapisal v spremilajoči katalog avtor razstave Džordže Mitrović, mi pa dodajamo, da je razstava primerno učno dopolnilo našim šolarjem.

B. Ž. J.

S seje občinskega odbora ZZB

Četrte razširjene seje predsedstva Občinskega odbora ZZB NOV Radovljica, ki je bila 19. novembra, so se razen članov predsedstva udeležili tudi člani domicilnih odborov skupnosti borcev in nadzornega odbora. Najprej so ugotovili, da so bila stališča občinskega odbora ZZB NOV posredovana in obravnavana na predsedstvu občinske skupščine in na predsedstvu OK SZDL Radovljica. Vendar pa je vprašanje, kako bodo stališča, ki se nanajajo na novo organiziranost upravnih organov v občini tudi upoštevana, so bili v dveh nekaterih razpravljajci. Zalne slovesnosti za dan mrtvih na grobiščih padlih borcev in talcev so bile po oceni članov predsedstva tudi letos izjemno množično obiskane in kako-vostne v programskem delu, kjer je sodelovalo največ mladih. Zopet kaže opozoriti na že ustaljeno prakso nekaterih mlajših skupin obiskovalcev grobišč, da prizigajo sveče na

spominskih kamnih, kar povzroča nepopravljivo škodo. V Begunjah so neznani obiskovalci pokradli pločevinaste podstavke namenjene za sveče in tako znova omogočili staro navado priziganja sveč na kamnih, na katerih ostanejo trajni madeži. Odvč bi bilo ocenjevati, kakšni so stroški za obnovitev takšnih zamazanih kamnov in spomenikov. Razpravljajci so se zavzeli, da se o tem problemu spregovorijo na vseh KO ZB. Predlagali so tudi, da postopoma prevzamejo skrb za žalne slovesnosti na grobiščih krajevne organizacije SZDL.

Na seji so spregovorili tudi o izvajanju družbenega dogovora o priznavalninah udeležencem NOB, ki ga je že sprejela občinska skupščina, zdaj pa pripravljajo osnutek odloka, ki bo podrobno določal postopke za priznavalnine upravičencem na območju občine Radovljica. Ob tem so nasteli vrsto odprtih vprašanj glede po-

gojev, ki jih morajo izpolnjevati upravičenci in tudi o poskusih zlorabe. To velja tudi za zdraviliško zdravljenje udeležencev NOB. Poudarili so dobro organizirano dispanzersko službo za borce na Bledu, v Bohinju in v Radovljici in izrekli priznanje prizadevnim zdravnikom in osebju. Omenili so tudi, da je še veliko borcev, ki ne morejo ali pa nečejo koristiti svojih pravic iz zdravstvenega varstva in koristnega zdravljenja v zdraviliščih. Zavaljo pestrosti te problematike bo predsedstvo sklicalo posvet s predstavniki zdravstvenih domov in zdravstvene skupnosti občine Radovljica, da bi našli skupni jezik v razreševanju vseh negativnih pojavov in nasprotij. Pri tem pa naj bi pomagale tudi vse krajevne organizacije ZB na njihovih območjih.

O tem in vseh drugih nalogah, ki v naslednjem letu čakajo krajevne organizacije ZB, bodo spregovorili še v novembru in decembru, ko jih bodo člani predsedstva odbora obiskali, so sklenili na seji.

Jošt Rolc

Domicil Jurišnega bataljona

Med skupnostjo borcev Jurišnega bataljona in komisije za tradicijo NOB pri OO ZZB NOV in OK SZDL Ljutomer je bilo dogovorjeno, da se bo nekaj učencev s pedagoškimi delavci OŠ I. Cankar Ljutomer, Branko Bernot-Aljaž Križevci, Stročja vas in Veržej udeležilo proslave ustanovitve jurišnega bataljona 15. divizije v Stavči vasi pri Žužemberku – potovali so s posebnim avtobusom.

Tam so se srečali z učenci OŠ Janeza Levca iz Ljubljane, kateri pionirski odred nosi ime Jurišnega bataljona ter učenci OŠ 7. korpusa iz Žužemberka.

Predsednik skupnosti borcev Jurišnega bataljona Alojz PAPIČ je na kraju ustanovitve bataljona na

bližnjem Vinkovem bregu, na kraju hudih bojov s sovražnikom. v »učni uri zgodovine NOB« seznail udeležence pohoda z bojno potjo bataljona. Učenci vseh šolk so se udeležili pohoda, so izvedli v Stavči vasi in na Vinkovem bregu izredno zanimiv in pester program.

Na prijateljskem srečanju učencev, pedagoških delavcev in preživelih borcev Jurišnega bataljona so se dogovorili, da bodo ta srečanja stalna in da jih bodo popestrili z drugimi oblikami pronašanja tradicij NOB na mladi rod.

Za učence OŠ občine Ljutomer je bil ta pohod priznanje za njihov učni uspeh zlasti na področju zgodovine NOB.

Stane Feus

Šola partizanstva

Taborniki Kokrškega odreda v Kranju so praznovali 20-letnico svojega delovanja. Ob tej priložnosti so prejeli republiško plaketo dr. Jože Potrča, posebno priznanje Zveze tabornikov Slovenije, medobčinskega sveta ZZB za Gorenjsko, Domicilne enote borcev Kokrškega odreda in drugih.

Skozi 20 let, kot je bilo slišati na njihovi letni konferenci, so bili vseskozi zelo aktivni, brez odmora. To so pokazali tudi na posebni razstavi. Vse njihove enote, od malih Medvedkov in čebelic, vodov pa do klubovcev imajo ustaljeno prakso vsakotredenskega sestajanja, kjer se dobijo, pogovorijo in pripravljajo na določene naloge. Program aktivnosti pa je zelo pester in zajema poleg rednih del še kar 54 posebnih akcij. Podobno je bilo tudi lani. To so razna tekmovanja, srečanja, mnogobojji, delovne akcije in vrsta pohodov, med katerimi so tudi zahtevne kot na primer na Stol, v Dražgoše, na Jamnik, ob žici okupirane Ljubljane in podobno – vse v zvezi NOB. Najbolj pa se mladi navdušujejo za razne oblike taborjenja pod šotori, za zimovanja v snegu, orientacijske spretnosti v naravi, za igranje igelca, za osvajanje raznih veščin in podobno. Mali kar sprasujejo in dokazujejo, da so že dovolj veliki za te in one akcije. Italijanski skavti, ki so taborili z našimi, so bili sila užaljeni, da so jih naši prekosili v »korajži« (na primer prenočevanju noči v gozdu brez družbe). A mladi se počutijo po takih uspehih in akcijah izredno samozavestni.

Ob takih ugotovitvah je eden od staršev udeležencev na zboru ugotavljal, da je to že stvarna mala šola partizanstva. Ozred ima danes 110 članov, skoraj normalno. Skozi 20 let je šlo na enoto šlo na tisoče mladih iz predšolskih do študentskih vrst in stopalo v življenje ne le z večino orientacije v gozdu, izdelave bivališča v snegu ali na drevesu, v streljanju z lokom in puško, marveč tudi s pravim odnosom do sotovarišev, v ljubezni do dela in do naše domovine. Res – prava šola!

K. Makuc

Mara Samsa

Ob 80-letnici rojstva

Prav je, da se v naši rubriki, v kateri pišemo o književnikih, udeležencih narodno-osvobodilne vojne, spomnimo tudi primorske rojakinje Mare Samsa, rojene 5. novembra 1906 v Trstu, čeprav o njej in njenem književnem delu ni veliko podatkov.

Osnovno šolo je obiskovala v Trstu, v Ljubljani in v Tolminu pa je obiskovala učiteljsko šolo. Po opravljenih študijih je učiteljevala v raznih krajih slovenskega Primorja. Zaradi fašizma je

morala zbežati v Jugoslavijo.

V drugi svetovni vojni je bila zaprta v italijanskih zaporih. Po internaciji je odšla v partizane. Po osvoboditvi pa je bila sprva novinarka, za kar si je pridobila izkušnje v partizanih. Viktor Smolej jo v svoji knjigi »Slovstvo v letih 1941–1945« uvršča med publiciste, ki so pisali samostojne strokovne brošure ter vojne in zaledne reportaže, ki so sodelovali pri urejanju osvobodilnega tiska in vanj pisali.

Po opustitvi novinarskega poklica se je vrnila v učiteljsko službo in poučevala v raznih krajih na Trškem.

Njeno novinarstvo je vse bolj preraščalo v literaturo in rezultat tega razvoja je bila njena edina knjiga, ki jo je zapustila slovenskim bralcem: zbirka novel in črtic Trst je klical (Trst, 1958). To knjigo, s katero se je zapisala v slovensko književnost je izdala šele leto pred svojo smrtjo (13. avgusta 1959), ko jo je triinpetdesetletno zmučila huda bolezen.

S svojo knjigo je kljub temu vzbudila pozornost slovenske literarne kritike in

zgodovine. Matjaž Kmecl je o njej zapisal, da spominski dogodki predstavljajo pripovedno osnovo novel, a le domere, ki je potrebna za novelistično fabuliranje. Časovno snovno sežejo te cankarjansko uglašene novele v čas po prvi svetovni vojni in se končajo z opisom pisateljice bega iz tržaških zaporov med drugo svetovno vojno, idejo pa jim največkrat daje cankarjansko otroška poetična psihologija, ki je rada krivdno poantirana, socialno in narodnostno vprašanje oziroma občutje ter nasprotja in upor v drugi svetovni vojni.

Dušan Mevlja

V spomin na 23. november 1918

V soboto, 22. novembra, so se v Mariboru zbrali prostovoljci – borci za severno mejo, da bi obudili spomin na zgodovinski dogodek 23. novembra leta 1918, ko so Slovenci, vojaki Rudolfa Maistra, kasnejšega prvega slovenskega generala, razorožili oddelke Schutzwehra (varnostne straže) v Mariboru. S tem dejanjem so odločilno prispevali k temu, da je metropola severovzhodne Slovenije prišla pod okrilje nove države – Jugoslavije. Poleg Maistrovih borcev so bili na srečanju navzoči predstavniki socialistične zveze mesta Maribor in drugi občani ter pionirji osnovne šole, ki nosi ime po borcih za severno mejo. Predsednik mariborske enote Zveze prostovoljcev – borcev za severno mejo Zmago Porekar je orisal zgodovinski pomen takratnih dogodkov. Posebej je poudaril, da ni več nobenih ovir za postavitev spomenika generalu Rudolfu Maistru – Vojanovu v Mariboru.

Preživeli prostovoljci – borci za severno mejo želijo, da bi bil ta spomenik postavljen prihodnje leto. Predsednik delovne skupine za postavitev spomenika je dr. Vladimir Bračič. Namenskih prostovoljnih prispevkov ljudi iz domača vseh krajev Slovenije, pa tudi iz delov hrvaške Istre se je doslej nabralo okoli šest in pol milijona dinarjev.

Pri Mestni konferenci socialistične zveze Maribor pa že delujejo delovne skupine – med drugim skupina za zbornik, publikacije in razstave – za pripravo osrednje proslave ob 70. obletnici bojev za severno mejo, ki bo leta 1988 v Mariboru. Ali bodo preživeli borci za severno mejo dočakali to pomembno obletnico? V Sloveniji jih je v začetku tega leta živelo še 363, vsi pa so dopolnili petinosemdeseto leto starosti. Prostovoljcev – borcev za severno mejo je bilo okoli stiri tisoč. V letih 1918–1919 so osvobodili del Koroške, Maribor z delom Štajerske, Prekmurje in del Gorenjske.

Lojze Štradjot

Osemdesetletnik Feliks Sevšek

Vsem Založanom dobro znan, še vedno aktiven družbeni delavec v organizaciji ZZB NOV, društvu upokojencev in RK Feliks Sevšek je 14. novembra letos praznoval osemdeseti rojstni dan.

Njegova življenjska pot je bila težka. Že od mladih nog je kot najmlajši otrok številne delavske družine občutil vse težave izkoriščanja in bede. Izučil se je za krojača in prav v tem poklicu spoznal,

kako težko je priti do pravega kosa kruha.

Že v mladeniški dobi se je povezal z Janezom Pangarščem, po domače Okelnovim, ustanoviteljem »Krekove mladine«. Aktivno je deloval v dramski in prosvetni dejavnosti. Ko pa se je v Založni organizirala OF, se je pridružil njenim vrstam in v njej aktivno sodeloval. Kot aktivist OF je bil leta 1943 aretiran in poslan v zloglasno taborišče Dachau, kjer je videl in na sebi občutil vsa

nacistična izživljanja nad nemočnimi interniranci.

Junija 1945 se je vrnil domov in bil na prvem zboru OF izvoljen v odbor s funkcijo vojnega referenta. Že na naslednjem zboru pa je bil izvoljen za predsednika terena OF Zalog. V njegovi mandatni dobi je bila organizacija OF v Zalogu ocenjena kot najboljša v Ljubljani in v znak priznanja prejela radio aparat in denarno nagrado.

Feliks je bil aktiven tudi v društvu Svoboda in kot občinski odbornik v občini Polje. Vrsto let je bil v odboru

krajevne skupnosti. Na delovnem mestu v papirnici Vevče je bil tudi član upravnega odbora in se bi lahko naštevati.

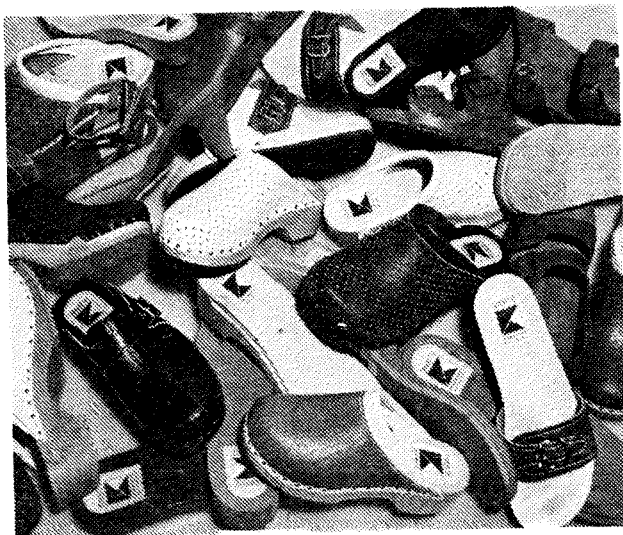
Danes je kot upokojenec še vedno aktiven v organizaciji ZZB NOV in DU. Za svoje delo je prejel veliko pohval in priznanj. Je nosilec Srebrnega znaka OF Slovenije, medalje zaslug za narod in Red dela s srebrnim vencom. Njegovo življenje v pravem pomenu uresničuje pesnikove besede Življenje naj ti bo delaven dan.

Jože Jenič

KOPITARNA

Mercator – Kopitarna Sevnica p.o.

68290 Sevnica, Prvomajska 8
telefon: (068) 81-160, 81-161, 81-164
telex: 35734 yu kopsev
telegram: kopitarna
železniška postaja: Sevnica
žiro račun: 51610-601-10147 SDK Krško eksp. Sevnica

TOVARNA LESENIH IN PLASTIČNIH KOPIT, LESENE OBUTVE IN OBUTVE ZA PROSTI ČAS TER IZDELKOV PLASTIČNE GALANTERIE (ROLET, STENSKIH OBLOG IN HARMONIKA VRAT).

Mladi po poteh Kozjanske čete

Brez dvoma lahko zapišemo, da so mladi iz Krajevne skupnosti Olga Meglič iz Ptuja med najbolj prizadevnimi, ko se odločajo za pohode po poteh revolucije. Tako so namreč letos že petič odšli po poteh Kozjanske čete in kurirjev NOV.

Tu je morda zanimivo, da pohodnike že na samem začetku vodi pot preko Drave, kar seveda opravijo s čolni. Tu namreč velja zapisati, da so v času revolucije, borb tudi borci revolucije morali na svojih poteh, bodisi v akcijah, po kurirskih dolžnostih nešteto prebresti reko Dravo, kar pa vedno ni bilo lahko, saj je bila še celo voda dobro zastražena.

Mlade je potem pot vodila preko Hajdine, Apač v Zg.

Pristavo, kjer so se sredi gozda ustavili ob spominskem obeležju. Nato jih je pot vodila v partizanske Jelovice v osrčju Haloz. Med potjo so se pohodnikom pridružili še planinci iz Majšperka. Pohodniki so potem pozno v noč ob tabornem ognju skupaj z nekdanjimi borci obujali spomine na čase, ko so tudi po teh krajih pokale partizanske puške.

Naslednji dan jim je v Tovarni volnenih izdelkov v Majšperku spregovorila prof. Ljubica Šuligojeva o mirovnem gibanju doma in v svetu. Mladi pa so se vrnili na svoje domove, bogatejši za nova spoznanja o naši polpretekli dobi in današnjem času.

Franjo Hovnik

Obvestilo

Na zboru borcev 2. bataljona III. brigade VDV, dne 18. oktobra 1986 v Krškem, je bila borcem podeljena knjiga: »Spomini borcev 2. bataljona III. brigade VDV«. Spomine je zbral in uredil Stane Rychly. Knjigo je borcem s posvetilom podarila Tovarna celuloze »Djuro Salaj« v Krškem. Obveščamo borce in svojce, ki se zbora niso udeležili in knjige še niso prejeli, da jo lahko dvignejo na sedelu odbora pri Občinskem odboru ZZB NOV Laško.

ODBOR
SKUPNOSTI BORCEV 2. BATALJONA
III. BRIGADE VDV

AGROSTROJ LJUBLJANA
LJUBLJANA, DRAGA 41

SOZD
SLOVENIJALES

TOVARNA POHIŠTVA BREŽICE p. o.

68250 BREŽICE, Aškerčeva št. 7
telefon: (068) 61-420, 61-744
telex: 35-774

PROIZVODNJA IN PRODAJA SOBNEGA POHIŠTVA ZA OPREMO SPALNIC, DNEVNIH IN MLADINSKIH SOB
RAZSTAVNO PRODAJNI SALON:
68250 BREŽICE, Cesta bratov Milavcev št. 37
telefon (068) 61-180

**Industrija bombažnih izdelkov
Kranj**

Izdeluje: žakarske tkanine za
ležišča in notranjo opremo
stanovanja

djuro salaj

SOZD SLOVENIJA PAPIR

TOVARNA CELULOZE IN PAPIRJA

DJURO SALAJ

n. sol. o.

68270 KRŠKO

Železniška postaja Krško; Telefon: Krško (068) 71-010
Telegram: ROTOCEL Krško
Telex: 35-725

Proizvodni program:

magnefitna celuloza iglavcev in listavcev – beljena, nebeljena – rotacijski in srednji fini papir – 48–80 g – voluminozni papirji – 50–80 g – ilustracijski papirji – 48–80 gramov – satinirani papirji – embalažni papirji – 90–350 g – valovita lepenka – troslojna in petslojna – predelava lepenke – spiralna embalaža – ovojni papirji in vrečke s flekso tiskom – izdelava krep papirja in cigaretnih filtrov – tiskarski proizvodi v knjigotiskarski ali ofset tehniki.

Moja stara mama je dobila s kartami vsak mesec hrano, le konzumne moke je bilo niso bile več potrebne in so jih ukinili.

M. S. OŠ Vipava

Na ljubega dedka me spominja tudi njegovo odlikovanje

Bila sem pri stari mami. Zjutraj je poštar prinesel pošto. Stara mama ga je vprašala, kdo je umrl. Poštar ji je sporočil, da naš stari ata. Vsi smo bili žalostni, najbolj pa brat in jaz. Ob pogrebu sem veliko pre jokala.

Starega očeta sem imela zmeraj rada, čeprav me je kdaj tudi kregal. Imel me je zelo rad.

Na pogrebu je bilo veliko ljudi. Stari ata je bil med vojno partizanski kurir. Dobil je odlikovanje. Vedno se ga bom spominjala. Sedaj obiskujem njegov grob in prinašam nanj cvetje.

MAJDA SEVER 5. b.
O. Š. Drago Bajc, Vipava

V čakalnici

Velikokrat sem že bila pri zobozdravniku. V čakalnici me je vedno malce strah. Takrat, ko sem bila prvič pri zobozdravniku, me je od strahu bolel trebuh. Ampak to še ni vse! Zobozdravnico sem si predstavljala kot čarovnico, ki s svojo metlo šari po zobeh in išče zaklad. Ker je bilo še veliko ljudi pred menoj in so vsi stokali, da jih boli zob, sem začela tudi jaz stokati. V resnici pa me ni nič bolelo. Strašne misli so mi rojile po glavi. Mogoče se bom vrnila samo z enim samcatim zobom in vsi se mi bodo smejali, sem pomislila.

Končno sem prišla na vrsto. Ko sem stopila v ambulanto, sem zagledala velik stol in nešteto strojkov in instrumentov. Sedla sem na stol. Čez nekaj trenutkov sem začutila bolečino. Vedela sem, da je čarovnica našla svoj zaklad. Ko je bilo njeno dobro delo končano, sem hitro odšla, za vsak primer – da se čarovnica ne vrne pome. No, na srečo se je vse dobro izteklo, čeprav sem ostala brez zoba.

NADA BEGELJ, 6. b
OŠ MATIJA VALJAVEC
PREDVOR

Izlet na Javorjev vrh

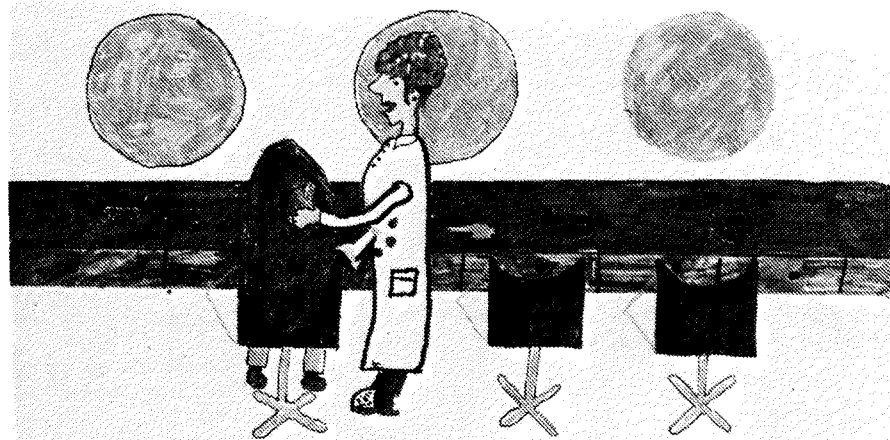
Pri planinskem krožku smo se zmenili, da gremo na Javorjev vrh. Ta gora leži nad majhno vasico Potoče.

Bila je lepa, sončna sobota. Zbrali smo se pred šolo. Pod vodstvom tovarišice Brede Rehberger smo krenili na pot. Hodili smo proti Jakobu. Visoko smo dvigali noge. Malo smo vmes tudi počivali. Na vrhu Jakoba smo imeli daljši počitek. Potem smo šli pa naprej na Javorjev vrh. Vedela sem, da nas čaka težka in strma pot. Hodili smo in hodili, pa se ni in ni hotel prikazati ta vrh.

Naenkrat smo pa le zagledali tablico z napisom Javorjev vrh. Še malo strme poti je bilo in prišli smo na vrh!

Vsi veseli smo si pritiskali planinske žige v planinske knjižice. Vpisali smo se tudi v knjigo obiskovalcev, si odpočili utrujene noge in se po časi vračali proti domu. V gozdu je bila že prava noč.

TINA GRILC, 4. b
OŠ M. Valjavca
Preddvor

40
Ho bom velika,
bom frizerka

Za dijake vojaških srednjih šol je dobro poskrbljeno

Pred nekaj tedni smo se nekateri učenci novogoriških osnovnih šol odpravili v Zagreb, kjer smo si ogledali tamkajšnjo Tehniško srednjo vojaško šolo.

Ko smo v zgodnjih jutranjih urah zapustili Novo Gorico, smo lahko opazovali, kako se sonce le s težavo vzpenja na obzorje in pošilja svoje tople žarke daleč naokoli, ko pa smo ob devetih drveli po avtocesti, je bilo že visoko.

Opoldne smo prišli v drugo največje mesto v Jugoslaviji in po nekaterih neuspešnih poizkusih končno le našli šolo. Naokrog je kar mrgolelo vojakov najrazličnejših činov. Lepo so nas sprejeli in povabili v posebno dvorano, kjer so nam predvajali film o delu in razvoju te šole. Zatem smo si ogledali še nekaj učilnic, kjer se učenci usposabljajo za

vojaški poklic. Občudovali smo dvorane z bojnimi terenskimi vozili, velikimi radarji, s topovi ter z računalniškim centrom. Se stavlja ga najmanj dvajset računalnikov, na katerih se lahko učenci učijo in ponavljajo učno snov, ter glavni računalnik. Ko sem si vse to ogledoval, sem pomislil, če nisem morda zašel na računalniški sejem.

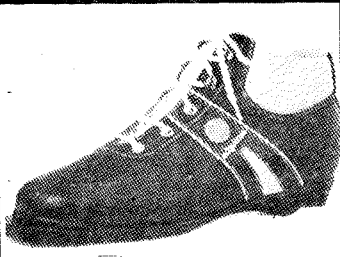
po ogledu šole smo pojedili pravi vojaški pasulj, nato pa odrinili proti domu. Med potjo me je vznemirjala misel, kako dobro je poskrbljeno za dijake vojaških šol. Solanje je brezplačno, edino, kar profesorji zahtevajo je – znanje!

JURIJ BEDNAŘIK, 7. a.
OŠ IX. korpus NOVJ
Nova Gorica

KRIŽANKA ZA RAZVEDRILO

alpina®

																				
CETINJE	KEMIČNA SPOJINA	RIM. VOJSKOVODJA IN DRŽAVNIK	CERKOVNIK	ZAČETNIK RODU	BOŽO VODUSEK	▽	▽	NABIRALEC GOZDNIH SADEŽEV	JUŽNOAM. RASTLIN. STRUP	NAPUŠČ. PRI-STRESEK	KOROŠKI LJUDSKI PLES	NEURESNIČLIJ-VOST	DEL STROJA	▽	▽	▽	EISENHOWER	RUSKA ČRKA		
▷					ITAL. TEOLOG IZ 18. ST.								OSREDNJI PROSTOR RIMSKE HIŠE							
▷					DELAVEC NA AKORD								BELA TEKOCINA							
NAČIN DRŽANJA TELESA					NIHANJE								TEŽKA KOVINA CERKV. POGLAVAR							
MOŠKO IME					FINSKO JEZERO TUJEK V KAMNINI						EGIPČAN. SVETI BIK									
KRAJ PRI GORNJI RADGONI					ŠP. SLIKAR (JUAN) TEORET. NACELO						INDUSTRIJ. RASTLINA FRANC. FIZIK				OBIČAJ. TRADICIJA					
IT. LUKA (TARANTO)						REKA V SLAVONIJI	ERBIJ	DOMAČA PERNATA ŽIVAL	AŠKERC						MESTO V GRČIJI					
BRUNO TRAVEN	ZDRAVILO	GR. NARODNOOSVOBODILNA ARMADA	DEDEK	VRSTA TKANINE						MADŽAR. PISATELJ JOKAI			STARO-JUDOVSKE KRALJE			▽	VULKAN NA HAVAJIH (MAUNA)			
▷				REKA V FRANCII SL. PIŠEC (VITAN)						GR. ČRKA PODZEM. HODNIK			ZVER IZ DRUŽINE PSOV							
▷								MOČVIREN NIŽINSKI SVET					EVROPSKO GORSTVO ARGON							
TRUPLO. MRLEC								PEVSKI ZBOR				GORA V VZHODNIH SAVINJ. ALPAH								
	MESNI IZDELEK							STARO-RIMSKI POZDRAV				JED. JESTVINA						AVTOR VINKO KORENT		

SKUPŠČINA OBČINE

LJUBLJANA MOSTE-POLJE

prisrčno čestita ob 29. novembru – dnevu republike

SKUPŠČINA OBČINE

GROSUPLJE

Čestita občanom in delovnim ljudem ob našem največjem prazniku – dnevu republike

Slovo makedonskega revolucionarja

Smrt je spet bridko zamahnila: v sredo, 19. novembra, je umrl Ljupčo Arsov-Goce, eden izmed vodilnih družbenopolitičnih delavcev SR Makedonije.

Rodil se je 19. maja 1910 v srednje premožni trgovski družini v Štipu. Visoko ekonomsko komercialno šolo je dokončal v Zagrebu, zaposlil pa se je v Hipotekarni banki v Beogradu. Že med študijem je našel pot med napredne kroge; takrat in pozneje v tridesetih letih se je posvečal revolucionarnemu delu. Leta 1940 je bil sprejet v članstvo KPJ. Po premostitvi v Valjevo je postal partijski inštruktor v tamkajšnjem mestnem komiteju, ob razpadu stare Jugoslavije pa član rajonskega komiteja KPJ v Beogradu.

Ko se je Arsov po okupaciji vrnil v rodni Štip, je bil med prvimi snovalci oboroženega upora makedonskega naroda. Veliko je prispeval h konsolidaciji partijske organizacije in k oblikovanju partizanskega odreda na bitolskem območju. V začetku leta 1942 ga je bolgarska policija prvič aretirala, vendar so ga kmalu izpustili zaradi pomanjkanja dokazov o njegovi revolucionarni dejavnosti. Aprila 1942 je bil kooptiran za člana PK KPJ za Makedonijo. V začetku poletja istega leta so ga v Prilepu spet ujeli in hudo mučili. Po štirih mesecih preiskovalnega zapore, v katerem se je junaško držal, so ga internirali do marca 1943. Ko se je vrnil iz taborišča, je postal sekretar oblastnega komiteja KP v Štipu. Mesec pozneje je bil Arsov navzoč ob smrti narodnega heroja Stojmenskega, vendar mu je uspelo prebiti se iz bloкаде in pobegniti. Decembra 1943 je oblikoval kumanovski bataljon Orce Nikolov. Do konca vojne je vodil partizanske akcije in opravljal visoke funkcije v Skopski Črni gori, v okolici Vranja in drugod. Naposled je bil sekretar Oblastnega komiteja v Skopju.

Ljupčo Arsov se je udeležil 2. zasedanja Avnoja, bil član glavnega odbora NOV in PO Makedonije in od sredine l. 1944 sekretar prezidija ASNOM. V prvi narodni vladi Makedonije je bil izbran za podpredsednika in za finančnega ministra, nato pa za predsednika republiške kontrolne komisije.

V štirih desetletjih miru je opravljal Arsov skoraj nepregledno vrsto pomembnih družbenopolitičnih funkcij: v partiji in zvezi komunistov Makedonije, v vladah SFRJ in SR Makedonije, v Narodnem sobranju Makedonije, (od 1962–1963 njegov predsednik), v glavnem odboru socialistične zveze Makedonije (od 1963–1967 predsednik), v Zvezni skupščini, Svetu federacije, Predsedstvu Makedonije itd.

Bil je nosilec partizanske spomenice, reda narodnega heroja in drugih visokih odlikovanj. S smrtjo Ljupča Arsova je zazijala nova globoka vrzel med borci za socializem v SFR Jugoslaviji in SR Makedoniji.

Republiški odbor Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Slovenije sporoča, da bodo sedanje cene za oddih borcev NOV v zdravilišču Strunjan veljale do konca februarja 1987.

Domovina je ena...

Kakor vsak posameznik tudi Republika slavi svoj praznik. In kdo je Republika, za katere oznako neštetokrat napišemo: SFRJ? To je naša Republika, to je slikovito ozemlje, na katerem živi preko 22 milijonov Jugoslovancev.

In ob prazniku Republike otroci na tisoč in tisoč proslavah deklamirajo pesem Toneta Pavčka:

– Pojte pesem, ljudje!

čez polja gore,

čez sinje morje,

mesta, vasi,

na vse štiri strani naj se

pesem razglaša:

»Danes svoj praznik slavi

Republika naša!«

Pionirski odred podružnične šole v Gotovljah se imenuje po junaškem borcu Tonček Antloga. Med najmlajšimi v kraju je prstovoljno odšel v gozdove, bil hudo ranjen, ranjenega so Nemci ujeli in poleg mnog

drugih zverinsko mučili in na Črnicu nad Gornjim gradom ustrelili.

V letih po osvoboditvi so posmrtno ostanke odkopali, jih zagrebli v skupen grob, nad njim stoji veličasten spomenik.

Če učence omenjene šole vprašajo, kaj piše na njihovem pionirskem praporu, bodo kot blisk vzkliknili: Pionirski odred Tonček Antloga!

In kdaj naša Republika praznuje svoj največji praznik?

29. novembra!

Tako povedo vsi. Med njimi tretješolka Polonca Pečnik z Jedrta nad Žalcem. Križem njenega domačega kraja so med vojno vodile kurirske poti, tod so se pomikale čete in bataljoni Tomšičeve, Šerčerjeve, Bračičeve brigade, borci 14. divizije, pogosto pa tudi šlandrovci. Vse to je Polonci povedal njen očka,

njemu pa Polončina dedek in babica. Tako potujejo zgodbe iz NOB iz roda v rod. In bodo še dolgo dolgo potovale.

Potem sta še tukaj prikupni sestrički Bojana in Marina Kostadinović. Bojana obiskuje drugi, Marina pa prvi razred. Obe sta pridni učenci. Starša sta prišla iz Srbije: mamica iz Titovega Užica, očka pa iz Prokuplja blizu Niša. S slovenskim jezikom nimata težav, saj doma govorijo oba jezika: slovenskega in srbskega.

Ob pogovoru povesta, da se vsako leto odpeljejo v Srbijo. Morata vedeti, kje sta se rodila očka in mamica, kje živijo dedka in babica, strici in tete, bratanci in bratranke.

– Radi gremo v Srbijo, radi se vrnemo v Slovenijo. V obeh republikah smo doma, zato tudi govorimo oba jezika, se nasmejeta, ko čutita, da imata v slovenski šoli veliko prijateljev in prijateljic.

Na vso srečo, takoj majhni otroci ne razumejo večih že

kar grdih besed nikoli zadovoljnih odraslih. Mislijo vse najlepše o naši zares lepi in naravno bogati domovini. Polonca zna napisati milijon. Bojana tisoč in Marina sto. Malo ali skoraj nič ne vedo o desetinah milijard dolarjev. To je njihova sreča. Mladi, zdravi in srečni so.

S sten v razredih pa še vedno gleda legendarni tovariš Tito, ki je v letih vodenja SFRJ tolikokrat mladim podudril:

– Vi ste naša prihodnost, prihodnost naše republike. Da boste nekoč lahko prevzeli naša mesta, se morate učiti, učiti in še enkrat učiti.

In mladi in zdravi otroci niso radi žalostni, ob prazniku Republike še posebej podudarijo zadnjo kitico Pavčkove pesmi »Za 29. november«: ...»Torej pojte, ljudje, naj se vam tega dne izvriska srce, naj skozi mesta, vasi na vse štiri strani pesem razglaša:

CVETI ŠE MNOGE DNI, Republika naša!«

Drago Kumer

Obramba in zaščita pred podtalnim delovanjem

V mednarodni skupnosti so bila in obstajajo nasprotja med njenimi subjekti. Vojne, vojaški posegi, grožnje in pritiski ter druge oblike uporabe sile so postali stvarnost sodobnega sveta. Nadaljuje se tekmovanje vojaških blokov in velikih sil za razdelitev sveta na interesna področja ter za regionalno in svetovno nadvlado, nezapiranje in konfrontacija se poglobljata, pospešuje se oboroževalna tekma. S tem se mednarodne razmere zaostrojujejo, ogrožena je svoboda, neodvisnost in samostojen razvoj, zlasti neuvršenih in dežel v razvoju, ogrožen je svetovni mir.

Sodobna blokovska delitev najbolj razvitega sveta temelji ne le na vojaško-političnem, ampak tudi na ideološkem, kulturno znanstvenem in gospodarskem soočanju. To nujno vodi k težnji po nadvladi velesil, ne samo znotraj blokov, ampak na svetovni ravni, tam kjer se oba bloka soočata tudi z državami, ki jih tako ali drugače združuje ideja in praksa neuvršenosti. Nadvlada v svetovnem prostoru danes ni več mogoče zagotavljati s klasičnimi političnimi sredstvi, prav tako ne z golo upo-

rabo vojaške sile, zlasti ne na svetovni ravni. Ker so ta sredstva odpovedala, sta se velesili zatekli k uporabi subverzije, ki jo skušata ideološko in politično upravičiti.

Obe velesili sta v tej smeri pripravili dokaj jasna doktrinarna načela. Združene države Amerike so tako politiko tudi javno deklarirale, medtem ko je sovjetsko opredelitev mogoče bolj slutiti skozi njeno praktično delovanje.

In prav obramba in samozaščita pred podtalnim delovanjem iz programa obrambnega in samozaščitnega usposabljanja delovnih ljudi

in občanov je bila tema enodnevnega seminarja, ki ga je pripravil in uspešno izvedel Republiški sekretariat za ljudsko obrambo Slovenije, potekal pa je minuli teden v prostorih IC RSNZ v Tacnu pri Ljubljani. V drugem delu seminarja je Igor Kavčič, predavatelj na Višji šoli za notranje zadeve slušateljem govoril o desetih poglavitnih temah s področja samozaščite in obrambe pred podtalnim delovanjem. Te teme pa je bilo podtalno delovanje (definicija, kaj je subverzija, kdo podtalno delovanje izvaja, cilji in postopki podtalnega delovanja in kdo so nosilci le-tega).

Posebno pozornost pa so pritegnile teme s področja teroristične dejavnosti proti SFRJ v letih 1960–1981. splošni ukrepi pred podtalnim delovanjem ter posebni ukrepi za zaščito v organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih. Slednjim temam bo Republiški sekretariat za ljudsko obrambo skupaj z občinskimi sekretariati za ljudsko obrambo v prihodnje namenil posebno pozornost, kar sodi v program obrambnega in samozaščitnega usposabljanja delovnih ljudi in občanov v iztekajočem se in v prihodnjem letu.

Program je obsežen, namenjen pa je predvsem delovnim ljudem in občanom za naloge splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite tako v krajevnih skupnostih kot v organizacijah združenega dela. Cilji in namen usposabljanja delovnih ljudi in občanov pa temeljijo predvsem na metodah, oblikah in sredstvih podtalnega delovanja s podudarkom na pripravi za preprečevanje nastanka in odpravo morebitnih razmer in seznanitev z načrtom za delovanje narodne zaščite.

Jože Čurin

Igor Kavčič, predavatelj na Višji šoli za notranje zadeve v Ljubljani (tretji z desne) je udeležence seminarja seznanjal o metodah obrambe in zaščite pred podtalno dejavnostjo.

Spisi ob dnevu JLA

Komisija za informativno-propagandno dejavnost pri občinski konferenci Zveze rezervnih vojaških starešin v Radovljici je za učence sedmih in osmih razredov osnovnih šol razpisala natečaj za najboljši spis. Izbrali so dva naslova, in sicer Petinštrideset let naše armade in Prišel bo čas, ko bom vojak. Učenci lahko izbirajo med njima.

Najboljše tri spise bo vsaka šola poslala do 5. decembra žiriji pri občinski konferenci ZRVS, ki bo izbrala najboljši spis vsake šole in jih nagradila. Učenci bodo pisna priznanja in nagrade prejeli na občinski proslavi ob dnevu JLA.

Na seji so se člani komisije pogovorili tudi o letošnjem strelnem tekmovanju rezervnih vojaških starešin in

o orientacijsko taktičnih pohodih. Podprli so sklep predsedstva svoje organizacije, da vse, ki se niso udeležili prejšnjih pohodov znova s pozivi pokličejo, da opravijo svojo dolžnost. Medtem so za zamudnike že pripravili orientacijsko taktične pohode v Radovljici in v Bohinju.

Člani komisije so obravnavali tudi dejavnosti svoje organizacije do konca leta. Športno društvo Plamen je tudi letos pripravilo tekmovanje odbojgarskih ekip rezervnih vojaških starešin. Tekmovanje je bilo minulo nedeljo.

Do konca leta naj bi v blejski festivalni dvorani za vse rezervne vojaške starešine radovljske občine predaval

Janez Stanovnik. Govoril bo o aktualnem položaju doma in v svetu.

Radovljski rezervni vojaški starešine pa so se začeli pripravljati za prireditve Po stazah partizanske Jelovice in še posebej za tek Po poti heroja Kebeta, ki bo januarja prihodnje leto in katerega izvajalci so.

Ciril Rozman

tv-15 naš TOVARIS

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Casopisni svet TV-15 naš tovariš: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAKŠKA, MILAN FILIPČIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROSEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: LOJZE ERBEŽNIK, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPIZ SRS. Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK. Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR. Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRASEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija. Lektorsko-redaktorica: MIRANDA MRČELA. Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR. Tajnica uredništva: MARA OKORN. Vojda uprave: BOJAN ZVONAR. Telefon uredništva: 327-780. Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 2.200 din, posamezna številka v prosti prodaji 50 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42 I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – Korektore in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35.

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semicem